

Kárpátaljai Hírmondó

XXII. évfolyam 2. (84.) szám, 2026. Nyár

Nagy László

Adjon az Isten

Adjon az Isten szerencsét,
szerelmet, forró kemencét;
üres vékamba gabonát,
árva kezembe parolát.

Lámpámba lángot, ne kelljen
korán az ágyra hevernem.
Kérdésre választ ő küldjön,
hogy hitem széjjel ne dűljön.

Adjon az Isten fényeket,
temető helyett életet –;
nekem a kérés nagy szégyen,
adjon úgysis, ha nem kérem.



Nyár a Kárpátokban. Lent, a völgyben Fülöpfalva



KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XXII. évfolyam, 2. (84.) szám
2026. Nyár

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,
Városligeti fasor 44.
Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Greza István,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

dr. Botlik József, dr. Dupka György,

dr. Szöllősy Tibor,

dr. Zubánics László,

Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:



Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,



valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról:

<i>Olvassuk együtt!</i> Ferdinandy György: Merre van Hostaczov?	
<i>Vers mindenkinek.</i> Ady Endre: Üzenet egykori iskolámba; Intés az őrzőkhöz	3
<i>Szervezeti élet.</i> Közgyűlést tartott a Kárpátaljai Szövetség	
Főtitkári beszámoló a Kárpátaljai Szövetség 2025. évi tevékenységeiről	4
Vári Fábrián Lászlót köszöntötték a Kárpátaljai Szövetség székházában	5
<i>Dióhéjban.</i> Rövid hírek	6
<i>Aktuális.</i> Bemutatták a Beregszászi kistérség turisztikai almanachját	7
Magyar oktatás, nyelvhasználati jogok és kétnyelvű feliratok	8
<i>Hitélet.</i> Elsőáldozás a Beregszászi Római Katolikus Egyházközségben	10
Jubileumi ünnepség a csetfalvi katolikus templomban	11
<i>Lélektől lélekgig.</i> A Sámuel Alapítvány továbbra is várja nevelőszülők jelentkezését	12
Száz perc száz emberért – huszonharmadik alkalommal	13
<i>Évforduló.</i> „A nagy csend volt a legnehezebb” – Interjú Szöllősy Tibor egykori csernobili orvossal	14
<i>Múltidéző.</i> Tiszaásványi templomsors. Kovács Sándor tanulmánya	16
<i>Anno.</i> Édesapám emlékére – Husznai Katalin visszaemlékezése	18
<i>Irodalom.</i> Üzenetek lélektől lélekgig	20
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> Egy álom megvalósulása: színészképzés indul Beregszászban	22
Az alkotás csendje és a közösség ereje – Ismerjék meg Petruszevicz Vivien-Nikolettet!	23
<i>Híres szülőteink.</i> Mohy Sándor festőművész	25
<i>Ismeretlen ismerősök.</i> Rakonczay Gábor magyar extrém sportoló	26
<i>Néprajzi értékeink.</i> „Ha betérek, tojást kérek...” – Kész Réka könyvbemutatója	27
<i>Arasznyi történelem.</i> A nemesség vallási hovatartozásának aspektusai Északkelet-Magyarországon a 16-17. században – Zubánics László tanulmánya	28
<i>Szórványban.</i> Ujraindult az élet a Magyarok Kijevi Egyesületében	31
<i>Kultúrtáj.</i> Határtalanul koncert Beregszászban	
Kárpátaljai citerások is részesei a Guinness-világrekordnak	32
Irodalom és képzőművészet találkozása	33
<i>Hírünk a világban.</i> Gránitba faragott hit a breton Szentek völgyében	34
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	35
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Művészet.</i> Angyalossy Sándor kiállítása	
Soltész Péter-emlékkiállítás az ungvári főkonzulátuson	39
A Kárpátaljai Hírmondó galériája. Tavaszi tárlat	40

Címlapfotók: Szemere Judit

Kárpátaljai Találkozó Balatonföldváron

Időpont: 2026. szeptember 11-13.
**Helyszín: Riviera Park Hotel, Balatonföldvár,
Somogyi Béla utca 5-7.**

Bővebb információ: karpataljaiszovetseg@gmail.com
A részletes programot a későbbiekben a Kárpátaljai Szövetség Facebook-oldalán olvashatják.
Mindenkit szeretettel várunk!

A Kárpátaljai Szövetség Elnöksége

Ferdinandy György

Merre van Hostacsov?

Harminchat évig éltem a nyugat-indiai szigetvilágban. Az Antillák kétezer korallzátonnyából sikerült felkeresnem tucatnyi (pontosan kilenc) kisebb-nagyobb szigetet. Csak amikor visszatelepültem az óhazába, szembesültem azzal, hogy a szülőföldemet, ezt az egész középkelet-európai mikrovilágot alig ismerem.

Néhány évtized mulasztását bepótolni nehéz. Jártam az országot, lelkiismeretesen. Néhány éve pedig – egyre gyakrabban – szomszédaink (az utódállamok) magyarlakta vidékeire is ellátogatok. Az ősök nyomában, hiszen kevés olyan magyar család van, amelynek ne nyúlának át a trianoni határokon a gyökerei.

Az én anyai felmenőim például valahonnan Galiciából, Kassát útba ejtve kerültek ide, a Sas-hegy (az Adlersberg) lejtőire. Rosenthal Matthias és Häuf Anna születési helye még Jenikau-Hostacsov. Az ember vénségére előbányássza az ilyen történeteket.

Egy szó, mint száz, mostanában egyre inkább ezeket a galíciai ősöket keresem. Végigbongácsolom az anyám kartondobozában sárguló német okiratokat. Az, hogy elolvassam őket, eddig eszembe se jutott.

A másik, az apai águnk hamar végére jártam. Ősapám (szintén Mátyás) Rozsnyó város bírása volt a 18. század közepén. Ők is Kassán át kerültek a Duna mellé, úgy, hogy a család egyik része útközben – valahol a Hernád völgyében – lemaradt.

Mátyásnak ma is élnek utódai. A család egyik ága például a délvidéki Nagybecskerekig eljutott. Nyilván az ő leszármazottaik a református (a kuruc) szegediek. Mi, Hernád-völgyiek katolikusok és (szerintük) labancok vagyunk.

Így vagy úgy, benépesítettük a világot. Én még La Rochelle-ben, ebben az atlanti kikötőben is találtam elfranciásodott rokonokat. És akkor még nem is említettem az Újvilágban élő „amerikaiakat”.

* Járom a Kárpát-medencét. Megállok Léván, ahol kilencven százalékról kilencre esett a magyarság aránya alig fél évszázad alatt. Meghallgatom a zselizi Frank Schubert vegeskart. (Így, k-val. Frank felesége erőrefelé Schubertova lehetett.) De ezt az állítólag Ukrajnához tartozó Hostacsovot nem könnyű megtalálni. Az interneten ugyan szerepel egy ilyen nevű cseh település, de ki tudja, ma melyik utódállamhoz tartozik a valaha osztrák Galícia!

Kárpátalján (Munkács) is éltek rokonok. Rosenthal Vilma Haltenberger dédapám felesége. De ők, Haltenbergerék, már kassaiak. Munkácson nem őzi emléküket csak a főtéren álló Ferenczi patika.

Meghívják egy lembergi kirándulásra is. Kiállításokat rendezünk és a fényképek mellé kell egy megnyitóbeszéd. Elvállalom, hátha túl a Kárpátokon is van egy másik Jenikau. Egy másik Hostacsov.

Beregszászon, Munkácson csak átrobogunk. Ungvár az első állomás. Az egyetemen magyar szakos diákokkal találkozunk. A hallgatók lapozgatják a kiállítás anyagát: az anyaországból érkező fényképalbumokat. Kedves, meleg városka Ungvár. A budai dombvidékekre emlékeztetnek az egyetemen modern épületét körülvevő apró hegyek.

Odalent, a hídon a sűrű sorokban jön-megy a nép. A téren megszólít egy kis öregasszony:

– Magyarok? – kérdezi.

Antik, kétcilinderes vekkerórát szorongat a kezében.

– Vegyék meg! – motyogja.

Most veszem észre: a hídon mások is árulják a portékájukat. Mária néni – így hívják – mosolyog. Vajon hol fogja beváltani a budapesti húszforintosokat?

Hát igen! – sóhajtja a konzul. Havi tízezerből élnek a kisnyugdíjasok. Átapaokunk a magyar külképviselet kocsijába. Ők visznek tovább. Így biztonságosabb.

* Verecke hosszú, széles völgy. Hágókhoz szokott szem nem is veszi észre a pontot, ahol az út már nem kapaszkodik, hanem lefelé kanyarog. Később megállunk egy echte tiroli faház előtt. Ide még – mondják – három óra Lemberg, aminek most valami kimondhatatlan neve van.

A Monarchia legkeletibb városa. Könnyű ráismerni, a belváros száz év alatt alig változott. Nyomorult, lerobbant. De legalább nem csúfítják el izléstelen, modern kockaépületek.

A mi kiállításunkra eljön az egész magyar kolónia. Kétszázan vannak, az idősebbek itt is magyarul beszélnek. Ha ugyan megszólalnak. Mert többnyire csak némán nézegetik az irdatlan távolságból érkező budapesti hidakat. Elmondom én is a beszédemet, végighallgatják, megtapsolják az Atlanti-óceán (a Pocsolya) felett, Puerto Rico és Lemberg között átvélő képzeletbeli hidat.

Szóba elegendni nem könnyű (az otthoni szóhasználat) szóránymagyarokkal. Meg lennének illetőde? Nehezen mondják ki, keresik a szavakat.

Egyikük, Almássy Gábor, ritka növényfeleségekkel foglalkozik. A gyűjteményéből – magyarázza – hiányzik a piros sipkás portoricói kaktusz. Felírom a címét, megígérem, hogy elküldöm a magot.

Korán lefekszem, végigzongorázom a tucatnyi tévécsatornát. Dúlnak itt is az izléstelen, erőszakosabbnál erőszakosabb reklámhadjáratok. A szálloda vendégei újjagdadok. A nők kurtizánokhoz, a férfiak biztonsági őrközökhöz hasonlítanak. Mindenki néma és mindenki rohan.

Hajnaltban indulunk vissza. Nagy megkönnyebbülés, amikor a végtelen síkság után nyugat felől, a látóhatáron meglátjuk a Kárpátokat.

Az alpesi vendéglő előtt most is megállunk. Verecke híres útján... Kint, a parkolóban hozzám csapódik egy vén macska. Feketeköpenyes kandúr, csak a pofácskája és a mellénye fehér. Apró ugrásokkal követ, mint az a másik, odalent a trópuson. Nem veszi le rólam a szemét, akkor sem, amikor már bent ülök a kocsiban.

Hát csak így. Az ukrainai útból ennyi marad. Utánanéztam – mondja a konzul –, Lemberg környékén nincs semmiféle Jenikau. Semmiféle Hostacsov.

Ferdinandy György: *Merre van Hostacsov? (72–74. old.) In. Mégis élünk. Trianon 100. A Magyar Művészeti Akadémia író, költő és irodalomtörténész tagjainak antológiája. Orpheus Kiadó, Budapest, 2021.*

Ady Endre

Üzenet egykori iskolámba

Június volt s ujjongtunk, nincs tovább,
Most gyertek szabad mellű örömök
S pusztuljatok bilincses iskolák.

De elcsitult a jókedv-förgeteg
S helyére ült a döbbsent némaság:
Köröttünk már az Elet csörtetett.

Óh, ifjui, szent megjőzanodás,
Komoly, nagy fény, hős férfiú-szerep,
Emléketek ma is milyen csodás.

Hős harc az Élet és megélni szép,
Ha hozzáedzik tüzes szív-kohók
Ifjú vitézlők lengeteg szívét.

Ha élet zengi be az iskolát,
Az élet is derűs iskola lesz.
S szent frigyüket így folytatják tovább.

Én iskolám, köszönöm most neked,
Hogy az eljött élet-csaták között
Volt mindig hozzám víg üzeneted.

Tápláld tovább bennem az erőt,
Szeretni az embert és küzdeni
S hűn állni meg Isten s ember előtt.

Június van s nagyon magam vagyok
S kísértének élt éltem árnyai
S az elbocsátó iskola-padok.

S én, vén diák, szívem főlemelem
S így üdvözlöm a mindig újakat:
Föl, föl, fiúk, csak semmi félelem.

Bár zord a harc, megéri a világ,
Ha az ember az marad, ami volt:
Nemes, küzdő, szabadlelkű diák.

Intés az őrzőkhöz

Őrzők, vigyázzatok a strázsán,
Csillagszörök az éjszakák,
Szent-János-bogarak a kertben,
Emlékek elmúlt nyarakon,
Flórenc nyarán s összekeverten
Fűszúzó ősi Lidónak
Emlékei a hajnali
Párás, dísz-kócos tánci termen,
Történt szépek, éltek és voltak,
Kik meg nem halhatnak soha,
Őrzött elevenek és holtak,
Szívek távoli mosolya,
Reátok néz, aggódva, árván,
Őrzők: vigyázzatok a strázsán.

Őrzők, vigyázzatok a strázsán,
Az Elet él és élni akar,
Nem azért adott annyi szépet,
Hogy átvádoljanak most rajta
Véres s ostoba fenéségek.
Oly szomorú embernek lenni
S szörnyűek az állat-hős ígék
S a csillag-szörő éjszakák
Ma sem engedik feledtetni
Az ember Szépbe-szótt hitét,
S akik még vagytok, őrzők, árván,
Őrzők: vigyázzatok a strázsán.

Közyűlést tartott a Kárpátaljai Szövetség

Május 21-én tartotta 40. közgyűlését a Kárpátaljai Szövetség, amelyet dr. Grezsa István, a Szövetség elnöke nyitott meg. Dr. Seremet Sándor főtitkár részletesen beszámolt a közösség 2025. évi tevékenységéről, illetve szólt a 2026. évi tervekről is. A beszámolót a közgyűlés egyhangúlag elfogadta. A Felügyelő Bizottság jelentését Veselényi Krisztina bizottsági tag olvasta fel, amelyet az egybegyűltek ugyancsak egyhangúlag jóváhagytak. Az egyéb kérdések között több értékes javaslat és észrevétel hangzott el. Keresztény István, a Kárpátaljai Szövetség deb-



receni tagszervezetének elnöke a közösség működésének tapasztalatait osztotta meg az érdeklődőkkel. Dr. Seremet Sándor főtitkár tájékoztatta a közgyűlés résztvevőit, hogy a Kárpátaljai Szövetség ez évi balatonföldvári találkozója szeptember második hétvégéjén, azaz szeptember 11–13-án kerül sor.

Az eszmecsere után dr. Botlik József történész mutatta be dióhéjban *A magyar nemzet eltűnkolt története* című legújabb könyvének mintegy 900 oldalas első kötetét, amely *A Nyugat hazugságai és árulásai Etelköztől Trianonig* címmel látott napvilágot.

A képen: a közgyűlés résztvevőinek egy csoportja

Tudósítónk

Főtitkári beszámoló a Kárpátaljai Szövetség 2025. évi tevékenységeiről

A Kárpátaljai Szövetség 2025-ben is kiemelt feladatának tekintette a Magyarországon élő kárpátaljai közösség támogatását, a közösségi kohézió erősítését, valamint a kárpátaljai magyarság kulturális és identitásbeli értékeinek megőrzését. Az elmúlt év munkáját továbbra is jelentősen meghatározta az ukránjai háború következtében kialakult társadalmi és humanitárius helyzet, amely új kihívások elé állította közösségünket és szervezetünket egyaránt.

A 2025 folyamán megítélt támogatások felhasználása elsősorban a Szövetség közösségi és kulturális programjainak megvalósítását, kommunikációs feladatainak ellátását, valamint működési költségeinek részbeni biztosítását szolgálta. A források felhasználása során elsődleges szempont volt, hogy a rendelkezésre álló eszközök közvetlenül a közösségi élet fenntartását és a tagtársaink közötti kapcsolatok erősítését segítsék elő.

A háborús helyzet következtében számos kárpátaljai magyar kényszerült ideiglenesen vagy tartósan Magyarországra költözni. A Kárpátaljai Szövetség ezért még nagyobb hangsúlyt helyezett 2025-ben is a havi rendszerességgel tartandó *Kárpátaljai Esték* közösségi és kulturális rendezvénysorozatra. A programok célja az volt, hogy találkozási lehetőséget biztosítsanak a Magyarország különböző pontjain élő kárpátaljai magyarok számára, valamint hozzájáruljanak a közösségi identitás megőrzéséhez és a személyes kapcsolatok fenntartásához. A rendezvényeken alkalmanként 40–60 fő vett részt. A támogatás elsősorban a rendezvények lebonyolításához kapcsolódó catering- és szervezési költségek fedezését tette lehetővé. Az eredeti programtervhez képest – a rendel-

kezésre álló erőforrások korlátozottsága miatt – a Szövetség tudatos döntést hozott arról, hogy a hangsúlyt a közvetlen közösségi hatással járó programokra helyezi át.

A Kárpátaljai Szövetség 2025. szeptember 5–7. között immár 32. alkalommal rendezte meg a Kárpátaljai Találkozót a balatonföldvári Riviéra Park Hotelben. A rendezvény továbbra is a Szövetség egyik legfontosabb és legnagyobb hagyományokkal rendelkező közösségi eseménye, amelynek célja a kárpátaljai magyarság összetartozásának erősítése, kulturális örökségének ápolása, valamint az anyországbán és a szülőföldön élő magyarok közötti kapcsolatok elmélyítése. A háromnapos rendezvényen közel 300 fő vett részt Magyarországon különböző régióiból, valamint Kárpátaljáról. Kiemelendő a bejegyzési csoport részvétel, ahonnan közel ötven fő érkezett a találkozóra.

A rendezvény megszervezése során a támogatás felhasználása elsősorban a helyszíni költségek, az adminisztratív feladatok, továbbá az előadók, szervezők szállásköltségeinek, valamint a kedvezményben részesülő tagtársaink részvételi díjának kiegészítése biztosítását szolgálta. A rendezvény sikeresen teljesítette közösségépítő és identitásmege erősítő céljait, valamint tovább erősítette a Kárpátaljai Szövetség meghatározó szerepét a magyarországi kárpátaljai közösségi életben.

A *Kárpátaljai Hírmondó* 2025-ben is rendszeresen, negyedéves megjelenéssel működött. A kiadvány lapszámonként 800 példányban jelent meg. A támogatás fedezte a nyomdai előállítását, a szerkesztési és tördelési munkálatokat, valamint hozzájárult ahhoz, hogy a lap továbbra is hiteles és rendszeres tájékoztatást nyújtson a kárpátaljai közösséget érintő társadal-



mi, kulturális és közéleti kérdésekről. A kiadvány a Szövetség egyik legfontosabb kommunikációs csatornájaként működött, és jelentős szerepet játszott a közösségi kapcsolatok fenntartásában.

A *Nemzetiségek Kárpátalján* konferenciasorozat folytatására, valamint a tervezett kárpátaljai–ukrán–magyar üzleti fórum megszervezésére 2025-ben végül nem került sor. Ennek elsődleges oka a pénzügyi és szervezési kapacitások korlátozottsága volt.

A 2025-ös év a kihívások mellett a közösségi összetartozás megerősítésének időszaká is volt a Kárpátaljai Szövetség számára. A háborús környezet ellenére sikerült biztosítani a közösségi élet folytonosságát, megerősíteni kulturális és identitásmege erősítő programjainkat, valamint fenntartani a kárpátaljai magyar közösséget összekötő intézményi és emberi kapcsolatokat. A támogatások rugalmas és hatékony felhasználása lehetővé tette, hogy a Szövetség továbbra is érdemi és aktív szereplő maradjon a magyarországi kárpátaljai közösségi életben, és hozzájáruljon a nemzeti összetartozás erősítéséhez.

Dr. Seremet Sándor,
a Kárpátaljai Szövetség főtitkára

Vári Fábián Lászlót köszöntötték a Kárpátaljai Szövetség székházában

Zenes irodalmi est keretében köszöntötték barátai és tisztelői a Kárpátaljai Szövetség székházában a 75 éves Vári Fábián László Kossuth- és József Attila-díjas költőt, író, néprajzkutatót, műfordítót, az *Együtt* című folyóirat főszerkesztőjét. A rendezvényt Grezsa István, a Kárpátaljai Szövetség elnöke, valamint Dupka György író, történész, a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke, az Intermix Kiadó vezetője nyitották meg. Grezsa István beszédében a kárpátaljai művészek tevékenységét emelte ki, különös tekintettel Vári Fábián Lászlóra.

Ezután egy laudációs kiadvány került a figyelem középpontjába. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet kiadásában a KMMI-füzetek sorozat XXXIII. köteteként látott napvilágot a *Bibliográfiai adattár és eseménykrónika Vári Fábián László Kossuth- és József Attila-díjas kárpátaljai író, költő, folklorkutató, műfordító születésének 75. évfordulójára* című összeállítás, amelyről Dupka György és Marcsák Gergely beszélt az érdeklődőknek. A jelenlévők közül többen is megosztottak egy-egy kedves történetet a születésnapról. Shrek Tímea és Marcsák Gergely zenés pódiumműsorral tisztelték meg az ünnepelt előtt. Végezetül Vári Fábián László bemutatta az *Együtt* legújabb számát, illetve annak szerzői gárdáját.

Az est további részében a jelen lévő kárpátaljai írók, költők, szerkesztők – Shrek Tímea, Marcsák Gergely, Füzesi Magda József Attila-díjas költő, író, Megyeri Edit

A program alatt a háttérben Fuchs Andrea képszerkesztő összeállításában az *Együtt* folyóirat számait illusztráló képzőművészek munkáit tekinthették meg az egybegyűltek.



Tünde író, Sz. Kárpáthy Kata író, költő, újságíró és Zán Fábián Balázs költő, a legfiatalabb nemzedék képviselője – méltatták az alkotót. A beszélgetést Szemere Judit, a *Kárpátaljai Hírmondó* főszerkesztője vezette. Elhangzott, hogy talán ez az első alkalom, amikor a főszerkesztő és az *Együtt* szerzői – mint mester és tanítványok – nyilvánosan, „élőben” beszélgetnek.

A zenés irodalmi est zárásaként a szervezők tortával köszöntötték fel Vári Fábián Lászlót.

Tudósítónk

Fuchs Andrea felvételén:

Megyeri Edit Tünde,

Sz. Kárpáthy Kata, Zán Fábián Balázs,

Vári Fábián László,

Szemere Judit, Füzesi Magda.

ViSSZHANG

Folyóiratunk 2025. Téli számában örömmel adunk hírt arról, hogy Ungváron az irodalombarátok olvasóklubot hoztak létre. Olvasóklubot? – kérdezhetné egy skeptikus, aki szerint ma már a televízió és az okostelefonok leárnyékolják a papíralapon közreadott irodalomhoz való vonzódásunkat. Amde vannak még csodák: az ungvári könyvbarátok jól megvannak az olvasnivalók birodalmában, sőt, arra is van affinitásuk, hogy alkotó emberekkel üljenek le egy légtérbe, akiket életükről, munkásságukról faggathatnak. Mintegy előző publikációnk folytatásaként közreadjuk, hogyan zajlott le a legutóbbi összejövetel, találkozójuk Kovács Sándor szakíróval, a Kárpátaljai Hírmondó állandó szerzőjével.

Nagy élmény volt!

„Ha azt mondják, hogy ott semmi nincs, én arra a semmire kíváncsi vagyok. Ez az, ami ösztönözt a kutatásaim során” – válaszolta Kovács Sándor, Magyar Örökség díjas kárpátaljai helytörténész, idegenvezető, aki az Ungvári Magyar Olvasóklub meghívására ellátogatott Ungvárra egy nagyszerű előadással.

Kovács Sándor több mint húsz éven át kutatta a vereckei határkö történetét, előadásában pedig bemutatta nekünk az emlékmű múltját. Megismerhettük, hogyan bukkant rá a határkö maradványaira, ki készítette az emlékművet, hogyan került a Vereckei-hágóra, és milyen események formálták sorsát az elmúlt évtizedekben. A korabeli fényképek, személyes történetei és egy különleges kisfilm révén betekintést nyerhettünk a Vereckei-hágón és környékén végzett kutatómunkájába.

Aki szeretne még többet megtudni Kárpátalja történelméről, értékeiről és kevésbé ismert történeteiről, annak szívből ajánljuk Sándor könyveit, különösen a legújabb, *Vereckei határkö* című kötetét, amely a legfrissebb kutatási eredményeket és adalékokat is tartalmazza.

Tartalmas, gondolatébresztő és rendkívül érdekes délutánt tölthetünk együtt. Nagy élmény volt megismerni egy olyan



embert, aki mély szeretettel fordul szülőföldje felé, és nagy lelkesedéssel kutatja, dokumentálja és mutatja be Kárpátalja múltját.

Köszönjük Kovács Sándornak, hogy elfogadta meghívásunkat, és megosztotta velünk tudását, történeteit és tapasztalatait!

Az Ungvári Magyar Olvasóklub közössége

Előadás a Kárpáti Igaz Szó történetéről

Dunda György, a *Kárpáti Igaz szó* című újság lapigazgatója május 14-én népes, érdeklődő közönség előtt tartott előadást a 106 éves sajtótermék történetéről Budapesten a Magyarság Házában.

A lapigazgató többek között elmondta, hogy a kárpátaljai magyarság legpatinásabb kiadványa országokat, birodalmakat, politikai rendszereket, rendkívül zavaros időköt élte túl, most pedig a háborús jelentésként meg- és túlélni... A kárpátaljai sajtó zászlóshajója a hetilapként megjelenő nyomtatvány mellett további 11 online felületen olvasható, nézhető és hallgatható, még ukránul is. A szovjetrendszer éveiben a lap a helyi magyarság egyfajta érdekvédelmi szervezeteként is működött, napjainkban pedig az országhatárokon túl, az anyaországban és a külhoni régiókban a kárpátaljai magyarság hangjaként azonosítják legtöbbször az újságot. Volt idő, amikor 40 ezernél is több példányban jelent meg a *Kárpáti Igaz Szó*, az olvasási szokások és felületek megváltozásával ma ugyanennyien követik a lapot, csak már a digitális térben. Dunda György végezetül kifejtette: a *Kárpáti Igaz Szó* munkatársainak leghőbb vágya, hogy az olvasók az újság első oldalán öles betűkkel kinyomtatva végre a BÉKE szót lássák.

Budapesten is bemutatták Marcsák Gergely új verseskötetét

Az irodalom- és művészetkedvelők körében egyre népszerűbb BAB (Budapest – Art Bridge) Galériában mutatták be május 8-án a Beregszászban élő és alkotó Marcsák Gergely kiváló költőnk *Szé-*



gyenpiac nagycsütörtökön című második verseskötetét. A rendezvényt Erős Kinga, a Magyar Írószövetség elnöke, az Orpheusz Kiadó vezetője nyitotta meg. A szerzővel Konkoly Dániel szerkesztő beszélgetett. A versekből egy csokorra valót Tallián Mariann színésznő adott elő. A találkozó könyvedikálással fejeződött be.

Fotó: Zubánics László

Koszorúzás Dsida Jenő költő budapesti emléktáblájánál

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) kezdeményezésére és szorgalmazására május 19-én a budapesti Deák Téri Evangélikus Gimnáziummal közösen emlékeztek az irodalombarátok



a szatmári származású Dsida Jenő költőre születésének 119. évfordulója alkalmából. Az ünnepi megemlékezést Budapesten a Dsida család Ilka utca 15. szám alatti, emléktáblával megjelölt egykori lakóháza előtt tartották az egybegyűltek. Köszöntőt mondott Muzsnay Árpád újságíró, az EMKE főtanácsosa. Pécsi Györgyi József Attila-díjas irodalomtörténész előadása után Havas Judit Artisjus-díjas előadóművész, illetve a Deák Téri Evangélikus Gimnázium diákjai szavalatokkal emelték az ünnepély fényét. A rendezvény koszorúzással zárult. A megemlékezést és a koszorúzást Tóth Katalin, a Deák Téri Evangélikus Gimnázium tanára vezette.

Olvasóink körében köztudott, hogy a neves költő az első világháború alatt iskolásként Beregszászban élt: édesanyja a szüleihez költözött, a nagypapa ugyanis Beregszászban állomásozott. Így hát nekünk, kárpátaljaiaknak is közünk van Dsida Jenőhöz, két tábla is őrzi emlékét a magyarok vidék központjában. Ezért is volt természetes, hogy az Ilka utcai emléktáblánál tartott ünnepélyen földijeink is részt vettek. Dsida Jenő versei kárpátaljai kedvelőinek nevében az emléktáblánál Füzesi Magda, Tóth Mihály és Gajdos István helyezték el a tisztelet koszorúját.

Irodalmi est Csömörön

A Pest vármegye Gödöllői járásában található Csömör nagyközségben pezsgő civil szervezeti, közösségi, vallási és

kulturális élet folyik. Harminc éve él a nagyközségben a családjával az ungvári születésű Bándiné Tóth Klára, a Kárpátaljai Szövetség aktív tagja, aki már több mint egy évtizede szervez kulturális programokat, ahová előszeretettel hívja meg a kárpátaljai írókat, költőket, zenészeket. A történet 2015. január 17-én kezdődött a *Kárpátaljai Est* című rendezvénnyel.

A közelmúltban újabb kárpátaljai tollforgató, nevezetesen Lengyel János író-újságíró, a *Kárpátalja* hetilap, a *Magyar Művészet* kulturális folyóirat, az Art'húr Irodalmi Kávéház és az Irodalmi Kincsek Tára szerkesztője látogatott el a településre. A *Kárpátaljáról jöttem* című rendezvénynek a Sinka István Nagyközségi Könyvtár adott otthont. Az elnevezés nem csupán a beregszászi irodalmár származására utal, de ezzel a címmel jelent meg Lengyel János első könyve is 2002-ben, a Lezsák Sándor vezette Antológia Kiadó gondozásában.

A rendezvény családi hangulatban zajlott, Lengyel János mesélt az életéről, az írással, az irodalommal, a magyarsággal és Kárpátaljával kapcsolatban, amit Tóth Klára a kérdéseivel próbált mederben tartani. Az író elsőként a gyermekéveiről, a Beregszászon eltöltött ifjúságáról és az



áttelepülés nehézségeiről beszélt. Elmesélte, mikor és hogyan kezdett el írni, hol jelentek meg a művei. Elmondta, hogy már gyerekkorától talál ki történeteket és vicceket. Így született meg a híres Mitracsek Ödön alakja, akinek a múltja homályba vész, a jövőjét pedig ködfátyol fedi. Arról is beszélt, hogy ő sem lehetett próféta a saját hazájában, nevezetesen Kárpátalján, mivel az első könyve Magyarországon jelent meg. Ezzel aztán végre sikerült áttörni azt a bizonyos gátat, ugyanis néhány éven belül az Intermix Kiadó féltucat kötetét jelentette meg, köztük a már említett Mitracsek Ödön történeteit. Az ungvári kiadó adta ki a *Fallal az arcnak* című könyvet is, amiben a szerző a magyar iparban eltöltött évtizednek állít emléket.

A beszélgetést színesítendő Lengyel János a *Jenciklopédia* című könyvéből és az *Elgyönyörít élet* című verseskötetéből olvasott fel szemelvényeket.

Tudósítónk

Bemutatták a Beregszászi kistérség turisztikai almanachját

A Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (KMTT) szervezésében május 28-án mutatták be a *Beregszászi kistérség – turisztikai almanach* című kiadványt. A bemutatónak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem Apáczai Csere János Könyvtára adott otthont. A rendezvényen a térség turisztikai értékeinek összegzésére vállalkozó kötet szerzői, szakmai partnerei és a meghívott vendégek ismertették a könyv létrejöttének hátterét, célkitűzéseit és jelentőségét.

A jelenlévőket Mester András, a KMTT elnöke köszöntötte, aki beszédében ismertette a kiadvány főbb jellemzőit, valamint azt a munkát, amely a kötet összeállítását

sét is ő vállalja el. Szerencsére a korábbi útikönyv kiváló alapot biztosított ehhez a munkához, ugyanakkor azt is láttuk, hogy a meglévő anyag egyszerű bővítése nem lesz elegendő. Akár az is megoldás lehetett volna, hogy a korábbi kötetből kiemeljük a Beregszászi kistérséghez tartozó települések bemutatását, és azt adjuk közre önálló formában. A szerkesztés során azonban kiderült, hogy a terjedelmi korlátok miatt számos olyan információ maradt ki az eredeti kiadványból, amelyet mindenképpen szeretnénk volna megjelentetni. Ezért gyakorlatilag egy új könyv szerkesztésére volt szükség. A Beregszászi kistérséget bemutató útikönyv jelentős mennyiségű új tartalommal bővült. Számos olyan információ, helytörténeti adat és turisztikai érdekesség került bele, amely a *Kárpátalja magyar szemmel* című kötetben még nem szerepelt, vagy csak röviden kapott helyet – tájékoztató KMTT elnöke.



megelőzte. Kiemelte, hogy az almanach célja a Beregszászi kistérség turisztikai értékeinek összegyűjtése és rendszerezett bemutatása, ezzel is hozzájárulva a térség idegenforgalmi vonzerójének növeléséhez.

– Korábban már megjelent egy nagyobb terjedelmű útikönyvünk, amely egész Kárpátalját mutatta be. Amikor elkészült, mindenki úgy gondolta, fontos és hasznos, hogy van egy olyan kiadványunk, amely átfogó képet ad a vidékről. Ugyanakkor hamar felmerült az igény arra, hogy egy-egy településről, illetve turisztikai látványosságról részletesebb, nagyobb lélegzetvételű anyagok is készüljenek. Ezért úgy határoztunk, hogy külön-külön mutatjuk be Kárpátalja egyes közigazgatási egységeit. Időközben azonban megtörtént a közigazgatási reform, létrejötték az új kistérségek, így végül a Beregszászi kistérségre esett a választás, és ennek a térségnek a bemutatásával kezdtük meg a munkát. A *Kárpátalja magyar szemmel* útikönyvet Tarpai József szerkesztette, így adta magát a helyzet, hogy a Beregszászi kistérség, illetve a további kistérségi kiadványok szerkeszté-

set is ő vállalja el. Szerencsére a korábbi útikönyv kiváló alapot biztosított ehhez a munkához, ugyanakkor azt is láttuk, hogy a meglévő anyag egyszerű bővítése nem lesz elegendő. Akár az is megoldás lehetett volna, hogy a korábbi kötetből kiemeljük a Beregszászi kistérséghez tartozó települések bemutatását, és azt adjuk közre önálló formában. A szerkesztés során azonban kiderült, hogy a terjedelmi korlátok miatt számos olyan információ maradt ki az eredeti kiadványból, amelyet mindenképpen szeretnénk volna megjelentetni. Ezért gyakorlatilag egy új könyv szerkesztésére volt szükség. A Beregszászi kistérséget bemutató útikönyv jelentős mennyiségű új tartalommal bővült. Számos olyan információ, helytörténeti adat és turisztikai érdekesség került bele, amely a *Kárpátalja magyar szemmel* című kötetben még nem szerepelt, vagy csak röviden kapott helyet – tájékoztató KMTT elnöke.

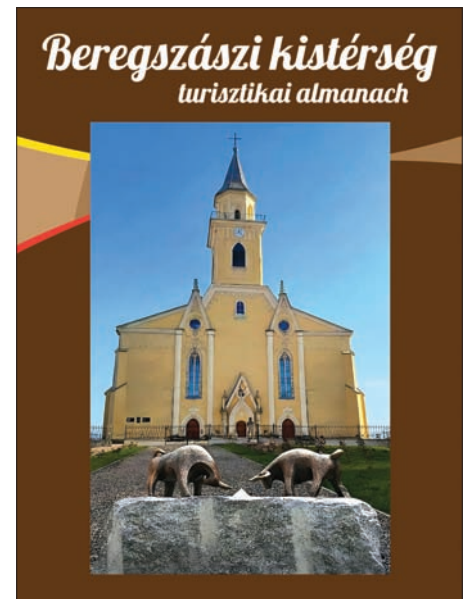
Ezt követően Tarpai József, az almanach szerzője mutatta be részletesen a kötetet. Kitért a könyv megszületésének körülményeire, a címválasztás hátterére, valamint a szerkesztési elvekre is. Elmondta, hogy a kiadvány nem csupán Beregszász városát, hanem a Beregszászi kistérség valamennyi települését bemutatja. A könyv településről településre haladva ismerteti az adott közösségek történelmi, kulturális és turisztikai értékeit, valamint azokat a látványosságokat és helyi sajátosságokat, amelyek vonzóvá tehetik a térséget az idelátogatók számára.

A rendezvényen felszólalt Berghauer Sándor, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai



A rendezvényen felszólalt Berghauer Sándor, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai

Magyar Egyetem rektorhelyettese is, aki hangsúlyozta a helyi értékek tudományos igényű feltárásának és dokumentálásának fontosságát. Mint fogalmazott, az ilyen



jellegű kiadványok hozzájárulnak a térség kulturális örökségének megőrzéséhez és szélesebb körű megismertetéséhez az egyetemi munka során is.

A bemutatón Gálfi Dezső, az almanach szöveggondozója és Hanusz Árpád szaklektor is megosztotta gondolatait a kiadvánnyal kapcsolatban, hiszen ők is részt vettek a kötet megszületésében.

A program zárásaként elhangzott Magyarország Beregszászi Konzulátusának köszöntője.

A most megjelent *Beregszászi kistérség – turisztikai almanach* című kiadvány átfogó képet nyújt a térség természeti, kulturális és történelmi örökségéről,

együttal hasznos útmutatóként szolgálhat mindazok számára, akik szeretnék jobban megismerni a Beregszászi kistérség településeit és turisztikai kínálatát.

Lőrinc Ingrid

Szakmai egyeztetés Beregszászban

Magyar oktatás, nyelvhasználati jogok és kétnyelvű feliratok

Fontos szakmai egyeztetésnek adott otthont a közelmúltban a Beregszászi Járási Tanács, ahol a vidék magyarlakta kistérségeinek vezetői kerekasztal-megbeszélésen vitatták meg a közösséget érintő legfontosabb oktatási, nyelvhasználati és önkormányzati kérdéseket. A tanácskozáson dr. Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöke, a megyei tanács oktatási bizottságának elnöke, dr. Zubánics László, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnöke, az Ukrán Nemzeti Kisebbségek Társadalmi Szervezeteinek alelnöke, valamint Rezes József, a Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulásának (KHÖT) ügyvezető igazgatója is részt vett. A megbeszélés középpontjában a magyar nyelvű oktatás jövője, az akadémiai líceumok létrehozásának lehetősége, a szakképzés kisebbségi nyelven történő biztosítása, valamint a kétnyelvű feliratok és a nemzeti szimbólumok használatának szabályozása állt. A megoldandó feladatokról dr. Zubánics László tájékoztatta olvasóinkat.

Líceumreform előtt a kárpátaljai magyar oktatás

Zubánics László elmondása szerint a tanácskozáson részletesen elemezték a Beregszászi járás magyarlakta kistérségeinek oktatási potenciálját. Orosz Ildikó ismertette azokat az adatokat, amelyek alapján felmérhető, hogy az egyes kistérségekben mekkora gyermeklétszámra lehet számítani a következő években. „Képet kaptunk minden egyes kistérség helyzetéről a Beregszászi járásban, különösen ott, ahol magyar közösségek élnek. Megvizsgáltuk a várható gyermeklétszámot, a települések bevételeit, valamint az önkormányzatok által fenntartott intézmények működtetéséhez kapcsolódó pénzügyi tényezőket is” – fogalmazott. A megbeszélés egyik legfontosabb témája az akadémiai líceumok kérdése volt. A 2024 decemberében elfogadott megyei tanácsi határozat kijelölte azokat az intézményeket, amelyek az adott kistérségekben akadémiai líceumként működhetnek tovább. Azóta azonban több adat és körülmény is változott, ezért szükségessé vált a helyzet újbóli áttekintése. A teljes általános középfokú oktatásról szóló törvény értelmében a líceumi hálózat átalakításának

előkészítését 2027. szeptember 1-jéig kell befejezni. Ez a végső határidő, ameddig a líceumoknak önálló jogi személyekké



kell válniuk. 2027. szeptember 1-jétől az ukrán középiskolai képzés (10–12. osztály) teljes egészében áll a szakosított középiskolai modellre, vagyis az akadémiai líceumok rendszerére. A reform egy 12 éves oktatási struktúrát vezet be, amelyben a diákok választható tanulmányi profilok (például STEM vagy humán irány) mentén folytatják tanulmányaikat, és ennek megfelelően mélyebb, szakirányú képzésben részesülnek.

Zubánics László szerint a demográfiai nehézségek ellenére több kistérségben is reális esély mutatkozik arra, hogy önálló líceumi képzés induljon. „Ahhoz képest, hogy a demográfiai helyzet meglehetősen siralmas, majdnem minden olyan kistérségben, ahol jelenleg középiskolák működnek, valószínűsíthető, hogy elegendő utánpótlás lenne. A jelenlegi jogszabályok alapján több helyen létre lehetne hozni akadémiai líceumot” – mondta.

A tanácskozáson úgynevezett A és B megoldásokról is szó esett. Az A változat azt jelentené, hogy az adott kistérség saját fenntartásban hoz létre akadémiai líceumot. Az B változat pedig azoknak az önkormányzatoknak kínálna megoldást, amelyek nem kívánnak vagy nem tudnak önálló líceumot működtetni. Ezeknek az önkormányzatoknak szerződést kellene kötniük egy szomszédos kistérséggel vagy a Kárpátaljai Magyar Líceummal, amely biztosítaná a középfokú oktatási szolgáltatást.

Az UMDSZ elnöke szerint ilyen köztes megoldás merülhet fel többek között a Nagybégányi, Tiszaújlaki, Aknaszlatinai, Nagyszőlősi és Viski kistérség esetében is. Ezek a helyeken a kommunális tanintézmények gimnáziumi szinten működnek tovább, míg a felsőbb, líceumi képzést szerződéses alapon más intézmény látná el. Szóba jöhetnek önkormányzati fenntartású és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem (korábban: Főiskola) által 2023-ban alapított, több helyszínen működő Kárpátaljai Magyar Líceum magánoktatási hálózat.

A líceumok működtetésének feltételeiről is szó esett. A tanácskozáson elhangzottak szerint az induláshoz legalább két osztályra és három szakirányra lehet szükség, a minimális osztálylétszám pedig nyolc fő körül alakulhat. Zubánics László ugyanakkor hangsúlyozta, hogy ezeknek a feltételeknek a pontos jogszabályi háttérét még tisztázni kell. „Sok olyan kérdés van, ami egyelőre nem világos. Az idei néhány

hónap éppen arra lesz jó, hogy ezeket pontosítsuk. Konkrét számokkal kell dolgoznunk: tudnunk kell, mekkora gyermeklétszám áll rendelkezésre, és milyen feltételekkel lehet elindítani a képzéseket” – emelte ki.

A megbeszélésen a finanszírozás kérdése is hangsúlyosan megjelent. Az általános iskolák esetében jelenleg a 45 fős létszámtartomány számít meghatározónak: ha egy iskola ez alá kerül, akkor teljes egészében az önkormányzatnak kell finanszírozni a működését a saját forrásaiból. A líceumi osztályok esetében



azonban még nem tisztázott, hogy milyen gyermeklétszámtól jár majd állami oktatási szubvenció, és mennyit kell a helyi költségvetésből biztosítani.

Zubánics László szerint ezért is fontos, hogy az önkormányzatok ne mondjanak le könnyen a középiskolai képzésről. „Ha lehet, egyetlen önkormányzat se mondja azt, hogy nem szeretne középiskolai képzést biztosítani. Kiadása így is, úgy is lesz: vagy saját intézményben, vagy egy másik fenntartó által működtetett intézményben kell biztosítani a diákok továbbtanulását” – fogalmazott.

A tanácskozáson külön téma volt a kis létszámú osztályok engedélyezése is. Zubánics László elmondta, beadvány készül annak érdekében, hogy a magyar közösség esetében – a hegyvidéki településekhez hasonlóan – lehetőség legyen kisebb létszámú osztályok indítására is. A résztvevők a román közösség példáját is vizsgálják, és május végéig saját javaslatot kívánnak kidolgozni, amelyet az államfő elé is eljuttatnának.

Kisebbségi nyelvű szakképzés jogi akadályokkal

A szakképzés ügyében szintén fontos problémára hívták fel a figyelmet. Bár a vonatkozó törvény előírja, hogy kisebbségi nyelvű osztályokat is lehet nyitni, a megyei tanács tulajdonában lévő szakközépiskolák alapító okirataiban jelenleg még nem szerepel az a lehetőség, hogy kisebbségi nyelveken is folyhat oktatás. „A törvény előírja a kisebbségi nyelvű osztályok megnyitásának lehetőségét, az alapító okiratok viszont jelenleg azt tartalmazzák, hogy a szakiskolákban kizárólag az ukrán a tanítás nyelve. Ezt mindenképpen módosítani kell” – hangsúlyozta. Hozzátette: fontos lenne elérni, hogy a szakképző intézmények legalább a közismereti tantárgyakat kisebbségi nyelven oktathassák. Mint mondta, ha a szakmai tárgyak esetében ez nem is valósul meg azonnal, a középfokú tanulmányokhoz kapcsolódó tantárgyak magyar nyelvű oktatása alapvető jelentőségű lenne.

Nyelvi jogok és kétnyelvűség: még sok a nyitott kérdés

A megbeszélésen a kétnyelvű feliratok és a nemzeti szimbólumok használata is napirendre került. Zubánics László szerint az igazságügyi minisztérium már elkészített egy törvénytervezetet, amely azonban több ponton további pontosításra szorul. A magyar közösség álláspontja szerint nem külön „kisebbségi jelképekről” van szó, hanem az össznemzeti szimbólumok használatáról. „Mi nem saját, külön kisebbségi jelképeket használunk, hanem az össznemzeti jelképeinket. A lengyelek a lengyel, a szlovákok a szlovák, a magyarok a magyar, a románok pedig a román nemzeti szimbólumokat használják. Ezeknek a használatát kell megfelelően szabályozni” – mondta.

A kétnyelvű feliratok ügyében Zubánics László különbséget tett az utcanévtáblák és a helységnévtáblák között. Az utcanévtáblák esetében az önkormányzatoknak van döntési jogkörük, ugyanakkor a kivitelezés pénzügyi terhet jelent számukra. A településnévtáblák és toponímák (helynevek) esetében viszont a szabályozás még nem teljes körű, különösen a hagyományos kisebbségi nyelvhasználat szerinti településnevek alkalmazása terén. „A jogszabályi forma és a hagyományos használat között jelentős különbség van. Például Beregszász esetében a törvény szerinti átírás és a közösség által használt hagyományos magyar név nem ugyanaz. Ezt a kérdést mindenképpen rendezni kell” – mutatott rá.

A hivatali kisebbségi nyelvhasználat kérdése szintén nyitott terület. A tanácskozás elhangzott: várhatóan valamilyen arányhoz, vagyis az adott kisebbség helyi részarányához kötik majd azt, hogy egy lakos milyen feltételekkel fordulhat kisebbségi nyelven az önkormányzathoz, és az önkormányzatnak milyen módon kell erre reagálnia. Ehhez azonban helyi tanácsi határozatokra is szükség lesz.

Folytathatók a szakmai egyeztetések Beregszászban

A kerekasztalon gazdaságfejlesztési témák is megvitatásra kerültek. Szó esett a különböző pályázati lehetőségekről, a bátyúi ipari park bővüléséről, valamint az Aknaszlatina és Máramarossziget közötti ukrán-román határátkelő és híd fejlesztéséről. Elhangzott, hogy a híd műszakilag már elkészült, és várhatóan előbb a személgépkocsik és autóbuszok, később pedig a teherforgalom előtt is megnyílhat. A jelenlegi fahíd a tervek szerint továbbra is megmarad, elsősorban gyalogos, illetve helyi közlekedési célokra.

Zubánics László úgy véli, a beregszászi egyeztetés bebizonyította, hogy nagy szükség van a hasonló szakmai fórumokra. „A tervezett egy óra helyett jóval hosszabbra nyúlt a beszélgetés, ami azt mutatja, hogy van igény az ilyen jellegű közös gondolkodásra. Valószínűsíthető, hogy lesz folytatás, akár havi rendszerességgel is” – mondta.

A felvetett kérdések egy része várhatóan az Ukrán Nemzeti Kisebbségek Tanácsának következő ülésén is napirendre kerülhet. Jelezte: a nemzeti kultúrák sokszínűségének napjához kapcsolódó programon is lehetőség nyílhat arra, hogy a kisebbségi közösségek képviselői tovább egyeztessenek ezekről az ügyekről.

A beregszászi szakmai találkozó így nem csupán egyszeri egyeztetés volt, hanem egy olyan folyamat kezdete is lehet, amelyben a kárpátaljai magyar közösség önkormányzati, oktatási és nyelvhasználati kérdései konkrét javaslatok formájában kerülhetnek a döntéshozók elé.

Sz. S.
(Forrás: KISZÓ)

1130 éves lett Munkács

Idén ünnepli első írásos említésének 1130. évfordulóját Munkács. A gazdag történelmi múlttal, sajátos hangulattal és jelentős építészeti örökséggel rendelkező város Kárpátalja egyik legfontosabb kulturális és történelmi központja.

Munkács története 896-ig nyúlik vissza, az évszázadok során pedig fontos kereskedelmi, kulturális és védelmi központtá vált a térségben.

A város jelképe immár több mint hatszáz éve a munkácsi vár, amely Kelet-Európa egyik legismertebb erődítménye. A vulkanikus hegyre épült vár számos ostromot átvészelt, és különösen híressé vált a XVII. századi hősiesség idején, amelyet Zrínyi Ilona vezetett.



A város építészeti nevezetességei közé tartozik a munkácsi városháza is, amely 1904-ben épült ifj. Babula János tervei alapján. A városháza mechanikus órája több mint 120 éve működik a belvárosban.

Munkács egyik legismertebb egyházi műemléke a Szent Márton-székesegyház. A neogótikus templomot 1904 és 1905 között emelték egy korábbi templom helyére, miközben megőrizték a régi Szent József-kápolnát is. A templomtorony óraszerkezetének első írásos említése 1750-ből származik, így Kelet-Európa egyik legrégebbi toronyórájának tartják.

Munkács turisztikai látványosságai közé tartozik a szakurasétány is. A város 2019-ben nem hivatalosan megkapta a *Kárpátalja szakurafővárosa* címet. A településen több mint tízezer japán díszcseresznyefa található.

Munkács idén a városi jogok megszerzésének 650. évfordulóját is ünnepli. Történelmi dátumnak 1376. május 22-ét tekintik, amikor Erzsébet magyar és lengyel királyné engedélyezte, hogy Munkács saját pecsétet használjon, amelyen Szent Márton alakja szerepelt. Ez fontos mérföldkőnek számított a városi önkormányzatiság fejlődésében.

Mondik Márta

Meggondolatlan konfirmáció

Konfirmáció van a gyülekezetemben. Majd húsz évvel ezelőtt én is ebben a gyülekezetben konfirmáltam – bár akkor még nem ismertem úgy az Urat, ahogyan most ismerem. Meg kell valljam, nem volt igaz, amikor azt mondtam, hogy „*az én legnagyobb vigasztalásom mind életemben, mind halálomban, hogy nem a magamé vagyok, hanem az én Megváltómnak, Jézus Krisztusnak a tulajdona*”. Azt sem gondoltam, hogy egyáltalán szükségem van vigasztalásra. Fiatal kamasz voltam, alapvetően rendben volt az életem. Volt családom, barátaim, elképzelésem az életről és a jövőmről. Milyen vigasztalás? Milyen nyomorúság? Nem is igazán gondoltam bele, mit jelentenek ezek a szavak. Tulajdonképpen jó tanuló voltam az iskolában is, a kátésok között is. Megtanultam. Elmondtam. Ott voltam. Ez volt a szokás, ez volt az elvárás. Mégis jelentős lett számomra az a nap, az a konfirmáció. Évek teltek el, és talán nem azt jelenti most nekem, amiről szólnia kellene, mégis fontos.

Azon a vasárnap reggelen is siettem, mint ahogy szokásom volt. A testvérem fehér túsarkóját viseltem, ami viszont nem volt a szokásom. Ez a kettő, mint kiderült, rossz párosítás. Elestem. Felsértettem a térdem, összekoszoltam a kezem. De tovább kellett menni, hiszen feladatom volt: rám volt bízva egy ölnyi pünkösdi rózsza, és akkor annak ott kell lenni. Felálltam és továbbmentem. Lezajlott az istentisztelet. Nem különösebben jelentős esemény, számomra mégis szimbólummá lett. Lehet el-esni, elbukni, de Isten felsegít, továbbvezet, elvezet oda, ahol a helyem van. Ő még azt is megengedi, hogy ne az igazságot szóljuk előtte, hogy hamis legyen a fogadalom. Megengedi, de nem engedi el a kezem. Újra hív és újra vezet, újra és újra kijelenti magát, hogy megismerjem.

Ma már igaz lenne, amit akkor végig sem gondoltam. Ma már tudom, hogy szükségem van vigasztalásra, hogy Isten nélkül nyomorúságban van az életem, mert önmagam meg nem menthetem. Valóban

vigasztalás, hogy Jézus Krisztusé vagyok, és hogy az én mennyei Atyám tudta és akarata nélkül semmi nem történhet velem. Ő nem róta fel az akkori meggondolatlan szavaimat, hanem felhasználta. Ma már vigyázok, hogy el ne essek, de ha elesnék, van, aki felemel. Ha hibázom, van, aki helyreállít.

Ma – vagy éppen néhány nappal ezelőtt – sokan vallották meg a hitüket, és tettek fogadalmat, hogy Jézus Krisztus követői, református anyaszentegyházunk hűséges, szolgáló, áldozatra kész tagjai lesznek. Isten kegyelméből sok igaz volt ezekből, és sok volt meggondolatlan, valótlan. Isten ígéretei azonban rájuk nézve is igazak. Örüljünk ma ezeknek a fiataloknak, adjunk értük hálát, és imádkozzunk, hogy ha eddig még nem tapasztalták meg, akkor megtapasztalják, hogy az Úr felemel, megbocsát, örök élettel ajándékozik meg és továbbvezet! Imádkozzunk azért, hogy mi is naponként tudjunk haladni ezen az úton!

Remélem, újabb húsz év múlva is elmondhatom: akkor még nem ismertem úgy az Urat, mint ma.

Szemere Judit
református lelkész

Elsőáldozás a Beregszászi Római Katolikus Egyházközségben

Minden egyházközség egyik legszebb és legmeghatóbb ünnepe az elsőáldozás, amikor a 8-9 éves hittanosok hosszú felkészülés után először járulhatnak szentáldozáshoz. Erre általában a húsvéti időszakban kerül sor, amikor a természet is azt sugallja, hogy egy új korszak kezdetén vagyunk és új lendülettel indulunk a jövőnk felé.

A beregszászi római katolikus plénánia kis hittanosai már egy éve készültek arra, hogy szívükbe fogadják az élő Jézus Krisztust. Május 17-én végre eljött az a nap, amikor fehér ünneplő ruhában állhattak az oltár előtt, és tiszta, hófehér szívüket hozták el az Úr Jézusnak.

Az elsőáldozókat Béres Erzsébet hitoktató készítette fel a nagy eseményre. Az év során hitünk főbb állításait, parancsait vették át, illetve egyházzal, szentségekkel kapcsolatos tudást szerezhettek, melyből hét hittanos tett sikeres vizsgát: Bence Livia, Jusztin Ádám, Tarpai Johanna, Markitán Anna, Ficáj Patricia, Homoki Hermína és Sipos Regina. A vizsgát szentgyónás követte, így váltak alkalmassá az első szentáldozásra.

A szertartás a gyerekek és Molnár János plébános atya bevonulásával kezdődött.

A hittanosok édesanyjuk kíséretében vonultak az oltárhoz. A szülők egy égő gyertyát, az elsőáldozók pedig egy szál virágot helyeztek az Úr asztalához. Ezután



a hittanosok egy-egy vessel és énekkel teremtették meg az ünnep meghitt hangulatát. A szentmise olvasmányait az elsőáldozók szülei olvasták fel. Majd a gyerekek megújították a keresztségi fogadalmat. A keresztségnél a szüleik tettek ígéretet, most viszont ők mondhatták ki az „igen”-t Krisztus követésére.

Szentbeszédében János atya az elsőáldozókhöz szólt. „A legfontosabb, amire az egyház ma a figyelmeteket irányítja, hogy a megnyitott tiszta szívetekbe az Úr Jézus testében és vérében valóságos szentsége által költözik. Azért készültetek erre az ünnepre, hogy méltó módon magatokhoz tudjátok venni azt, aki a legnagyobb Vendége életeteknek, aki a Legfőbb Pásztor mindannyiunknak. Jézus, a Jó Pásztor, velünk van a világ végéig és az Oltáriszentségen különleges módon kapcsolódhatunk Hozzá” – mondta.

Az igeliturgia után következett az áldozati liturgia, amikor a szülők a szentáldozás előtt áldásukat adhatták gyermekükre. Áldozáskor a hittanosok térden állva készültek a szent pillanatra, majd meghatottan járultak az első szentáldozáshoz. Megilletődve, de örömmel telt szívvel fogadták Üdvözítőjüket szívükbe.

A szentmise végén János atya még egyszer szólt az ünnepekhez. Hangsúlyozta, hogy az első szentáldozás után fontos, hogy következzen a második, a harmadik, a negyedik, a sokadik, ezáltal az Úr közelsége kísérje végig egész életüket. Köszönetet mondott a szülőknek és a hitoktatóknak a gyerekek felkészítéséért, a sok fáradságért és odaadó munkáért.

Az elsőáldozási ünnepség fotók készítésével és az elsőáldozók köszöntésével ért véget.

Fehér Rita

Jubileumi ünnepség a csetfalvi katolikus templomban

Negyed évszázaddal ezelőtt, 2001 pünkösdjén szentelték fel Csetfalván a helyi római katolikus és görögkatolikus közösség újonnan épült templomát, melynek titulusa a Szentlélek eljövetele lett.

A falu központjában emelt istenháza azóta szolgálja a településen élő katolikusokat. A szentelés 25. évfordulóján ünnepi szent liturgiában emlékeztek meg a templom építéséről és építetőiről. A Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperesi Kerület és a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye számos papja vett részt az ünnepségen.



Az eseményt megtisztelte jelenlétével Teodor Macapula, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöke, aki szentbeszédében hangsúlyozta, hogy az ember számára nagyon nehéz megérteni és ábrázolni a Szentháromságot, főként a

Szentleket. „Pedig a Szentháromságról szóló tanítás a hitünk alapja. Liturgikus szövegeink nagy része is a Szentháromság dicsőítésével kezdődik. De a Joisten nem azt fogja számonkérni rajtunk, hogy megértettük-e a Szentháromság fogalmát, hanem azt, hogy megvalósítottuk-e azt a szeretetet, amelyet Ő nekünk megmutatott. A csetfalvi templom is Isten szeretetének megnyilvánulása. Egy hely, ahol megtanulunk szeretni. Különleges templom, hiszen különböző kultúrájú, nemzetiségű, élethelyzetű hívek használják, mégis egységet alkotnak az Isten iránti szeretetükben.”

A szent liturgia végén körmenetet tartottak, majd Papp Tihamér ferences rendi szerzetes – aki egykor részt vett a templom építésében – emlékezett vissza a 25 évvel korábbi eseményekre. Elmondta, hogy a csetfalvi római katolikus és görögkatolikus hívek 1997-ben határozták el, hogy templomot emelnek a településen.

Éveken át gyűjtötték a hozzávalókat, támogatásokat is kaptak arra, hogy végül megépüljön az istenháza. 1998-ban és 2001-ben árvíz sújtotta Csetfalvát, újra

kellett kezdeni a munkálatokat, de a hívek nem adták fel. 2001 pünkösdjén végül Majnek Antal munkácsi római katolikus püspök felszentelte a Krajcs János építész



tervezte templomot. A fa templombelső Matl Péter munkácsi szobrászművész munkája. Ő faragta meg az „Élet fája” című kompozíciót a templom hajójában, továbbá a szárnyasoltárt és a gyertyatartókat.

Demkó Ferenc magyar helynök, aki szintén ott volt az építés első részénél, az emberi élet szakaszaihoz hasonlította a csetfalvi katolikus közösség működését. Negyedévszázad alatt „felnőttkorba” lépett az egyházközösség, életerős, jól működő lett, melynek a továbbiakban is érett közösségként kell folytatnia az útját.

A jubileumi ünnepség végén mirováltást tartottak, és szeretetlakomával vendégelték meg a környező településekről érkezett zarándokokat.

Marosi Anita

Kiosztották a Szent Margit Program Plusz ösztöndíjat

Második alkalommal osztották ki a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ) által létrehozott Szent Margit Program Plusz ösztöndíjait a beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Központban.

A GISZ azzal a céllal egészítette ki a 11 éve működő Szent Margit Programot – amely általános és középiskolások számára nyújt támogatást –, hogy segítse azokat a kárpátaljai felsőoktatásban tanuló fiatalokat, akik a helyi közösségekben kifejtett aktív tevékenységükkel itthon erősítik a magyar ifjúságot. „Istenet szeretni, magamat megvetni, senkit meg nem utálni, senkit meg nem vetni” – hangzik a program mottója.

Az átadó ünnepség közös imádsággal vette kezdetét, majd Buczkó István, Magyarország beregszászi külképviseletének konzulja köszöntötte az egybegyűlteket. Példaértékűnek nevezte a Szent Margit Programot, amely arra ösztönözi a fiatalokat, hogy aktívan részt vegyenek a társadalom építésében.

A továbbiakban Barta József, az edelényi Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú



Művészeti Iskola igazgatója tartott elmélkedést a jelenlévőknek *Kereszténység és közelet* címmel.

Ezt követően a Nevetleni Művészeti Iskola fiatal igazgatója, Csetneki Ferenc és az intézmény zenetanára, Sztojka Tímea elő-

adása következett szaxofonon és zongorán. Majd következett az ösztöndíjak átadása, amelyet idén – a tavalyi évhez hasonlóan –

29 fiatal nyert el. A támogatásokat Demkó Ferenc, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye magyar helynöke és Lödár Jenő, a GISZ elnöke adta át.

Az ünnepség agapéval ért véget.

Tudósítónk

„Aki az ilyen kisgyermekek közül egyet is befogad az én nevemért, az engem fogad be...” (Márk 9:37)

A Sámuel Alapítvány továbbra is várja nevelőszülők jelentkezését

A Sámuel Alapítvány 2001-ben azzal a céllal jött létre, hogy a nehéz sorban lévő és árva gyermekeknek segítséget nyújtson. Azt is mondhatnánk, hogy az alapítvány a kezdetektől gyermekmentéssel foglalkozik, hiszen koordinálásukkal az elfelejtett, árvaházba került gyermekek családtípusú gyermekotthonban, szerető családban nevelkedhetnek. Az alapítvány idén ünnepli fennállásának 25. évfordulóját. Hogy mi minden történt azóta, s mik a terveik, arról Sipos Gézával beszélgettünk, aki közel húsz éve vezeti az alapítványt.

– Minden gyermeknek joga van arra, hogy családban nevelkedjen, ugyanis a családban való nevelkedés mindent felülír. Amikor a gyermekkel gondoskodó édesanya és példát mutató édesapa foglalkozik, az megfizethetetlen. Már az alapításunkkor azzal szembesültünk, hogy Kárpátalján nagyon sok nehéz sorban élő, árva és elhagyatott gyermek él intézményekben, kórházakban. Akkor jött az ötlet, hogy családtípusú gyermekotthonokat nyissunk, ahol a „család” szón van a hangsúly. Az volt a lényeg, hogy a gyermekek megtapasztalják az otthon melegét, a gondoskodást, a törődést, a szeretetet. Sok esetben hallottunk s láttunk olyasmit, hogy az intézményekben élő gyermekek a párnájuk alá rejtették az ételt – legyen az egy darab kenyér vagy zömlé –, arra gondolva, hogy azt milyen jó lesz másnap megenni. Ez sokáig bennük maradt már a családokhoz kerülve is, amiről nehezen szoktak le. Sajnos az ilyen és az ehhez hasonló lelki terheket nagyon nehezen vetkőzték le magukról. Ezért volt a lehető legjobb ötlet a családtípusú gyermekotthonok létrehozása. Elmondhatom, hogy a mögöttünk lévő 25 év sok pozitívumot hozott az alapítvány életében, de ugyanakkor nehézségeket is.

– A nehézségek miben nyilvánultak meg?

– Nemrégiben tartottunk egy nyílt napot, ahol többek mellett pszichológus is részt vett, ugyanis a családokhoz került gyermek(ek) többségének szüksége van szakemberre, de ugyanígy a szülőnek is, hiszen a szülő és a gyerek közötti jó kapcsolatot ki kell alakítani. A kezdetektől nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy az anyák, az apák önmagukkal is „rendben” legyenek, mert ha túl nagy nyomás nehezedik rájuk, hamar kiégnek, ami a gyermeknek sem tesz jót. Ha a szülőnek nincs ideje vagy ereje a gyerekekkel foglalkozni, akkor az mindenkire negatívan hat. Ezért szükséges a szakember jelenléte, hogy az adott család valóban bol-

dog, békés, konfliktusoktól mentes család legyen.

Az alapítvány elnöke elmondta, hogy amikor elindították a családtípusú gyermekotthonokat, ahhoz többnyire beregszásziak, illetve beregvidékiek csatlakoztak. Később a megye más településein is sok család döntött úgy, hogy saját gyermekük mellé hazavisznek, netán örökbe fogadnak addig árvaházban élő gyermekeket.

– Húsz éve vezetem az alapítványt, s ez idő alatt 11 családtípusú gyermekotthont nyitottunk meg. Hálóként igyekeztünk lefedni Kárpátalját, hogy minden járásban, szörványtelepülésen legyen ilyen gyermekotthon, azokon a helyeken, ahol van református közösség. És hogy miért fontos ez? Több esetben voltak roma, nem magyar anyanyelvű gyermekek, s egyes közösségekben ezt eléggé nehezen fogadták, ezért volt fontos, hogy református közösség álljon a család mögött, akik befogadók. Tehát amikor szülőket kerestünk, elsődleges volt, hogy magyar ajkú, református és saját gyermekkel rendelkező házaspár legyen. Nagyonbízott Beregszászból s a város környékéről jelentkeztek szülők, majd viski, munkácsi, nagydobronyi, feketepataki, bökényi, péterfalvai, kigyósi, nagyberegi, csetfalvai szülők lettek az alapítvány kuratóriuma által kiválasztva. Ők kezdték el a szolgálatukat többnyire az alapítvány által létrehozott ingatlanokban. A 25 év alatt 130 gyermek nevelkedett családban. Tudjuk, hogy ez nem olyan nagy szám, hiszen most is nagyon sok árva gyermek él Kárpátalján, ez csak egy csepp a tengerben, de a tenger sok kis cseppből tevődik össze. Az alapítvány vezérigéje a Márk 9:37, amely így szól: „Aki az ilyen kisgyermekek közül egyet is befogad az én nevemért, az engem fogad be...” Mi százharmincat fogadtunk be, ami nagy dolog.

– A nyílt napon, melyet első alkalommal szervezték meg, több olyan szülő is részt vett, akik hosszú évek óta nevelik családtípusú gyermekotthonukban az árvákat. Milyen megfontolás alapján szervezték meg a találkozót?

– Ötödik éve tart az országban a háború, s mi is azt tapasztaljuk, hogy nagyon sok családapa menekült el a besorozás elől, illetve az elmúlt években rengeteg kelet-ukrajnai árva gyermeket hoztak Kárpátaljára.

Még mindig vannak szülők, akik hajlandóak lennének gyermekeket hazavinni, sokan viszont nem mernek jelentkezni, ezért tartottuk fontosnak, hogy nyílt nap keretében beszélgetve, kérdéseket feltéve találkozunk a még hezitáló szülők velünk és a megyei, valamint a beregszászi gyámügyi hivatal vezetőjével. A sok nehézség ellenére is sok szülő van még mindig szolgálatban, olyanok is, akik örökbe fogadtak, de azok száma is nagy, akikben ott van a kérdés, hogy igen vagy nem. Mi a választ szeretnénk volna megkönnyíteni számukra, egyfajta megerősítést adni, hogy jól döntsenek. Az egyik lelkészházaspár bizonyágtételt tett, akik több mint öt évvel ezelőtt fogadtak örökbe egy kislányt. Az édesanya elmondta, nehéz volt a gyermeket örökbe fogadni, de ma már ő is, és a gyerek is hálás a döntésért. Emellett jelen voltak olyan szülők, akik



már a második turnust viszik, így például a viski és a csetfalvai házaspár, a beregszászi Birta család, akiknél a nagyobb gyermekek már kirepültek a családi fészekből. Ők tovább szeretnék vinni ezt a szolgálatot, mert van lehetőségük, erejük, s ezzel példát is mutatnak a még hezitálóknak, mert tapasztalták, hogy ezek a gyerekek nagyon tudnak szeretni.

– Régen foglalkoztat a kérdés, hogy mi van, amikor a gyerek eléri a 18. életévét, vagyis a felnőttkort? El kell, hogy hagyja a jól megszokott, szeretett otthonát?

– Ez a kezdetektől fontos kérdés volt, hogy meddig van joga vagy lehetősége a gyerekeknek a családban maradni. Az ukrán törvény szerint egy gyermek 18 éves koráig tartózkodhat a nevelőszülőnél, a befogadó családnál. Abban az esetben, ha a fiatalnak van tanulmányi jogviszonya, 23 éves koráig maradhat a családban, s az állam anyagi támogatásban részesíti. Volt rá példa, hogy amikor a fiatal betöltötte a 18-at, azaz elérte a felnőttkort, ő maga akart elmenni. Lehet, hogy nagyobb szabadságra vágyott, ám a többségük otthon szeretne maradni. Amikor 2022-ben kitört a háború, sok fiú külföldre költözött, de nem szakadtak el a családtól, napi szinten tartják a kapcsolatot a szülőikkel. Bár már ráléptek a saját útjukra, de azt a két embert, aki felnevelte, szerette és dédelgette őket, soha nem felejtik el.

Hegedűs Csilla

Száz perc száz emberért – huszonharmadik alkalommal

Beregszászi Olga és Hampel Katalin 23. alkalommal szervezett jótékonyági gálakonzertet Budapesten a kárpátaljai nehéz sorsú magyarokért. A Száz perc száz emberért elnevezésű koncertet április 19-én tartották meg, melynek bevételét a szervezők Beregszászban személyesen adták át azt a rászorulóknak. Az alkalomnak ezúttal is a Beregszászi Kodály Zoltán Művészeti Iskola adott otthont. A résztvevőket Bobály István igazgató köszöntötte, majd a diákok rövid műsorral kedveskedtek az egybegyűlteknek.

Beregszászi Olga lassan negyed évszázada érzi kötelességének, hogy segítsen a szülővárosában élő rászorulókon: minden évben megszervezi a magyar fővárosban a jótékonyági koncertet, s annak bevételét hazahozza.

– Amióta kitört a háború, még nehezebb itt az élet. Mindig érdeklődöm, hogy mi a helyzet, és sajnos minden évben azt hallom, hogy egyre kevesebb itt a férj, az apa, a családfe. Nagyon sajnálom azokat az asszonyokat, akik egyedül maradtak a gyermekekkel, ezért nekik is nagy segítséget jelent az adomány. Szomorúan tapasztalom, hogy csendes lett az egykor pezsgő szülővárosom, ismerősöket már nem is látok. A szívem szakad meg ilyenkor, viszont reményre ad okot, hogy a művészeti iskolában a gyerekek mindig szívmengető koncertet adnak, ezért néhány éve 15 tehetséges beregszászi gyermeket is támogatunk – fejtette ki az énekesnő, aki éltes kora ellenére is még mindig fontosnak tartja a segítségnyújtást.

A művésznő második éve nem egyedül érkezik a Vérke-parti városba. Elkísérik azok a barátnői, szervezőtársai, akik első pillanattól kitarítottak mellette, s immár Beregszászba is eljönnek, hogy segítsék a munkáját. Schmitt Pálné Makray Katalin fővédnöke a budapesti eseménynek, aki már tavaly is eljött, hogy személyesen megismerkedjen a támogatottakkal.

– Éppen egy évvel ezelőtt jártam itt először, s megmondom őszintén, már nagyon vártam, hogy újra jöhessek. Tulajdonképpen egész életemben a segítségnyújtásra törekedtem, s amíg a Jóisten ad erőt és barátokat, ezt a tevékenységet szeretném folytatni. Nagyon jól érzem magam ebben a szép kis városban; mind a támogatók, mind a gyermekek kedvesen fogadnak, ezért ide mindig jó visszatérni – fogalmazott Magyarország egykori köztársasági elnökének felesége.

A jótékonyági koncert második felében manókenek mutatták be Hampel Katalin dívattervező alkotásait. Katalin a kezdetektől társszervezője a Száz perc száz emberért elnevezésű programnak, s most ő is második alkalommal érkezett Beregszászba.

– Örömmel csatlakoztam Olga kezdeményezéséhez. Már hagyomány, hogy a koncert első felében színészek, énekesek, előadóművészek lépnek fel, aztán jön a dívattervező, az általam tervezett ruhák felvonultatása. Nagyon fontos, hogy mind a mai napig meg tudjuk szervezni a jótékonyági koncertet, hiszen a Jóisten legnagyobb adománya az, ha az ember tud segíteni. Annyi köszönetet, amit itt kapok, még sehol nem kaptam. Nagyon szomorú, hogy a háború még mindig tart, ezért is jó, hogy ha egy kis segítséget is, de tudunk adni az itt élő embereknek – fogalmazott Hampel Katalin.

A rászorulókat az anyagi támogatás mellett Béres-cseppet is kapnak, ami köztudottan erősíti az immunrendszert. Béres Klára kifejtette: meggyőződése, hogy Béres József neve Kárpátalján is ismert, hiszen az ő életfilozófiája is a segítségnyújtás volt.

– Ezt követjük mi is, immár több mint harminc esztendeje a Béres Gyógyszergyárban, és azt gondolom, hogy ez a szívből jövő, mély emberi kötelezettségünk. Ezért nem volt kérdés, hogy én is elkísérem Olgát.

Fáj az, amit itt látunk, hiszen jobb lenne boldog embereket látni, de egyúttal örömteli is, hiszen a találkozás, az összetartozás azt a fajta küldetést erősíti bennünk, hogy jónak lenni jó, és tudunk segíteni az embereken – hangsúlyozta a Béres Alapítvány elnöke.

A borítékot és a Béres-cseppet minden résztvevő hálás szívvel köszönte meg a hölgyeknek. A rászorulóknak között nemcsak nyugdíjasok voltak, sajnos a fiatalabb korosztály is képviseltette magát. Ezek egyike Kozák Nelli, aki tizenkét évvel ezelőtt vesztette el a férjét, és öt gyermekével maradt egyedül. Mint elmondta, húsz éve élvezheti a Beregszászi Olga által nyújtott támogatást, ami óriási segítséget jelent neki mind a mai napig.

– Soha nem felejttem el azt a napot, amikor először jöhettem el ide, s támogatásban részesültem. Nagyon jólesett, hogy a művésznő gondol ránk, nehéz körülmények között élőkre, ezért a hálám óriási felé, s az öt kísérő hölgyek felé. Mára már három gyermekem kirepült a családi fészekből, már nagymama vagyok, de a támogatás most is úgy kell, mint egy darab kenyér, hiszen többféle betegséggel küszködöm, s két kiskorú gyermeket még mindig nevelnem kell. Sokat köszönhetek a városi polgármesteri hivatalnak is, hiszen amiben tudnak, segítenek – jegyezte meg az asszony, aki jó egészséget kívánt Beregszászi Olgának.

A vendégek ezt követően felkeresték a beregszászi idősek otthonát, valamint a Kossuth Lajos Líceumot, ahol 15 beregszászi tehetséges gyermeket jutalmaztak meg. Zselvay Emese igazgató megköszönte Beregszászi Olga művésznőnek, hogy nem felejtette el a gyökereit: évtizedek óta segíti szülővárosa rászoruló időse lakóit, de a mostani háborús helyzetben barátaival együtt a fiatalok támogatását is fontosnak tartja.

Tudósítónk



„A nagy csend volt a legnehezebb”

Interjú dr. Szöllősy Tibor egykori csernobili orvossal

1986. április 26-án a világ eddigi legnagyobb ipari katasztrófája rázta meg az emberiséget. Felrobbant a csernobili atomerőmű 4-es blokkja, és vele együtt egy birodalom hazugságokra épített mítosza is repedezni kezdett. A világot megrázó katasztrófa nemcsak radioaktív felhőt szabadított Európára, hanem százazrek életét pecsételte meg: kitelepített családokét, halálba küldött munkásokét, félrevezetett fiatalokét és azokét, akik évekkel később is viselték a következményeket. Miközben a rendszer titkolózott, az evakuálás részeként a hatóságok a robbanás másnapján elválták a telefonvonalakat Pripjaty városában, és embereket küldtek a mérgezett zónába anélkül, hogy megmondták volna nekik az igazat. Dr. Szöllősy Tibor ideggyógyász főorvost – aki akkor a técsői kórházban dolgozott – hetekkel a robbanás után vezényelték a helyszín közelébe. A napjainkban 85 éves, Magyarországon élő nyugalmazott orvos, aki nem mellesleg a 12 fős kárpátaljai vezetőtestület egyetlen ma is élő tagja, nem tudta pontosan, hová megy, mi lesz a feladata, és milyen veszély veszi körül. Az egy hétre tervezett kiküldetésből végül egy hónap lett. Negyven év távlatából most megrázó őszinteséggel idézi fel a néma falvakat, a sugárfertőzött mezőkön sátrakban alvó komszomolistákat, a katasztrófa következményeinek elhárításában részt vevő munkásokat és a mindent beborító csendet. Szerinte Csernobil nemcsak atomkatasztrófa volt, hanem egy rendszer erkölcsi összeomlása is.

– *A szovjet hatóságok – élükön Mihail Gorbacsov főtitkarral – napokig titkolták a balesetet. Ön hogyan értesült arról, hogy Csernobilban nukleáris katasztrófa történt?*

– Úgy, mint több százezer vagy millió ember: foszlányokból. A „kontyos rádió” adásából, egyik ismerős a másiknak mondta, hogy valahol messze, Kijev környékén van egy település, Csernobil, amelynek a nevét akkor hallottuk először. A Pripjaty városa mellett 1972 és 1977 között megépített Lenin-atomerőműről is akkor hallottunk először Kárpátalján, ugyanis a Szovjetunióban minden hétpecsétes titok volt, ami az atomenergiával kapcsolatos. Nem is nagyon izgatott minket. Akkor kezdtem utánaolvasni a háttérnek, amikor kiderült, hogy kárpátaljai orvosokat küldenek a helyszínre.

– *Miért pont Önre esett a választás? Mit tudott akkor a radioaktív sugárzás veszélyeiről, a sugárbetegség tüneteiről?*

– Jött az egészségügyi főosztályról egy ukáz (parancs), hogy orvosokat kell küldeni az úgynevezett 2-es zónába, amely körül-

öleli az abszolút szennyezett 30 kilométeres tilalmi övezetet, mert problémák vannak, ugyanis a kitelepítés nem hozta meg a várt eredményeket. Ezekbe a falvakba helyezték el a visszavágyó kitelepítetteket. Az igazgató főorvosom behívott, és megkérdezte: tudod-e, hol van Csernobil? Nem rösteltem a tudatlanságomat, mert ő sem tudta. Elővettünk egy térképet, és megnéztük. A



főorvos azt mondta: ideggyógyászt vagy elmeorvosot kell küldeni a csernobili övezetbe. Azt kérte tőlem, hogy a tizenkét beosztottamból válasszak egyet, akit elküldenek. Elkezdtem lapozgatni magamban: ez fiatal, annak gyerekei vannak, az beteges. Addig számolgattam, míg rájöttem, hogy nekem kell menni. Mert ha bárkire rámutatnak, azt mondják: élt a lehetőséggel, főorvosként mást küldött maga helyett. Felhívtam az egészségügyi főosztály akkori vezetőjét, hogy megkérdezzem, mi lesz ott a feladatom. A válasz az volt: ha megérkezel, megtudod. És letette a kagylót. Gyakorlatilag semmit nem tudtunk a sugárbetegségről. Halvány fogalmunk sem volt róla, hogy létezik ilyen betegség. Hirosimáról hallottunk, mert azt másképp állították be: az amerikai agresszorok meg a többi. De a sugárbetegségről semmit nem tudtunk.

– *Gyógyszereket, felszerelést kaptak?*

– Azt mondták, gyógyszerekkel, műszerekkel felszerelve kell megjelenni. Mivel továbbra sem voltam tisztában azzal, milyen feladatkörök várnak rám ott, ismét felhívtam a főosztályvezetőt, aki azzal kezdte, mit akarok már megint. Érdeklődnék, mire lesz szükségem ott –

kérdeztem, amire az volt a válasz, ha még szeretnék továbbra is főorvosként dolgozni, akkor oldjam meg, és ismét rám csapta a kagylót. Megkérdeztem a kollégákat: ha ti kerülnétek ebbe a helyzetbe, mit vinnétek magatokkal? Voltak „színes” válaszok is: ne felejtis vodkát vinni, mert biztos ott sincs, vagy ha van, kevés. Végül fájdalomcsillapítókat, gyulladásgátlókat, gőrcsoldókat pakoltunk be.

– *Mikor érkeztek meg a térségbe? Milyen állapotok fogadták a helyszínen?*

– Négy héttel a robbanás után, május végén. Másfél napot utaztunk. Ahogy közeledtünk, egyre gyűrűlt a forgalom. Aztán az utolsó kilométereken megjelentek a sorompók. Már nem lehetett átmenni ellenőrzés nélkül. Hatalmas lajtkocsikat láttunk, mellettük védőruhás, álarcos alakokat. Slagokból mosták az utat, az árkot, mindent maguk körül. A mi járműveinket is csuromvízesre mosták, a keréktől a tetejéig. Akkor erősödött meg bennünk, hogy itt nagy baj lehet. Az út mentén táblák voltak: az erdőbe bemenni, gyümölcsöt fogyasztani, fűre ülni veszélyes. Aztán letértünk az aszfaltútról, és mintha a 18. századba érteztünk volna. Mezei utakon, sűrű erdőn keresztül érteztünk meg végül egy Borovka nevű faluba, amely a 30 kilométeres zóna szélén terült el. Egy hétre mentünk, egy hónap lett belőle.

– *Hol szállásolták el Önöket?*

– Egy félkész iskolában. Éppen csak földem, ajtók, ablakok voltak, de semmi más. Nem volt kivakolva, nem volt padló. A pufajkánkon aludtunk. Én a jövődöbéli öltöző-WC-ben rendeztem be az orvosi fogadószobámat. A fogadóbizottság azt mondta: nagyon örülünk, hogy megjöttek, és van rögtön egy kérésünk: ne kérjenek semmit, mert nekünk semmink nincs. Ebben az egyben nem hazudtak. A jövődöbéli iskola igazgatója a szomszédban lakott, már első nap bejött hozzám, hogy gyógyszert kérjen a vérnyomásproblémáira. Hogy meghálálja, kimutatott az ablakon és felvilágosított, hogy a kerítésen túl már az egyes zóna van. Hozzátette: még nincs WC, ezért, ha a férfiak vizelni mennek, háttal forduljanak Csernobilnak, mert a sugarak bántják a férfiaságot.

– *Látta a felrobbant reaktort?*

– Magát a robbanás helyét nem láttam. De egyszer eltévedtünk, mert tizennyolc települést kellett ellátnunk, térkép nélkül. Behajtottunk az 1-es zónába, és akkor ocsúdtunk fel, amikor megláttuk a hatalmas rádiólokátort. ➤

– Orvosként milyen esetekkel találkozott?

– Az ottani falvak kis létszámúak voltak, mintha tanyák lettek volna szétszórva az erdőkben. Jellemzően idős emberek laktak ott, tőlük tudtam meg, hogy a fiatalok már régen elmentek. Volt kéztörés, cukorbeteg krízis, vérnyomásos krízis, epilepsziás roham. Ami később visszagondolva feltűnt: 30–34 fokos hőség volt, mégis nagyon sok volt a meghűléses tünet azoknál az embereknel, akik a katasztrófa likvidálásában vettek részt: torokfájás, köhögés. Csak utólag gondoltam rá, hogy az nem meghűlés volt, hanem a radioaktív anyagok hatása. A szerencsétlen emberek azt szívták be. A munkások lóhalálában dolgoztak, gyakran a nagy meleg miatt egy szál alsónadrágban, félmeztelenül. Senki nem mondta, hogy ez veszélyes vagy halálos, de érezni lehetett a feszültséget. Az emberek sejtettek valamit, de nem tudták pontosan, miről van szó. Mintha rettenetes ordítást hallana az ember a háta mögött, és tudná, hogy vadállat van mögötte, de nem látja.

– Tudták, hogy mekkora sugárzásnak voltak kitéve?

– Nem. Második nap hajnalban felébredt egy katona: a központból keresik az orvost, mondta. A vonal túloldaláról a hang azt kérdezte tőlem: mekkora sugárzási szintet mértem aznap, mekkora a szennyezettség? Egy pillanatra elhallgattam. Mondom: mivel mérjem? Azt mondták, Geiger-Müller-féle műszerrel. Mondom: hol a fenében van nekem olyan? Nem is láttam életemben, csak tudtam, hogy létezik. Azt mondták, az első számú kötelességem a szennyezettség mérése. Mentem az ottani nagyfőnökhöz. Azt mondta: oldjam meg. Végül az élelmezéssel megbízott huszti különítmény segített, mert nekik volt egy sugárzásmérő műszerük. Kiderült róla, hogy tankok, autók, ágyúk, repülők szennyezettségének mérésére alkalmas. Az utasításban benne volt: a megengedett eltérés a tényleges adatoktól 30–50 százalék.

– Mit mutatott ez a műszer?

– Az eróműnél dolgozó munkásokon próbáltuk ki először a műszert, akik többnyire elcsigázva érkeztek vissza a szálláshelyükre. A hajuknál, szakálluknál folyamatos szipolás volt. Azon a testrészen, ahol nem volt szőrzet, ott csak megszakításokkal jelzett. De félcombtól lefelé, a térdnél, lábcsáznál, lábfejnél visított a műszer, mintha segélykérés lett volna. Mindegyik szennyyezten jött vissza, és mindennap ki volt téve a sugárzásnak. Elkezdtem érdeklődni a mérési adatok felől, arról tájékoztattak, ha Csernobil felől fúj a szél, akkor 2,1–2,2 milliröntgen/óra érték szokott lenni, ha megfordul a széljárás, akkor 1,8–1,9. Azt, hogy pontosan merre van az erómű, abból lehetett megtudni, hogy a fák törzsének Csernobil felé néző oldala vörösesbarna színű volt. Reggel felkeltem, kimentem, megnéztem, honnan fúj a szél, és bediktáltam: ma nálunk 2,1 van. Egy hónapig

én voltam a „mologyec”, mert mindig eltaláltam. A másik oldalon megerősítették: érdekes, náluk is ugyanannyi van. Ebből ki lehet következtetni, hogy milyen hazug vagy haszontalan, embertelen hozzáállás volt a vezetőség részéről.

– Lelkileg mi volt a legnehezebb?

– A nagy csend. Se templom, se harang, se szomszéd, aki átkiabál, se kocsi, se szekér. Csak a nagy csend, a nagy hőség és az állandósult feszültség, stressz az emberekben: gyorsan elvégezni a munkát, eltűnni innen, mert baj van. Csak a szovjet vezetékés rádiók, amelyeket gyakran falra akasztva használtak, törte meg néha a fájdalmas csendet. Este azt mondták, hogy a nap folyamán alig emelkedett a szennyezettség, reggel pedig azt, hogy jelentősen csökkent. Nem tudtuk megfajteni, hogy ami este alig növekedett, az reggelre hogyan tudott jelentősen csökkenni.

– Volt olyan pillanat, amikor azt hitte, nem tér haza?

– Nem. Mert ahhoz, hogy az ember féljen valamitől, tudnia kell, mitől fél. Ott helyben nem tudtuk. Amit ma tudok a sugárbetegségről, azt utólag a szakirodalmából tudtam meg. Amikor hazaértem, kiszálltam a kocsiból, levetkőztem alsóra, és úgy mentem be a lakásba. Az asszisztensem és a sofőröm néhány évre rá meg is halt, az egyiket hererák, a másik tüdődagogát vitte el.

– Azok közül, akikkel ott volt, hányan élnek még?

– Nem hiszem, hogy él bárki is közülük. Tizenketten voltunk a vezetőtestületben, és tizenegyen meghaltak az első öt évben. Volt egy derekas szakemberekből álló kárpátaljai magyar brigád. Hat-hét évvel később érdeklődtem felőlük lakóhelyükön. Azt mondták: ne tessék keresni, senki sincs közülük életben. Háromszoros bért és háromszoros szabadságot ígértek az embereknek. Az volt a feltétel, hogy egészségesegek legyenek és magas fokú szakképzettséggel rendelkezzenek. Inkább az idősebbek mentek, ötven-hatvan évesek. Eltűntek a lappangó betegségeiket, aztán ott néhány nap nehéz munka után jelentkeztek az akut tünetek. Haza kellett volna küldeni őket, de nem volt, aki helyettesítse őket. Mindenki maradt a saját bajával, és magukkal vitték haza a ráadást.

– Mivel magyarázza, hogy egyedülként túlélté?

– Ezt sokan kérdezik, és én is felteszem magamnak. Csak egy válaszom lehet: nem vagyok bigott hívő, de imádkozom és hiszem az Istent. A Jóisten így döntött. Ugyanakkor rám ruházott egy kötelességet: ahol kérdeznek, ahol felvetődik ez a téma, legyenek objektív, és mondjam el, mit láttam, mit hallottam, mit tapasztaltam. Figyelmeztetésképpen: emberek, vigyázzunk egymásra!

– Mi az, ami a mai napig elkísérte az ott eltöltött egy hónapból?

– Mindig eszembe jut az a tizenegy ember, akik rosszindulatú daganatban haltak meg. És eszembe jut egy büntény. A harmadik vagy negyedik napon bejött hozzám egy tizennyolc év körüli lány. A kijevi állami egyetem diákja volt. A komszomol és a párt felhívására nyolcvan-nan jöttek, hogy segítsenek a helybelieknek. Kérdeztem: hol vannak elszállásolva és mit esznek? „A mezőn, sátrakban; azt esszük, amit hoztunk magunkkal” – jött a megdöbbenő válasz. Azt mondtam neki: ha akarja, vegye magnóra vagy írja fel, de ebben a pillanatban tünjenek el innen. Ne nézzenek hátra, hanem szaladjanak el minél előbb! Tizennyolc-húszéves fiatalok feküdtek az abszolút mérgezett fűvön, csak a sátorlap választotta el őket tőle. Mindig eszembe jutnak ezek a fiatalok. Vajon azok a szép kislányok édesanyák lettek-e? Szültek-e gyereket? Nem hiszem, hogy élnek. A helyi lakosság egyáltalán nem tudott arról, mekkora veszélynek vannak kitéve. Az egyik páciensem felesége hálából, mert megmentettem a férjét a bénulástól, beállított egy kosár erdei szamócával, amelyek gyerekekől nagyságúra nőttek. Azt mondta, most fél óra alatt ennyit szednek, mint korábban egy teljes nap alatt. Három gombából jóllakik a család. Amikor figyelmeztettem, hogy mindenütt tiltják az erdei termések fogyasztását, csak ennyit felelt: már régóta esszük, és semmi bajunk nincs! Nem az embereket, hanem a rendszert próbálták menteni. Pripjatyban a robbanás másnapján is a szabadban játszottak a gyerekek, még szombaton lagzit is tartottak. A köztársaságban megrendezték a majálisokat, milliók mentek az utcára, miközben a robbanás után a radioaktív felhő Európa nagy részét beborította. Amikor a karhatalom megérkezett, mi volt az első dolguk? Elvágni a telefondrótokat, nehogy a helybeliek telefonon elmondják, hogy itt nagy disznóság történt.

– Visszament valaha Csernobilba?

– Nem. Hívtak, de nem mentem. Mi lett volna a célja? Nem tudok elképzelni lakodalmat temetőben. Hogy szuvenírt vásároljak ott, ahol a néma halál világában jártam? Megindult a turizmus, lehetett venni vodkát, sálat, uszánkat, fagyaltot, ajándékot, dicsekedni, hogy „megjártam Csernobilt”. Ezért menjek oda? Nem vágytam vissza, nem félelemből, hiszen az akut helyzetben ott voltam.

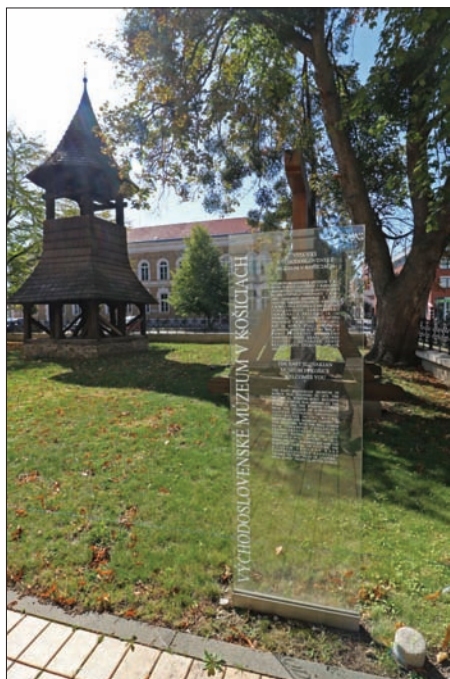
– Mikor értette meg, hogy hazugság volt minden?

– Amikor Gorbacsov a történetek után három héttel színt vallott, és kimondta, hogy megtörtént a robbanás. Addigra már nem volt hova menekülni a hazugság elől. A svédek jelentkeztek, a finnek jelentkeztek, fél Európát jelentkezett. A sugársszenyezett felhő fél Európát betakarta. Nem azért mondták ki, mert megszólalt bennük az őszinteség hangja, hanem mert sarokba szorította őket a saját hazugságuk.

Szabó Sándor

Tiszaásványi templomsors

Kárpátalján valamivel több mint hatvan XX. század előtti – azaz műemlék – fatemplom maradt fenn. Ez a szám azonban csak töredéke az egykor létezett szébbnél szebb alkotásoknak. A fatemplomoknak nemcsak az évszázadokkal, nemcsak az időjárás viszontagságaival kellett szembenézniük, hanem gyakran a gyarló emberi pusztítással is. Egy részük az enyészeté lett, ezek helyébe a hívek új kőtemplomot építettek. A fatemplomok másik részének



A harangláb a múzeumi ismertető táblával

sorsa az új kőtemplom felépítése után enyhén szólva is hányattatottá vált. Nem minden gyülekezet tudott fenntartani két templomot, ezért ésszerű megoldásként kínálkozott a régi értékes fatemplom átadása egy szomszédos gyülekezet részére (pl. Nagylucska 1625-ben épült fatemploma 1790-ben Fagyalosra került). Nagyon gyakran azonban a „szükségtelemné” vált műkincset egyszerűen elbontották (pl. Kökényes 1801-ben épült templomát 1927-ben), vagy múzeummá alakították (pl. Dombostelek 1792-ben épült fatemploma a második világháború után került a Kijevi Népi Építészeti Múzeumba). Rengeteg templom leégett. Villámcsapás vagy elektromos hiba következtében több fatemplom vált a tűz martalékává (pl. Oroszmokra 1971, Kopár 1981, Kiesvölgy 1990, Száldobos 1994, Oroszvölgy 1998, Felsőhatárszeg 1999, Csuszka 2000). Tizenhat templomot szakszerűtlen átalakítással jellegtelenné silányítottak (pl. Cserjés 1830-ban épült templomát 1930-ban).

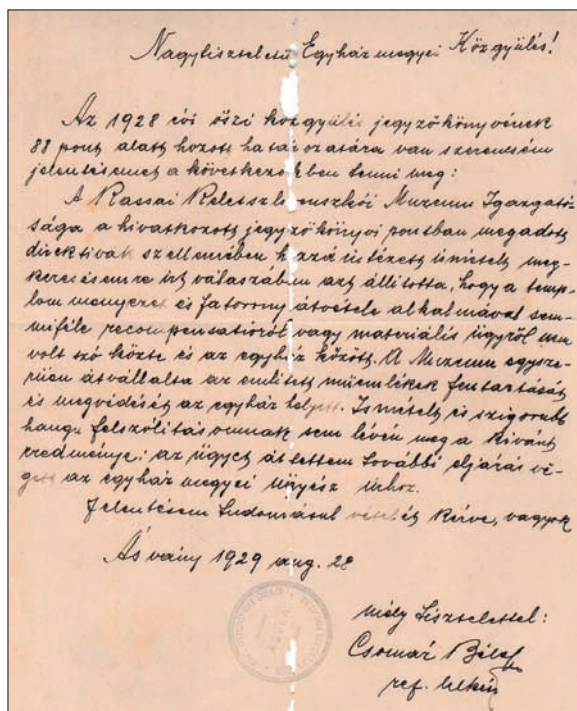
A cseh korszakban a hatalom által elné-

zően kezelt görögkatolikus és pravoszláv felekezetek közötti viszályban a felbőszült hívek saját templomuk felgyújtásától sem riadtak vissza (pl. Alsókálfalva 1920, Taracújfalu 1928, Felsősebes 1935). A szovjet időkben az ateista államformát kiszolgáló elvakult pártvezetők kíméletlen módon bántak el több csodálatos műemlék fatemplommal. Lebontatták Gánya, Kopár, Pereháza és Zsilip XVIII. századi fatemplomát, Úrmező 1693-ban épült fatemplomát pedig az iskolaigazgató (történelemtanár volt!) utasítására tűzfának használták az iskolában, Majdánka XVIII. századi fatemplomát pedig a hatalom a falu lakóival (!) felgyújtatta. A görögkatolikus egyház rehabilitálása után a felekezetek közötti viszály újra kieleződött, ami újból értékes műemlék templomok felgyújtásában nyilvánult meg (pl. Gyertyánliget 1994).

Pótolhatatlan veszteséget okozott a vidéknek és az adott településnek a korabeli világi és egyházi vezetők közreműködésével bagatell összegekért elkótyavetyélt felbecsülhetetlen értékű műkincstemplomok Csehszlovákiába való elszállítása. De van példa arra is, hogy egyszerűen elvitték a falu szakrális kincseit. Most egy ilyen templom és a haranglábjának a sorsát szeretnénk bemutatni.

A Tisza mentén, a Csap–Záhony ukrán–magyar határátkelő közelében fekszik

Tiszaásvány. A 2001-es népszámlálás adatai alapján 686 fős lakosságából 676 fő magyar nemzetiségű, zömében református. Gyülekezetüket először 1612-ben említették. Kezdeti imaházuk után 1796-ban egy



A tiszaásványi lelkész egyik levele a templom ügyében (Soós Zsolt közreadásában)

paticsfalú templomot építettek – amely a jelenlegi, 1937–1942 között épült templom helyén állt –, mellé pedig egy, a fatemplomok építési technikájához hasonlóan készült fa harangtornyot emeltek. Három évtized múlva, 1826-ban – nem tudjuk milyen oknál fogva – a templomot az eredeti helyéről elmozdítva a telken belül áthelyezték. Elképzelhető, hogy ekkor át



A harangház



Az ásványi harangláb a kassai múzeumban

is építették. A kis templom igazi értéke a fakazettás mennyezet volt, amely kb. 100×50 cm-es táblákra volt osztva. Ezeknek a tábláknak (kazettáknak) mindegyike más-más magyar motívumot tartalmazott. A kazetták között a következő felirat volt olvasható: „A te szemeid nézzenek e házra éjjel nappal. LXXXIV.: Jobb nekem egy nap a te pitvarodban, hogynem másutt



Az ásványi templom mennyezetének egy darabja a kassai raktárban 2003-ban (dr. Páll István felvétele)

ezer nap. Építtetett ezen Istenháza Tiszt. T. Thuróczy József úr pred. és Kovács Ferenc

kurátorságában.” Az alkotás, úgy tudjuk, egy bujdosó asztalosmester munkáját dicséri.

Tiszaásvány Trianon után Csehszlovákián belül nem Kárpátaljához (Rusinszkóhoz), hanem Szlovákiához (Szlovenszkóhoz) tartozott. Ebben az időben kezdődött a templom és a harangláb kálváriája. Két évszázad múltán, 1922-re a hivatalos hatósági megállapítás szerint a templom és a harangláb nagyon rozoga állapotba került. Ennek okán a hatóságok életveszélyes állaga miatt bezáratták. 1927-ben a hatalom, élve az erőfölényével, a kártérítés szóbeli ígérete mellett a templom fakazettás mennyezetét, 1928-ban pedig a fa harangtoronyt Kassára, a Kelet-Szlovákiai Múzeumba szállította. 1928-ban a templomot el is bontották. Az istenháza nélkül maradt gyülekezet sokáig kereste igazát a kártalanításra. Soós Zsolt református lelképásztor rendelkezésünkre is bocsátotta a gyülekezetnek az egyházmegyével folytatott, ide vonatkozó levelezésének anyagát. Sajnos a hatóságok semmit sem tettek az ügyben, a múzeum az elvesztett emlékekért soha nem fizetett, a tiszaásványiakat semmilyen formában nem kárpótolták.

A történelem határt vont a gyülekezet és a szép szakrális műemlékei közé. Így a fakazettás mennyezet és a fa harangtorony azóta el van választva a hívektől, azoktól, akik építették, akik óvták, renoválták, akik számára örökséget, kultúrkinccset jelentett.

Érdekes, hogy a harangláb ma – egy évszázad múltán – is jó állapotban van. Ezért érthetetlen az akkori elszállítása. Ma a Kelet-Szlovákiai Múzeum fő épülete mögött a kertben egy fatemplommal együtt csábítja az arra járók kíváncsi tekintetét.

A gótikus, négyzetes alapú harangláb alul nyitott. Zsindelyezett szoknyája fölött a harangház szintén nyitott. Erre emeltek a már-már köralakba hajló sokszögű, szoknyás, hegyes csúcsban végződő, zsindelyezett toronysisakot. Tetejét vékony

gömbös, térbeli csillagban (buzogányban) végződő, úgynevezett császárfá díszíti. A

harangláb értékét kiemeli, hogy az önállóvá vált Szlovákia egyik pénzérméjére is rákerült, amiből egy példány ma is jelen sorok írójának birtokában van. 1993. február 8-tól 2008. december 31-ig a szlovák korona váltópénze a halier volt, ezt magyarosan fillérnek nevezték. A szlovák valuta 10 halieres érméjének előlapján a szlovák címer, alatta a Slovenská Republika felirat volt, ez alatt pedig a kibocsátás dátuma. Hátlapját pedig az ásványi fa harangtorony díszítette, mellette a 10-es szám, alatta egy „h” betű volt. (A 10 halieres érme elértéktelenedése miatt 2004. január 1-jén bevonták.)



A fakazettás mennyezet azonban nincs kiállítva, az a múzeum külső raktárában van. 2003-ban dr. Páll István etnográfus, a Sóstói Múzeumfalvú akkori igazgatója megtekintette a fakazettás mennyezet darabjait a külső raktárban, és egy pár darabját le is fényképezte. Elmondása szerint, sajnos a mennyezet deszkái lesújtó állapotban voltak, tárolásuk sem volt megfelelő. Felmerült annak a lehetősége, hogy a fakazettás mennyezet hiteles másolatát Nyíregyházán, a Sóstói Múzeumfalvuban, a náluk felépített kisdobronyi templomban fogják felépíteni. De ez egyelőre még csak terv.

Ezek tudatában megfogalmazódik bennünk egy a jogos kérdés: ha Kassán soha nem állították ki ezt a műemléket, akkor miért kellett egy közösséget ettől megfosztani?

Kovács Sándor
Magyar Örökség díjas honismereti író

A léleknek folytatnia kell a lelket

Édesapám emlékére

(Befejezés. Elejét lásd lapunk előző számában.)

Az 1980-as évek inségben teltek, tartóssá vált az áruhiány, de más tekintetben is nehezebb lett az élet, mint korábban. Érezhetővé vált, hogy a Szovjetuniónak hamarosan vége lesz. Jól emlékszem, hogy 1989 decemberében, az Aknaszlatinai Allergológiai Sókórházba volt beutalóm, megkérdeztem aput, ha újév előtt visszatérek Ungvárra, esetleg tudna-e szerezni egy-két üveg pezsgőt. Megígérte, hogy szerez. Árpi keresztfiam édesanyja, aki a gyerekkori barátnőm volt, jött értem személynépkocsival, ő mondta, hogy ne is reménykedjek, mert Ungváron ezek a dolgok nem kaphatók, nekik sem sikerült beszerezniük. Amikor megérkeztem, Apa két üveg pezsgővel várt, mondván, amit ő megígér, azt igyekszik betartani.

A nyugdíjazása után ő volt a főbeszerző a nővérem családjá számára is. Ekkor többnyire csak hosszú és fárasztó sorban állás után lehetett hozzájutni egyes termékekhez. Megegett, hogy még akkor sem. Az igény nagy volt, a készletek viszont kicsik. Reggelente kiment a városba, ahol sorokat látott, oda beállt, majd telefonált Mimiéknek, hogy kell-e nekik ez vagy amaz, és el is vitte nekik a beszerzett portékákat.

Őrült a lányai sikereinek. Egyszer véletlenül meghallottam, hogy valakinek boldogan újságolta, milyen szép ruhákat varrt a Kati lánya az USA-ban élő nővére által küldött anyagokból. Az iskola befejezését követően egy kis ideig az egyik varrónőként dolgozó nagynénihez jártam eltanulni a szakma fogásait. Apu boldog volt, ha valami újat tanult, sok tippet kipróbált, neki is voltak ötletei. Például azzal kísérletezett, hogy mire jó a diólevélfőzet. Sok szeretet és türelem volt benne, sosem büntetett meg minket, még akkor sem, ha alaposan rászorgáltunk. Ez Anyu feladata volt. Nem emlékszem arra, hogy valaha is felemelte volna a hangját, sosem kiabált velünk. Az állatokat is szerette, mindig volt kutyája. Sosem bántotta őket. Amikor nyugdíjasként az autóiskolában volt éjjeliőr, kóbor kutyák csapódtak hozzá. Esténként elvitte nekik az Anyuval főzetett kaját.

A gyerekek szinte csüngtek rajta, mindig keresték a társaságát. A kisutcába költözött család Jásu nevű fia többet volt apuval, mint otthon, pedig az ő családjában az apján kívül volt még egy férfi, az özvegy nagybácsi. A házunkkal szemben lakott

egy Öcsi nevű fiú, akit majdnem minden kiruccanásra – legyen az sátorozás, pecázás vagy bringázás – magával vitt. Számos megmaradt fotón ez az Öcsi látható. Apu temetésén unokaöccse, Sanyika úgy siratta, mintha az apját veszítette volna el.

Apunak volt egy fényképész barátja, aki rengeteg fotót készített róla.

„Apám humánus ember volt, zsigereiben hordott mély bölcsességgel” – írta Sinkó László, és ezt én is elmondhatom az édesapámról.



Jöjjön egy újabb történet! Apu egy szokásos alkalommal pár napot nálam töltött Kijevben. Ketten elmentünk a belvárosba kószálni, ugyanis a mi lakásunk a külvárosban volt. Dél körül járt az idő, amikor éppen a Moszkva nevű étterem mellett sétáltunk el, s egyszer csak megszólalt, hogy menjünk be ide ebédelni. Én rögtön mondtam, hogy otthon van a sok étel, amit főztem, döröség lenne most pénzt kiadni egy

ebédre. Anyira határozott volt, hogy végül meggyőzőtt, bementünk. Előkelő étterem volt, szokása szerint borraivalót adott a ruhatárosnak meg a pincérnek, aki felszolgált. Az 1970-es években jártunk, akkor Kijevben még nemigen volt divatban a borraivaló. Az étel finom volt, konyakot is rendelt. Habár jól beszélt oroszul, de akcentussal, ezért a pincér valószínűleg külföldinek nézte, ami tulajdonképpen igaz is volt, lekísért minket az emeletről egészen a ruhatárig. Már kint voltunk az utcán, amikor kijelentettem, hogy ez felesleges pénzsórás volt. Erre ő a következőket felelte: „Tudod, Kati, sohasem ragaszkodtam a pénzhez, nem szorítottam a markomban, és ezért mindig telt, amire kellett.” Ezt a mondatot egy életre megjegyeztem. Az én édesapám született úriember volt.

Egy másik történet. Mimi nővérem tizennégy és fél éves volt, amikor karácsonyra egy kis aranygyűrűt hozott neki a Jézuska. Ez amolyan maszk Jézuska volt, mert az ateista országban nem nézték jó szemmel a vallási ünnepeket. Jézus helyett kitalálták a Téalapót és a hópelyhecskéket. Másnap apu, Mimi és én a templomból tartottunk hazafelé a hosszú Minaj ut-

cán, és már majdnem befordultunk a Kis (Szurikov) utcába, amikor Mimi észrevette, hogy a gyűrű nincs az ujján. Teljesen kétségbeesett, elindultunk hát visszafelé a havas Minaj utcán. A hó már eléggé le volt taposva, ebbe besegítettek a nagyon ritkán elsuhanó autók is. Amikor a Vaskóék házához értünk, megálltunk, és szomorúan elkönyveltük, hogy nincs meg a gyűrű, az bizony végérvényesen elveszett. Már indultunk volna haza, amikor apu egyszer csak elkezdett számolni, miközben nagy lépéseket tett meg, a harmadiknál hirtelen lehajolt és felemelte a gyűrűt. Mindannyian boldogok voltunk. A mai napig nem tudom, hogy mi történt akkor, hogyan találta meg az apró gyűrűt a hóban. Csoda történt, vagy az apám látnok volt?

Közben ismét egy apuval kapcsolatos emlék jött elő. Az édesanyámnak szentelt fejezetben említettem már, talán többször is, hogy amíg Mimi, majd én az egyetemen tanultunk, a szüleim rendszeresen küldtek nekünk otthonról csomagot. Én 1971-től Kijevben tanultam, majdnem hetente érkeztek Ungvárról a küldemények, kosarak, táskák, kis bőröndök megpakolva finomságokkal. Ezeket apu cipelte ki a vonathoz, én pedig másnap vártam az állomáson. Késő ősztől kezdve mindig volt a küldeményekben egy-két üveg bor, néha egy kis korsó. A későbbiekben Vera barátnőm is bekapcsolódott ebbe az akcióba, ugyanis szülőületvényük volt a hétvégi telkükön, János, a férje igencsak jó bort csinált. Nem tudom, hogy apu hol és mikor tanulta meg a borkészítés fortélyait, de az intézetben dolgozó kollégáim sokáig emlegették



a finom házi borát, mindig kérdezték, miért nem viszek be egy keveset a munkahelyre. Ekkor szomorúan közöltem velük, hogy az utcánkban a házakat lebontották, a kerteket is eltüntették, a helyükön sugárút épült, édesapám is meghalt már. Többé nem készített bort. Itt meg kell állnom egy kicsit, hatalmukba kerítették azok a régi érzések... Eszembe jutott, hogy apu nem szimplán csak meghalt, az életterét is megszüntették. A haladás, a fejlődés eltörölte azt a helyet, ahol élt, dolgozott, minket nevelt, a családjáról gondoskodott. Vele együtt eltűntek azok az emberek is, családtagok, szomszédok, ismerősök, idegenek. Mindez már csak bennem él tovább. De mi lesz akkor, ha majd én is elmegyek, én és ezek az emlékek kibéne élnek majd tovább?

A naplóim egyikében olvasom Zilagy Lajos *A fegyverek visszaneznek* című könyvéből kimásolt néhány sort: „Az út vége a halál. A halál jó és csendes, csak az a tudat kell hozzá, hogy nem éltünk

hiába, hogy itt marad valami belőlünk, ami szép és tiszta.” Remélem, sőt biztos vagyok benne, hogy apukám érezte, tudta, hogy nem élt hiába. Nem hagyott anyagi jellegű örökséget maga után, bár az USA-ban elhunyt nővére halálával örökölt, ennél sokkal nagyobb, jelentősebb, szinte óriási az a természetbeni örökség, amit ránk, a gyerekeire hagyott.

Amikor ketten maradtak Anyuval, spórolósan éltek, jól meggondolták, hogy mire költenek, ettől függetlenül minket a nővéremmel és az unokákat mindig szép ajándékokkal leptek meg. Mondta is a fiam, hogy jó nekem, mert ilyen adakozó szüleim vannak. Egész életükben támaszt, biztonságot és feltétlen szeretetet biztosítottak a számunkra.

Csingiz Ajtmatov regényében olvastam: „A legjobb, amit egy ember mások számára tehet – méltó gyerekeket neveljen.”

Remélem, én és a nővérem nem hoztunk szégyent a szüleinkre. Nem tudom eleget hangoztatni, hogy a legnagyobb kézzel fogható ajándék az volt a számunkra, hogy megszerettették velünk az olvasást, a tudás megszerzésének legalapvetőbb módját. Könyvek, albumok, magazinok, folyóiratok, enciklopédiák és szótárak között nőttünk fel, és ez mérhetetlenül gazdaggá, színessé formálta az életünket.

Legutóbb egy nagy levélhalmazzal tértem vissza Ungvárról. A nagymamám udvarában lévő szufniban még sok ilyen kincs található. Ezek között vannak azok a levelek, amiket Vera néni és a férje írtak a szüleimnek Amerikából. Beleolvasok egyikbe-másikba, és ezekből idézek. Móricz nagybácsi hiányosan beszélt magyarul, mert még gyerekkorában került ki a tengerentúlra a családjával, ezért megőrzöm a stílusát. „Mikor Uzshorodba voltam 1931-be egy egész hónapot, a mama Husznay házba, akkor mindenki nagyon jó volt hozzám. Miska, Jani, Laci úgy viselkedtek hozzám mintha saját testvér volnám hozzájuk. En nem tudom aztat elfelejteni, azt a jóságot hozzám.”

Egy 1968-ban írt levélben olvasható: „Először akarok köszönni neked, hogy minden reggel voltál velünk a szállodában, és ez jól esett nekem téged látni és beszélni veled.” Ez a pár sor magyarázatra szorul. Azokban az időkben az úgynevezett kapitalista országokból a Szovjetunióba látogató külföldieknek hiába voltak közeli rokonaik, szállodában kellett megszállniuk. A belügyi szervek így könnyebben megfigyelhették, és ha szükségesnek látták, le is tudták hallgatni őket.

Most pedig Veronka néni 1963-ban írt leveléből idézek: „Miska öcsém megörvendeztetett a soraival, azt hittem, hogy elfelejtett írni, de látom, hogy írása még

jobb, mint előbb – és idézem a Morriss szavait – a Miska öcsédnek nincs egy rossz szava soha senki ellen! Nagyon érdekesen írtad körül a family portrait – nevetünk.”

Ismét egy mappa kerül a kezembe, melyben különböző, Apu által megőrzött kis iratkák vannak, főleg a szovjeturalom idejéből származnak, elég mókásak. Például az egyik arról szól, hogy a tehén meg lett termékenyítve egy Dani nevű szimentáli marhával. A következőben az áll: „A vasúti főnökség megengedi Husznai Mihály vasutasnak a tehene legeltetését a vasút zöldterületén.”



Egy számla arról, hogy Husznai Mihály befizetett 5 rubelt a kutyája regisztrálásáért. A másikon az áll, befizetett 51 rubelt Katyerina lánya óvodai tartózkodásáért. Egy hlibna kartka, azaz kenyérjegy, melyen fel van tüntetve, hogy Kati lányának napi 30 deka

kenyéradag jár. Mai fiatalok, figyeltem! Ezek a háború utáni inséges évek voltak.

Nagy öröm volt Kárpátalján, amikor 1938 novemberében, az első bécsi döntés értelmében a magyarul beszélő vidék nagyobb része visszakerült Magyarországhoz.

Sajnos 1945-ben újra elszakították, de ezúttal Sztálin az USZSZK-nak ajándékozta. Honvédségi papírok kerülnek elő. „Hivatalosan igazolom, hogy Husznai Mihály, tartományos honvéd, jelenleg is a keleti hadszíntéren teljesít katonai szolgálatot.” (Pecsét, aláírás: dr. Komjáthy főhadnagy. Ungvár, 1944. július 28.) Igazolvány a „Tűzkereszt I. fokozata” kitüntetés viselésének jogosultságáról.

Ismét egy a háborús években, 1943-ban vagy 1944-ben írt képeslap Kisvárdáról: „Anyuci, jól vagyok. Címem még nincsen. Majd ha lesz beosztásom, megírom a címemet. Addig itt találsz Kisvárdán a Szent László utca 40 alatt. Anyus, a Kárpáti Híradót mindennap tedd félre, és ha majd lesz címem, hát elküldöd, jó? Mimike, ha kimégy a tejért, vidd haza a sapkát és a köpenyemet, csak vigyázz, hogy a zsebéből valamit ki ne szórjál. Mimike vigyázz magadra, és Anyunak fogadj szót. Katikával meg, légy szíves, foglalkozzál többet. Sokszor csókolok mindenkit, Anyut, Nagymamát, Mimikét, Katikát. Apu, Kisvárdá” Sajnos Mimike, a kedves nővérem oly fiatalon hagyott itt minket, már 35 éve annak, hogy eltávozott.

Postai feladvány az 1940. március 21-én New York, Bronx negyedébe küldött

ajánlott levélről. Apu bélyegeket küldött a szintén gyűjtő sógorának. Még számos hasonló kordokumentum maradt meg. Apunak ez a megőrzésenvedélye tudat alatt rám is átragadt, megfertőzött. Iskolás koromtól kezdve én is rengeteg levelet őrzök, képeslapot, újságvivágásokat stb. A fiam azt mondja, sajnos ő nem érti, hogy mit jelentenek a számomra a sokszor százévesnél is régebbi papírok, okiratok, dokumentumok. Ezek segítenek nekem az emlékezésben, ezeket olvasva visszarepülök abba a korba, amikor én még kicsiny gyermek voltam, édesapám pedig fiatalember.

Ó valamiképpen kilógott az életteréből, egyszerűen nem illett oda. Nem volt hivatalnok, de szeretett szépen öltözködni: élesre vasalt nadrág, nyakkendő, alkalmanként csokornyakkendő, fényesre suvickolt cipő, kalap. Azt is nehezen fogom fel, hogy minden iskola és nyelvtanfolyam nélkül megtanult oroszul írni-olvasni. Ez szükséges volt a munkájához. A háború után, 1946-tól az ungvári vasútállomáson poggyászfelvevőként volt alkalmazva.

Imádom a francia nyelvet, próbáltam önerőből, legalább „konyhai” szinten elsajátítani, de nemigen sikerült, legalábbis eddig, nem úgy, mint apunak. A fiatal éveiben nehezen lehetett szert tenni idegen nyelvű szótárakra. Ezért ő maga fabrikált

egy noteszt, amibe az idegen szavak magyar megfelelőit jegyezte le, a földrajzi elnevezéseket, az érmék és a bélyegek kibocsátó országait. Tulajdonképpen hivatalnoki adottságai voltak, csak az iskolák hiányoztak.

Talán joggal kérdezhetik tőlem, akár a fiam is, hogy miért

temetkezem a múltba, miért töltök el hosszú órákat megsárgult évszázados papírok között. Miért nem élek a mában? A válaszom helyett álljon itt egy versidézet:

„Még mennyit meg kell menteni,
mennyit szavakba öntenem,
Megőriznem: ha nem leszek,
majd ők viszont őrizzenek!”

Édesapám harminchat éve hunyt el, több mint egy emberöltő, de hiánya ma is eleven. Mély, sötét űrt érzek. A hiánya velem van örökké. Oly kötelék kötött minket össze, ami akkor is megmaradt, mikor már régen elszakadt. Fantomfájdalom a múltban és valóságos a jelenben.

Husznai Katalin

A képeken:

– Apu Ungváron, 1938.

– Az öt Husznay fiú, apu bal szélén, 1945.

– A két „haver”: apu az unokával, Ungvár, 1969.

– Apu és anyu, Ungvár, 1975.

Reményik Sándor

Himnusz a csúcsokon

Horváth Jenőnek

Nekünk csak ott szabad
Énekelni a tiltott éneket,
Ahol a szél szalad,
Ahol a zerge jár,
A völgyi köd felett.
Ahol a sziklafalnak füle nincs,
Csak visszhangja van, százezerszeres,
A kimondott szó: eltemetett kincs,
Titok, amelyet senki sem keres,
Nekünk csak ott szabad...

És a dálnak, a megszokott-simának
Ott a magasban örvénylése támad,
Soha nem hallott felséges zengése,
Könnyes és rettenetes üdesége:
„Isten, áldd meg a magyart!”

Nekünk csak ott szabad,
Ahol a zerge jár,
Ahol a szél szalad,
Ahol a sziklafalnak füle nincs,
S a kimondott szó kőbe hantolt kincs.

Nekünk csak ott szabad...
Nekünk már az örök hóig kell menni,
Az Isten zsámolyáig,
Ha ezt a dalt akarjuk énekelni...

Wass Albert

Kereszt a faluvégen

Krisztusát leverték vad szelek,
csak a kereszt maradt meg sírva-fájva:
belecsikordult még az éjszakába.

Csak a kereszt maradt meg,
a Falu keresztje,
a Mi keresztünk: a régi kereszt...
fekete felhők bomlottak felette.

És a kereszt állt.
Hördült. Kiabált. Rája,
mint ódon templom régi muzsikája,
a Falu szíve vissza-orgonált.

Emlékszem még a szörnyű látomásra,
viharok jártak a Falu felett,
a Falu nyögve megindult az úton,
görnyedt háttal... és vállán a kereszt.

Pilinszky János

Keringő

A zongorát befutja a borostyán,
s a gyerekkori ház falát
szétmállasztja a naplemente.

És mégis, mégis szakadatlanul
szemközt a leáldozó nappal
mindaz, mi elmúlt, halhatatlan.



Hajas István: Kilátás vereckéről

József Attila

Gyöngy a csillag, úgy ragyog,
gyöngyszilánkokként potyog,
mint a szőlő, fürtösen,
s mint a vízcsepp, hűvösen.

Halovány bár a göröngy,
ő is csámpás barna gyöngy;
a barázdák fölfűzik
a bús földet diszitik.

Gyöngy

Kezed csillag énekem
gyenge csillag fejemen.
Vaskos göröngy a kezem,
ott porlad a sziveden.

Göröngy, göröngy, elporlik,
gyenge csillag lehullik,
s egy gyöngy lesz az ég megint,
összefogva sziveink.

Nagy László

Húsz évet betöltve

Országút porával
érkeztem a házhöz,
ordasan leültem
anyám asztalához.

Fehér országúton
csak a szedret ettem,
magas déli fényben
attól émelyegtem.

Most fekszem a fűben,
diákságnak vége,
ettem, ittam, élek,
nem tudom mivégre.

Közel a szívemhez
magas csalán-erdők,
csipős tornyaikkal
felhőkig törekvők.

Kellene virulni,
de még csak busúlok,
az én idegeim
kifárasztott húrok.

Hagyjál Uramisten
pihenni füvekben,
legyek fekvő gyertya,
még ne gyújts meg engem.

Húsz évet betöltve
írtam negyvenötben,
még a vadcseseresnye
piroslott fölöttem.

Szabó Lőrinc

Séta közben

Jó volna csöndben, egymagam,
úgy élni, békén, boldogan,
mint a pipacs vagy ott alább
a margaréta, a szarkaláb, –
jó volna egy kis tanyai ház
előtt őr állani, nyurga akác,
és megborzongani, szótlanul,
ha az égre éji vihar vonul,
és reggel a fénybe kéjesen
belemosni millió levelem.

Jó volna szállni, ameddig a szem,
kék fátyol lenni a hegyeken,
felelőtlen, kóbor szelek
módján futkosni, egyre sebb
és távolibb országokon át,
jó volna, mint a kis kacsák,
fürödni, patakban, szitakötők
fia lenni, vagy malacok között,
akiket nem kínoz öntudat,
heverni a sárban a nap alatt.

Jó volna, – óh, de nehéz a szívem! –
átszűrni magam az elemeken,
hisz csoda-balsam a puha sár,
mit esőből s porból kever a nyár:
óh, elaludni a föld vegyész
kezében, úgy, hogy az ébredés
kihagyja a bűnt, embert, – s virág
lenni csak, pipacs, szarkaláb,
vagy legfeljebb a tanyai ház
előtt az a szép ártatlan akác!

Vári Fábián László

Palackba zárt üzenet

Nem lehet tudni, a szelet ki vetette.
Azt se, a földet alá ki művelte,
ki öntözte fáradt vérrel, epével,
szervezte hozzá stikában a napot,
mert amint csirázni támadott kedve,
halmot kelesztett – agydaganatot.

Annak is anyja lett valaki. Dajkáta,
tömté genetikus izomépítőkkal,
hoggy mutatós legyen már fiatalon.
Lobbiztak érte magas körökben,
szökkent is módfelett tolla és szárnya,
mit megsuhogtathat majd a Majdanon.

Vagy nem is vetették? Egy áldatlan reggel
tán vírusként jött a fellegekkel,
s eleve az lett küldetése,
hoggy szarvai V-jelét kőbe véssé,
viszonyt kezdjen veled s velem,
hoggy bennünk testesüljön meg a félelem.

De ne azonosítsd. Neki nem lehet arca,
nincs lakcíme, rendszáma, semmilyen kudarca,
se biometrikus útlevele.
Felleg-nagy szárnyára rá van írva,
övé a szélrózsa mind a négy szirma,
hoggy tűnne már a francba! Vég vele!

Csontmerev alak. Még vissza sem átkoz,
de szeméből negatív nap sugároz,
hoggy lúdbörzöl, s nyelvedre ráhúl a szó.
Még ellennél vodkával tompított aggyal,
míg nem küld sms-t a fekete angyal,
de küld... S bizony, ezúttal nincs kibúvó.

Mozdul a horizont, megremegnek
a donbászi tárnák, a luhanszki mennyek,
rakéta-jégvihar csap le az égből,
bekattan az elme és elsötétül,
a téren hibbant tyúk kukorékol,
a piac sűrűjében a repesz pocsókol,
s csupa vériszam, jaj, a templomi aljzat,
hol anyjából elmenekült a magzat.

Hoggy elül a por, s a füst eloszlik,
a fenyőn tüdőcafát piroslik.
Alatta angyalfej, szeme még nyitva.
Tej, tojás, rizs a járdára borítva,
s az utcaseprő... Nincsen már lába,
meghívták őt is a mennyei bábla,
fél karja maradt csak a csatornarácson.
Azzal sem ölelsz már, bohó barátom...

Lábjegyzet:

Képzeltés csupán, hoggy a tűzviharban álltam,
nem lennék én már odavaló.
Egy hajléktalan szellem lett tépelődő társam,
bús sóhajaiból szövődik a szó.
Ám elég lesz. Veszem fekete kabátom,
jelentésemet palackba zárom,
csak nincs szabad tenger ez árva honba',
hoggy sodorná – legalább Albion.

(2015)

Iancu Laura

Visszatérők és megérkezők

az üres házak eresze alatt
kinek virágozik a nárcisz
s a jácint mézillatot
és húsvét után a tulipán
kinek a szemébe lobbant
sárga és piros lángokat

a lapulevél alatt reggelre
talpra állnak az új hajtások
és a gólya egyetlen szándékkal
megtette a visszautat
de az üres házakban
tavalyiak a hallgatások

az új beköltözők
felsöprik a rózsaszirmokat
ha nem sírnak táncolnak
ha nem háborúznak hógolyóznak
s egy kimondhatatlan napon elutaznak
de nem oda ahová a gólyák a fűmagok

hiába egy a neve a halálnak
a visszatérők csak újjászületnek
de akik megérkeztek: feltámadnak



Marcsák Gergely

Üres falak

Az üres falra árnyvirágot vetít
egy raktáruvarton árválkodó lámpa.
Mint forró vízben a tea ereje,
úgy vegyül fénye éber éjszakánkba.

A jövőnkről, mert már nem csak kettőnké,
ideje volna most újra dönteni.
Sóhajod mintha odaátról szólna.
Tarkóm üllőjét vérnyomás döngeti,

és mellemet pánik rohamozza, mint
határátkelőt a duzzadó tömeg.
Az ajtó mellett sorsára vár csöndben
pár kartondoboz, festmény, papírköteg.

Menekülésben csak eddig jutottunk,
és az esthomályt pásztázzuk félvakon.
Idővonaladon hírek szaladnak,
ahoggy többtucat zsúfolt személyvagon.

Várod talán, hoggy kimondjam, indulunk,
s alátámasztom használható érvel,
de a dobozaink színültig vannak,
szívem pedig már egyikben sem fér el.

Szöllősy Tibor

(Kárpátaljai)

Miatyánk

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,
bocsáss meg nekünk, mert kételkedtünk.
Nem abban, hoggy vagy-e egyáltalán,
hanem azért, hoggy oly messzire kerülven
egymástól ki mertük mondani, meg mer-
tük kérdezni egymástól és magunktól:
Atyánk, miért hagytál el minket? Miért
csuktad össze pilláidat ránk letekintven,
megfosztva minket hitet életető szemeid
fényétől és melegétől? Bocsásd meg,
mert mi hagytunk el Téged. Te ezt tudod,
de lelki megnyugvásunkért, gyónásként
hadd mondjuk: Atyánk, a sátán kerített
hatalmába minket, elrabolta mindenün-
ket, egyik kezünkben kenyeret tartottunk,
a másikkal fedelet magunk és szeretteink
fölé – ennyit hagyott meg nekünk. Gyar-
ló emberként feltűnt imára kulcsolni
kezeinket, mert elejtven valamelyiket
– megsemmisülünk.

Szenteltessék meg a Te neved, mert
reménytelenségbe tiport évtizedeinkben
neveddel tettük elviselhetővé testi-lelki
fájdalmainkat, vágyva remélve országod
eljöttét.

Ne vádolj minket türelmetlenséggel, de
legyen meg a Te akaratom már ma, amint a
mennyekben, úgy a földön is. A mindenség
végtelenjében földi létünk pillanatnyi; add
meg hát, Atyánk, hoggy élni akarásunkat a
Te akaratom tegye elviselhetővé. Minden-
napi kenyerünket add meg nekünk ma és
holnap is. Add, hoggy búzáinkat anyaföl-
dünkbe vethessük, kenyerünket anyanyel-
vünkön nevezhessük. Adj biztató kitartást,
hoggy ne sülyedjünk a napi küzdelmek
kilátástalanságába, hoggy feléd fordíthassuk
kérges tenyerünket és érdes lelkünket, hoggy
legyen bátorságunk és időnk Téged kérni:
bocsásd meg vétkeinket, taníts meg újra,
hoggy őszintén valljuk és tegyük: mi is meg-
bocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Mi,
akik végig szenvedtük a poklok éveit, hova
vétkek kényszerítettek vétkezni, kérünk:
adj erőt és időt megbocsátani embereknek,
nemzeteknek, évtizedeknek.

És ne vigy minket a kísértésbe, hoggy
elégedettek legyünk magunkkal, ne en-
gedd, hoggy sanyargatóink szenvedéseit
látva-hallva a bosszú bódulatába zárkozva
kárörvendjünk.

Szabadíts meg a gonosztól, mely itt
van közöttünk felöltven az anyagiasság és
önimádat csábító palástját.

Bízva és reménykedve fordulunk most
és mindig Hozzád: tarts meg szülőföl-
dünkön, emelj fel magadhoz, add meg,
Atyánk, hoggy kegyességed tanúi és részesei
legyünk, mert Tiéd az Ország, a Hatalom
és a Dicsőség mindörökké.

Amen!

Egy álom megvalósulása: színészképzés indul Beregszászban

Huzina Eszter, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház segédszínésze Bányában nevelkedett, ott végezte el a helyi líceumot, majd a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem magyar nyelv és irodalom szakára nyert felvételt, ahol jelenleg végzős. A fiatal lány szabadidejében a legszívesebben olvas, de manapság nem sok ideje marad hódolni a kedvenc tevékenységének, hiszen állami vizsgára készül, sokat tanul, s emellett dolgozik is. Hol máshol, mint a színházban beszélgettünk vele mindennapokról, kihívásokról, tervekről.



– Mikor és hogyan kerültél a színház viláágába?

– A líceumi éveim alatt a magyartanárom sokszor megdicsért a szép szavalamat mért, és azt is megjegyezte, hogy kellemes hangszínem van. 2019-ben egy március 15-i előadásra készültünk az iskolában, amit a Covid miatt sajnos nem tudtunk bemutatni, de videóra vettük. Akkor vettem észre s éreztem először, hogy több van bennem. Aztán ez a felfedezés egy kis időre félrekerült, de egy nyáron új dolgokat szerettem volna kipróbálni, ki akartam lépni a komfortzónámból, és figyeltem a színház hirdetésére, miszerint segédszínészt keresnek. Nagyon érdekelt a dolog, de úgy éreztem, hogy még nem állok készen. 19 évesen még nem volt bennem annyi bátorság, hogy az egyetemi tanulmányaim mellett dolgozzak. De amikor már harmadikos lettem, éreztem

magamban annyi felkészültséget, hogy jelentkeztek.

– Mivel mutatkoztál be?

– Egyik barátnőm, évfolyamtársam segítette a választásban, hogy mit adjak elő. Magyar nyelv és irodalom szakosként nem volt egyszerű a választás, hiszen nagyon sok kedvenc van. A költők közül József Attila írásait szeretem a leginkább, így a választott vers az ő tollából származik, illetve egy népdalt is elénekelttem. A bemutatkozásom sikeres lett, ami nagyon boldoggá tett. Sokszor nem egyszerű egyeztetni, hogy mindenre jusson időm, de a mai napig nem bántam meg, hogy két évvel ezelőtt meghoztam ezt a döntést, mert mára egy másik embert találtam meg magamban. Azóta nagyon sokat fejlődtem, kultúránk, hagyományaink ápolása sokat jelent számomra, és nagyon jól érzem magam ebben a világban. A mai napig egy csodának élem meg, hogy a társulat tagja lehetek. A profi színészek nagy szeretettel fogadtak, úgy érzem itt magam, mintha a második otthonom lenne. Első perctől a támaszaim, mindenben segítenek, mindenben számíthatok rájuk. Sokat tanulok Gál Natáliától, illetve Vass Magdolnától, akivel együtt visszük a Ficseri Gyermekstúdiót, ami számomra amellett, hogy jó gyakorlat, kikapcsolódás is, hiszen a gyerekekkel való foglalkozás feltölt, új erőre kapok a társaságukban.

– Azóta tehát sok minden történt veled, ami talán a legnagyobb dolog, hogy a Méhmesében főszerepet kaptál...

– Igen, ez így igaz. A félénk, szelíd méhecskét, Zümit alakítom. Bevallom,

korábban nem volt túl pozitív kapcsolatom a méheccel, de most már egészen más szemszögből tekintek rájuk, a darabnak köszönhetően sok mindent megtanultam róluk. Azt pedig, hogy Gál Natália színművész engem kért fel erre a szerepre, nagy megtiszteltetésnek éreztem. Tulajdonképpen még foglalkoztatásom elején, 2024 szeptemberében megkaptam a szerepet, és 2025 márciusában már bemutattuk a mesét. Építő „teher” volt ez nekem, mert hamar megmutathattam magam a színpadon. A mai napig minden előadás előtt lámpalázam van, de amikor felmegy a függöny, s látom a sok érdeklődő gyereket, azonnal eltűnik minden izgalom, és teljesen átadom magam a szerepemnek, vagyis Zümi vagyok. Azért is vonzó számomra ez a darab, mert gyermekeknek szól, én pedig nagyon szeretek gyermekekkel foglalkozni. Talán ezért sem véletlen, hogy a tanári pályát választottam.

– Hogyan zajlik az életed a színház falai között?

– Készülőben van egy új tantermi előadás, amelyben, remélem, én is szerepet kapok. Addig is elvégzem, amivel megbíznak. Jó dolog, hogy mindenbe betekintést nyerek: ha kell, konferálok, ha kell, szervezek, de ültem már a jegypénztárnál, voltam kellékes is. Ezek mind-mind olyan nélkülözhetetlen feladatok, amelyek szintén építő jellegűek, s bizonyíték arra, hogy mindenkire szükség van ahhoz, hogy egy színház jól működhessen.

– Ha befejezed az egyetemet, hogyan tovább?

– Végzős vagyok, és nagy dilemmám, hogy milyen pályára lépjek. Tanárként még nem igazán volt alkalmam kipróbálni magam, de tudom, hogy a lehetőség ajtaja előttem is nyitva áll, csak be kell lépnem azon. El tudnám magam képzelni színészként, de nem szeretnék külföldre menni tanulni, nem szívesen hagynám el a szülőföldemet. Ezt a nyarat a valódi, nagybetűs életre



való felkészüléssel szeretném tölteni, el kell döntenem, hogy tanár leszek vagy színész. De be kell vallanom: most segéd-színészként érzem azt, hogy megérkeztem.

Eszternek nagy szerencséje van, hiszen már nem kell külföldre költöznie ahhoz, ha ezt a hivatást szeretné kitanulni. Ugyanis a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem és a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház együttműködési megállapodást kötött a közös színészképzés indításáról. A partnerség célja, hogy magas színvonalú, gyakorlatorientált képzési lehetőséget biztosítson a régió fiatal tehetségei számára, elősegítve a magyar nyelvű színjátszás fejlődését Kárpátalján.



– A Rákóczi Egyetem fontosnak tartja, hogy a kárpátaljai magyar értelmiség utánpótlásának nevelésében tevékeny szerepet vállaljon – fejtette ki Cserniczkó István rektor, majd hozzátette: az egyeztetéseken egyetértettek abban, hogy a Rákóczi Egyetemen van még az a szellemi tőke s a szándék ahhoz, hogy szeptembertől elindítsák a képzést. A Budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem pedig partnerként vesz részt a koprodukcióban, s olyan oktatókat biztosít, akik a színészmesterséget, a szakmát fogják majd oktatni.

Sin Edina színházigazgató emlékeztetett: 28 éve annak, hogy magyar színészek tanultak az ukrán fővárosban, aztán az egyetemet befejezve a beregszászi színház tagjaiként folytatták tevékenységüket. – Úgy gondoljuk, közel harminc év elteltével ideje volt, hogy újra színi képzés induljon a kárpátaljai magyar nyelvű színjátszás, színházi kultúra megőrzése érdekében. Nagy örömmel tölt el minket, hogy ezt a feladatot a Rákóczi Egyetem vállalta, mi pedig boldogan leszünk partnerek ebben a képzésben, melynek során a gyakorlati tevékenységet a beregszászi teátrum nagyszínpadán, illetve a stúdiószínpadain sajátíthatják majd el a fiatalok – hangsúlyozta a színházigazgató. Végül megjegyezte, abban bíznak, hogy sok fiatal érdeklődik majd a képzés iránt, és most is arra szeretnék őket biztatni, hogy ne féljenek, jelentkezzenek, hiszen a színészek a felvételi során és a későbbiekben is mindenben segíteni fogják őket.

-csillag-

Az alkotás csendje és a közösség ereje

Petrusevics Vivien-Nikolett fiatal kora ellenére már számos területen kipróbálta magát. A művészet számára soha nem egyszerű hobbi volt, hanem az életének természetes része. Már gyermekként ceruzával a kezében fedezte fel a világot, később pedig a hagyományos festésztől a digitális illusztrációig számos alkotói formában kipróbálta magát. A munkácsi születésű fiatal nemcsak művészként, hanem kulturális menedzserként is aktívan formálja a helyi közösségi életet. A Munkácsy Mihály Magyar Házban végzett munkája és saját alkotói útja szorosan összefonódik egymással. Művészetről, inspirációról, közösségről és jövőbeli terveiről beszélgettünk.

– Mesélj magadról!

– Munkácson születtem, itt kezdtem meg tanulmányaimat is a II. Rákóczi Ferenc Középiskolában, ahol az első kilenc osztályt végeztem el. Ezt követően a Szent István Liceumban tanultam



tovább a 10–11. osztályban, kollégistaként. Később a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán – amely ma már egyetemként működik – biológia szakon folytattam tanulmányaimat. Itt szereztem meg mind az alapképzés, mind a mesterképzés diplomámat, utóbbit 2023-ban. A művészet azonban már egészen korán része lett az életemnek. Kisgyermekként az Iskolások Házába jártam Munkácson, ahol először agyagozással, később rajzzal és festéssel foglalkoztam. Ötödik osztálytól a rajziskolában tanultam tovább, amelyet kilencedik osztályban fejeztem be, majd

még két év továbbképzésen is részt vettem, ahol a felvételire készítettek fel bennünket. 2018-ban kezdtem meg tanulmányaimat Ungváron, a Kárpátaljai Művészeti Aka-



démia festészeti szakán, amelyet szintén 2023-ban fejeztem be.

– Mikor érezted először azt, hogy az alkotás számodra nem csupán hobbi?

– Őszintén szólva soha nem tekintettem hobbinak. Nem is emlékszem arra, mikor kezdtem el rajzolni – mintha mindig is az életem része lett volna. A családi fotóalbum tele van olyan képekkel, amelyeken még alig tudok beszélni, de már rajzok valamit. Ez számomra teljesen természetes jött, soha nem éreztem úgy, hogy ez ne hozzám tartozna.

– Volt olyan első nagy élmény vagy alkotás, amely különösen meghatározó volt számodra?

– Talán az első igazán emlékezetes élményem egy festményhez kötődik, amelyet a Zászlók, ha lengenek rajz- és esszépályázatra készítettem. Tizedikes koromban ezért különdíjat kaptam. Addig még nem nagyon tapasztaltam meg, milyen érzés elismerést

kapni a munkámért. Az ember fiatalon egyszerűen csak rajzolgat, nem feltétlenül gondol arra, hogy ebből akár komolyabb út is lehet. Ez az élmény viszont sokat jelentett számomra.

– Inkább ösztönből alkotsz, vagy tudatos koncepció alapján dolgozol?

– Inkább ösztönösen. Sokszor mondom, hogy még mindig keresem a saját stílusomat. Volt időszak, amikor kizárólag vízfestéssel dolgoztam, máskor csak ceruzával szerettem rajzolni, később pedig hosszú ideig az olajfestészet állt hozzám a legközelebb. Az egyetem után kezdtem komolyabban érdeklődni a

Az alkotás csendje és a közösség ereje

digitális művészet iránt. Mindig is szerettem volna kipróbálni a digitális rajzolást, és egyszer egy versenyen különdíjat nyertem, amelynek részeként egy rajztáblagépet kaptam ajándékba. Elkezdtem rajta kísérletezni, és annyira megtetszett, hogy később beszereztem egy komolyabb eszközt is. Azóta is azon dolgozom, főként a Procreate programban készítek illusztrációkat. Már megrendelésre is dolgozom, emellett igyekszem különböző nemzetközi kihívásokon és pályázatokon részt venni. Ezekon sok művész mutatja be a munkáit világszerte, és nagyon jó érzés, hogy gyakran pozitív visszajelzéseket kapok. A jövőben leginkább a digitális és gyermekillusztráció területén szeretnék fejlődni. Ezekbe sokszor belecsempészem a szeretteimet, saját magamat vagy akár a gyerekkori barátaimat is. Nem mindig emberi formában jelennek meg: előfordul, hogy állatokként vagy mesebeli karakterekként kerülnek bele a rajzokba. Szeretem, hogy így egy kicsit személyesebb és közelebb áll hozzám minden illusztráció. Ezek apró, rejtett utalások, amelyeket talán csak én ismerek fel igazán, de számomra pluszértéket adnak az alkotásoknak.

– Tudnál említeni néhány munkát vagy együttműködést?

– Az *Irka* gyermekeklapnál több illusztrátor dolgozik együtt, én a 2026/1-es, tavaszi kiadás illusztrációit készíthettem. Ez hatalmas öröm volt számomra, mert nagyon szeretem az olyan munkákat, ahol a saját kreativitásomat és látásmódomat is belevihetem az alkotásba. Különösen jó érzés tudni, hogy ezek a rajzok gyerekeknek készülnek, ezért színesek, kedvesek és játékosak lehetnek. Ez már a második *Irkalapszám* volt, amelyet illusztrálhattam. Az első a 2024/3-as, őszi szám volt. Nagyon remélem, hogy a jövőben is lehetőségem lesz hasonló munkákban részt venni, mert igazán közel áll hozzám ez a világ.

– Melyik alkotásod áll hozzád a legközelebb?

– Talán az a portré, amelyet a szüleimről festettem az évfordulójukra. Olajfestékkel készült, és bár mindössze két nap alatt készítettem el, nagyon elégedett voltam vele. Sokszor az inspirál igazán, amikor valakit meg szeretnék ajándékozni egy személyes alkotással. Ilyenkor sokkal könnyebben és természetesebben megy a munka. A digitális munkáim közül is vannak kedvenceim. Az egyik első rajz,

amelyet az új táblagépemen készítettem, a cicámat ábrázolja egy fán ülve. Akkor még csak ismerkedtem az eszközzel és az ecsetekkel, de már ott éreztem, hogy ez az irány igazán közel áll hozzám.

– A művészet iránti érdeklődésed a munkádban is visszaköszön, hiszen kulturális menedzserként dolgozol a Munkácsy Mihály Magyar Házban. Hogyan kapcsolódik össze nálad a művészet és a szervezői munka?

– Szeptember óta dolgozom kulturális menedzserként a Munkácsy Mihály Magyar Házban, ami számomra nagy megtiszteltetés. Nagyon szeretem a mun-



kácsi közösséget. Érdekesnek tartom, hogy ugyanazt a világot két különböző szemszögből is láthatom: szervezőként és alkotóként. A Magyar Házban rendszeresen szervezünk kiállításokat, gyakorlatilag minden hónapban igyekszünk új látlatot nyitni. Ezek a programok állnak a legközelebb a szívemhez. Nagyon inspiráló művészekkel találkozni, beszélgetni velük a munkáikról, meghallgatni, hogyan gondolkodnak az alkotásról. Ugyanakkor művészként különösen érdekes számomra, hogy a háttér munkába is betekinthetek, hiszen sokan talán nem is gondolják, mennyi szervezés és apró részlet szükséges egy kiállítás létrejöttéhez.

– Könnyebb mások kiállításait megnézni, mint a saját művészetteddel foglalkozni?

– Szerintem igen. Egy kiállítás megszervezése sokkal kiszámíthatóbb feladat, mint maga az alkotás. A művészi folyamat ugyanis nagyon érzékeny dolog: rengeteg tényezőnek kell összeállnia ahhoz, hogy igazán jó munka születessen. Én például csak akkor tudok igazán alkotni, ha nincs rajtam nyomás, nem vagyok fáradt vagy éhes, és semmi sürgős teendőm nincs. Az ilyen pillanatok pedig ritkák.

– Mivel foglalkozol akkor, amikor éppen nem dolgozol vagy alkotasz?

– Nagyon szeretek együtt lenni a családommal és a barátaimmal. Társasági embernek tartom magam, és ez a munkámban is fontos szerepet játszik. Emellett szeretek olvasni is – nemcsak regényeket, hanem művészeti szakirodalmat, különösen a hagyományos és digitális művészettel kapcsolatos könyveket. A természet is sokat jelent számomra: szeretek sétálni, kirándulni, hegyet mászni. Ezek igazán feltöltlenek.

– Hogyan látod magad néhány év múlva? Az alkotói vagy a kulturális szervezői munka felé húzol?

– Azt hiszem, mindkettő fontos része marad az életemnek. Nagyon megszerettem a kulturális szervezői munkát, mert kreativitást igényel, közösségben zajlik, és fontos számomra az emberekkel

való kapcsolatteremtés is. Ugyanakkor mindig is úgy éltem, hogy bármit csináltam, mellette rajzoltam is. Most is így van: dolgozom, közben illusztrációkat készítek, rajzok az *Irkába*, és szeretném ezt az egyensúlyt hosszú távon is megtartani. Úgy érzem, a folyamatos alkotás könnyen kiégéshez vezethet, ezért fontos számomra, hogy a két világ kiegészítse egymást. A szervezői munka teret ad a társasági oldalnak, míg a művészet inkább

a csendesebb, elmélyülő éneket tükrözi. Szeptemberre egy saját kiállítást is tervezek a Magyar Házban, amelyre szeretettel várok majd mindenkit.

– Mit láthat majd a közönség ezen a kiállításon?

– Szeretném, ha a kiállítás az eddigi utamat mutatná be. Lesznek benne munkák a rajziskolás éveimből, az egyetemi időszakból, valamint azokból az alkotásokból is, amelyeket Pécsen készítettem. A háború kezdetén fél évre lehetőségem nyílt a Pécsi Tudományegyetemen tanulni, ahol rengeteg inspiráló emberrel találkoztam és sok tapasztalatot szereztem. A kiállításon azonban külön hangsúlyt szeretnék helyezni a digitális illusztrációkra, mert úgy érzem, ezen a területen tudok tovább fejlődni. Emellett jelenleg édesapámmal egy gyerekkönyvön is dolgozunk. Gyerekkoromban sok mesét talált ki nekem egy kislányról és egy kiskutyáról, és később arra kértem, írja le ezeket a történeteket. Végül megszületett az ötlet, hogy könyvet készítsünk ezekből. Én készítem majd az illusztrációkat – a karakterek és a világ már nagyjából kialakultak –, most pedig azon vagyunk, hogy idővel valóban elkészüljön ez a közös projekt.

Varga Brigitta
(Forrás: KISZÓ)

Mohy Sándor festőművész

Dercen község szülöttei közül figyelemre méltó életutat járt be Dercényi László királyi tanácsos, beregszászi törvényszéki bíró, 1848-as honvédhuszár százados, aki tetteivel bevészte magát vidékünk történelmébe, de nagy hírnévre tett szert Kárpátalján és Magyarországon is Fodor Géza, a kárpátaljai magyar irodalom egyik jeles képviselője. Rajtuk kívül akad még híres szülőtte a településnek, bár teljesen a feledés homályába merült a derceni lakosok vagy akár vidékünk kutatóinak számára a híres erdélyi magyar festőművész és főiskolai tanár, Mohy Sándor élete és munkássága (eredeti családnéve Muhi, festői szignója Mo.).

Mohy (Muhi) Sándor 1902. március 23-án született Dercenben (Bereg vármegye, Munkácsi járás), amely akkor az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozott. Szülei Muhi Sándor és Lánczy Erzsébet voltak. 1910-től a család Szatmárnémetiben élt, elemi iskolai tanulmányait a Wesselényi utcai állami iskolában végezte, középiskolai tanulmányait a Szatmárnémeti Református Gimnáziumban.

Érettségi után különböző alkalmi munkákat vállalt, ebben az időben elsősorban a szobrászat kötötte le. Tehetségét a szatmári festőművész, Litteczky Endre fedezte fel, tőle sajátította el az olajfestés technikáját. Ezekben az években megismerkedett Papp Auréllal is, aki rövidesen nyilvánossághoz juttatta. 1924 és 1925 nyarán Pirk Jánossal a nagybányai festőiskolát látogatta, ahol nagy hatással volt rá Thorma János, Ziffer Sándor és Ferenczy Károly festészete. 1926–1929 között a Kolozsvári Képzőművészeti Iskola növendéke volt, ahol rajztanári oklevelet szerzett. 1929-ben részt vett a bukaresti Hivatalos Szalon tárlatán. 1931-től néhány évig óraadó tanár volt a Szatmárnémeti Református Gimnáziumban. 1933-ban festőiskolát nyitott Szatmárnémetiben a saját műtermében. 1936-ban megnősült, ugyanebben az évben Papp Auréllal Felsőbánya környékén festett. 1937-ben Désre költözött, ahol végleges tanári kinevezést kapott az Andrei Mureșanu Liceumban. Itt változtatta meg a nevét Muhi Sándorról Mohy Sándorra.

Désen festészeti szabadiskolát szervezett, egy évre rá egyéni kiállítást rendezett. 1941-től a Barabás Miklós Céh tagja lett. A háború utáni

években számos közös kiállításon szerepelt munkáival. 1949–1970 között a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola festészeti tanszékén tanított, 1967-től a főiskola rektorhelyettese lett. Az elismert festő és főiskolai tanár 1959-ben első díjat nyert a *Kőfaragók* című festményével a *Művészet* című folyóirat országos pályázatán. 1964-ben megkapta a



Önarckép (tusrajz)

Munkaéremrend III. fokozatát, 1968-ban pedig kitüntették a Kulturális Érdemrend IV. fokozatával.

Mohy Sándor gyűjteményes kiállítását 1977-ben a bukaresti Dallas teremben rendezték meg, amelyet még a következő városokban mutattak be: Bákó, Iași, Roman, Sepsiszentgyörgy, Kézdivásárhely, Kolozsvár, Marosvásárhely. Ebben az évben jelent meg a Meridiane Könyvkiadónál Negoită Lăptoiu Mohy kismonográfiája. 1981-ben jelent meg a Dacia Könyvkiadónál *Műhelynaplója*, amely a családról, fiatalkori emlékekről, barátokról, festőtársakról, a művészetről szól. Számos publikációja jelent meg különböző erdélyi folyóiratokban.

Majdnem száz évet élt, az utolsó hetekig, hónapokig festett. 1999-ben Kolozsvár díszpolgára lett. Mohy Sándor 2001. augusztus 11-én hunyt el, sírja a kolozsvári Házsongárdi temetőben van (Kertek parcella), és műemléki védelem alatt áll. Születésének 110. évfordulója alkalmából emléktáblát avattak és emlékkiállítást rendeztek tiszteletére a szatmárnémetiek.

Kopasz Gyula

Fodor Géza

Hazai táj, képeslapon

(Mohy Sándorra emlékezve)

A dombtetőn fenn még fogható az éter
De idegen szó zúg csak a frekvenciákon
Sérti a fület itt ahol a táj messzire tágul
És nyárfalevelek közt rezdül meg az ég alj
Hogy szinte meglobog benne a harsogó határ
Végighullámzik aztán egy tengeritáblán
Ostromba fésűjével a láthatatlan szél
Hűvös felhőket habzik szilaj sörénye
Túl a mezők hermelinpalástos szegélyén
Rég eltűnt már a tó felszívódott és csak
A kihalt madarak árnyai szállnak a napban
Tocsogó lápvizek fölött néha egy béna szárcsa
Réce vagy bíbic vadludak tűnő ostorhegyében
Kócsagok nehéz röptével húzva a Dél ahogy jön
Át a felszikkadt földek útvesztőin
A Fekete Víz álló hínáros zöld iszapján
Kanálisok mélyéről kaka csonkja nádtors
Felszúró éles fájdalommal sarlóz és kagylók
Rejtett szilánkos kései meglapulva ki tudja
Mióta meddig és kire várnak szerteszórva
A kékes agyagon s a körbeforgó évadokban
Cimbalmos kedvű rétek kaszálók mentében
Ahol pityangok tejfehér pihés bokra szállong
A fényes tűzű puszpáng kvintváltó dallamával
Szélesre tárja zöldesrőt szárnyait a páfrány
Torlongó sás közt iszalagos bozótok cserjék
Legyező füvel karéjos fogazott levelekkel
Palástot ölt a bodza mocsári habot hány széjjel
Lápi repcék szürkés-kék ördög szemek égnek
Messze pörög a sárga len tölcseres virága
Bíboros kosbor kék atracél zeng
Hajlik a kornistárnics mélylila hangja
Citromsármány ring egy borókaágon
És ömlik a tűz sisakos virágként
Nagy égszínkéek égből a nap örökzöld sírása
Míg ki nem fosztja lassan a végtelen idő

A szerkesztőségétől: Fodor Géza versének közreadásával emlékezünk vidékünk szülötté, Mohy Sándor festőművész halálának 25. évfordulójára.



Rakoncay Gábor magyar extrém sportoló

„Ha baj történik, senkit nem hibáztathatok, csakis magamat”

Rakoncay Gábor magyar extrém sportoló neve először 2007-ben tűnt fel, amikor párjával átevezte az óceánt. Azt követően sorra döntötte meg a rekordokat, elképesztő expedíciókba kezdett, melyek során sokszor az élete volt a tét. A kétszeres Guinness-világrekorder neve egyet jelent a határok

tesztelésével és a lehetetlennek tűnő célok megvalósításával. Hétszer kelt át az Atlanti-óceánon hajóval, tagja volt az első magyar páros óceánátevező csapatnak, és a világon egyedülként kenuval is átszelte az óceánt. 2025-ben újabb történelmi teljesítményt hajtott végre: 75 nap alatt ismét átkenuzta az Atlanti-óceánt, bizonyítva rendkívüli kitartását és mentális erejét. Sportpályafutása azonban itt nem ért véget... Ultrafutó-világbajnokként is bizonyított, kétszer kelt át Grönland jégmezőin, valamint egy 44 napos, embert próbáló expedíció során elérte a Déli-sarkot. Teljesítményeiért több rangos elismerésben részesült, többek között az amerikai Év Kalandja Díjjal és a Magyar Formatervezési Díjjal jutalmazták. Hat könyv szerzőjeként és elismert előadóként több mint 300 ezer ember hallgatta már célmegvalósításról, kitartásról, belső erőről és tudatos felkészülésről szóló gondolatait.

A világrekorder Beregszászba is eljutott, az MCC Beregszászi Központjának meghívására érkezett Kárpátaljára, hogy az érdeklődőknek elmondja, hogyan válik egy álom konkrét céllá, majd megvalósított küldetéssé. Az előadás nem csupán sportteljesítményekről szólt, hanem arról a mentális és stratégiai háttérrel is, amely minden kiemelkedő eredmény mögött ott áll. De mi még ennél is sokkal többet szeretünk volna megtudni a különleges, halk szavú, csöndes emberről, aki szívesen válaszolt a sok-sok kérdésre.

– Mikor jött először a gondolat, hogy fel szeretné fedezni csodálatos Földünket, a kék bolygót?

– Már kisgyerekként minden gondolatom és vágyam az volt, hogy ha majd felnövök, akkor átkelek az óceánon, elmegyek a Déli-sarkra. Ezek az elképzelések lefixálódtak bennem, s alig vártam, hogy odanőjök, hogy nekivághassak a – reményem szerint – élményekkel gazdag, izgalmas utaknak. 2006-ban kezdtem el megépíteni a kis hajómat, amivel átkeltem az Atlanti-óceánon. Attól kezdve nem volt megállás, gyakorlatilag folyamatosan

járom a világot, különböző expedíciókat szervezek az óceánon, a sarkvidéken. Csak hogy néhányat említsek: 2018-ban Grönland, 2019-ben az Antarktisz. Aztán jöttek a több száz kilométeres futóversenyek: mára ultrafutó-világbajnokként vagyok bejegyezve. A futás is kicsivel kezdődött,



előbb maratonokat, majd 200 kilométereket futottam, kétszer átfutottam Magyarországot (közel 700 km), részt vettem a 400 kilométeres Sea2Summit, Genova–Mont Blanc-futáson.

– Miből áll egy expedíció?

– Ha nagyon puritánul szeretnék fogalmazni, akkor azt mondanám, hogy az ember elindul, és A pontból elmegy B pontba. De persze ez nem ilyen egyszerű. Az expedíciók útját nem lehet előre kiszámolni, mindenre fel kell készülni, mert bizony sokszor ismeretlen tényezőkkel találkozhatok, olyanokkal, melyekkel addig még ember nem találkozott. Viszont mindent muszáj megoldani, mert az életem múlik rajta. Nemegyszer kerültem életveszélyes környezetbe, helyzetbe. De engem mind a mai napig ez vonz, a veszély, amikor olyan dolgokat csinálhatok, melyek túl vannak az ismert határokon.

– Például?

– Sokszor kérdezik tőlem, hogy mi a helyzet a cápákkal, az óriáscectekkel, de megmondom őszintén, nem velük van a gond, sokkal inkább a több napig tartó félelmetes viharokkal. Tehát az időjárás generál mindig olyan helyzetet, amit, ha életben akarok maradni, meg kell oldani. Az óceánátkelés módja amúgy mindig változott: kenuval például az egész bolygón egyedül csak én keltem át. Nem volt előttem egy példa, hogy mit hogyan kellene csinálni, esetleg tanulni a hibákból. Nekem egyedül kellett minden részletet kidolgozni.

– Egy több hónapos óceánátkelést hogyan kell elképzelni? Hányszor köt

ki, hány napra elegendő ételt és italt tud magával vinni?

– Portugáliából indultam a Kanári szigetcsoporthoz, ez volt a bemelegítés. Aztán jött az óceánátkelés, ott már nincsenek szigetek, tehát ez egy megállás nélküli, 75 napos menet. Végül a Karib-térség felső harmadánál egy volt angol gyarmatszigeten, Antiguában (a térség egyik legnépesebb szigete) kötöttem ki. De a kikötési procedúra sem gyaloggalopp, tíz napig tart. Két nappal a kikötés előtt már látszik a szárazföld, éjszaka a fényszennyezés a horizont fölött, akkor lehet érezni, hogy ez már meglesz. De az a katarzis, amikor meglátom a zöld színeket, a pálmafákat, amikor 75 nap után kilépek a kis hajóból a biztonságot adó szárazföldre, semmihez nem fogható.

– Amikor több mint két hónapig egyedül van, senki más, csak Ön és a végeláthatatlan víz, milyen hatással van a lelkivilágára?

– Természetesen nagy hatással van nemcsak a fizikai, hanem a lelkivilágomra is, hiszen valóban olyan egyedül vagyok, mint az ujjam, nincs kihez szólni. Ha bármilyen probléma felmerül, azt nekem kell megoldani. Ebből a legnagyobb tapasztalat az, hogy a saját életemért, létezemért vagyok felelős. Ha baj történik, senkit nem hibáztathatok, csakis magamat. Ezt kell megtanulni, és akkor a lelkivilágom is helyrebillen.

– Melyik helyzet volt a legveszélyesebb, amikor úgy érezte, ebből nincs kiút?

– Mindig optimistán igyekszem nekivágni egy-egy útnak, ezt nem is lehet másként. Természetesen vannak nehéz, zűrös, fárasztó dolgok, de ezeknek egy részére fel lehet készülni, a másik felét pedig meg kell



oldani. A legveszélyesebb a hajófelborulás, az a legkritikusabb. Amikor óriási teherhajó közelébe kerülök, az olyan, mintha az ember átsétálna az autópályán a száguldó kocsik között. És a több napig tartó viharokról még nem is beszéltem. Két-három ilyen nap után a fáradtság miatt csökken a jó reakciókészség, könnyű hibázni.

– Volt halálféltelme?

– Folyamatosan van. Azt mondják a nálam idősebb és tapasztaltabb tengerészek, hogy akkor van baj, amikor már nincs, mert akkor már nem érzékeli

az ember, hogy mekkora a tét.

Amikor a Déli-sarkon voltam, arra gondoltam, hogy ennél messzebb már nem tud ember menni a Földön, mert az a világ vége. Annak ellenére, hogy egy félelmetes, rideg, könyörtelen vidék, számomra sokkal izgalmasabb volt, mint például a Kanári szigetcsoport. A kontinens szelétől gyalogosan 44 napig tartott az odavezető út. Napi 20-25 kilométert kellett megtenni, hogy ne fogjjon el az étel a célig. „Esténként” – mivel ott nem nyugszik le a Nap – felállítottam a sátram, ám ha ez nem volt elég a kemény mínuszok és a hóvihar miatt, akkor hófalat építettem, hogy megvédjen a fagyhaláltól. A sátorban regenerálódtam, ott fogyasztottam el a zacskós, de tápláló száraz ételt, amit felbontás után felolvasztott hóval vagy jéggel öntöttem fel. Két napot töltöttem a zord Déli-sarkon, ami igazi kihívást jelentett, de ugyanakkor elmondhatatlan élményt is.

– *A családja mit szól a különleges életviteléhez?*

– Az érzelmek néha vegyesek, de a szűk család érti, hogy miért csinálom, és mára már meg is szokták, hiszen tudják, milyen sok munkát fektetek bele az előkészületekbe. Olykor két évig dolgozom azon, hogy egy kétnapos projektet kivitelezni tudjak, mert nem szeretek kockáztatni. Higgadtan, precízen készítem el az úttervet, annak minden mozzanatát.

– *Az előadásain mit szeretne átadni?*

– Egyrészt élménybeszámoló jellege van, mesélek a viharokról, cápákról, az egzotikus helyekről. Másrészt azt az üzenetet közvetítem, hogy az ember néha-néha képes átlépni a lehetetlennek tűnő határokon. Mindez azt bizonyítja, hogy sokkal több van egy emberben, mint amit általában ki szokott használni. És itt nemcsak a fizikális erőre gondolok, hanem a szellemi és mentális dolgokra is.

– *Beszélgésünkből arra a következtetésre jutottam, hogy Ön lépcsőfokról lépcsőfokra érte el azt, amit szeretett volna. Van-e olyan dolgot, amire vágyik, amit még nem ért el?*

– Azokon a projekteken, amiket gyerekként elképzelttem, már túl vagyok. Ha most találkozhatnék a gyerekkori önmaggal, nem kellene magyarázkodnom, mert amit megigérttem, azt megtettem, a többi már csak bónusz. Ha Isten megengedi, 20 vagy akár 40 év múlva is szeretnék még sportolni, de valószínűleg a stílusom és a projektjeim veszélyfaktora változni fog. Nincs már bakancslistám, inkább a szakmai fejlődésre fogok alapozni, legyen az előadás vagy egy újabb filozofikus útikönyv. Eddig hat könyvem jelent meg, melyekben a projektjeimet, útjaimat írtam le olykor regényszerűen, s remélem, hogy érdekfeszítőek.

Kiss Glória

„Ha betérek, tojást kérek...”

Magyarország Beregszászi Konzulátusa adott otthont Kész Réka *Viaszos hímések Salánkon* című könyve bemutatásának. A Munkácsy Mihály tereben megrendezett alkalom résztvevőit Gyebnár István első beosztott konzul köszöntötte, majd átadta a szót Vida Lászlónak. A külképviselet vezetője kiemelte, a hagyományokhoz kapcsolódó kulturális értékek megélése, ápolása és bemutatása teszi az egy területen élő embereket igazi közösséggé. – Kárpátalján minden tájegységnek megvan a maga sajátos, csak rá jellemző népművészeti



hagyomány, amelyek követése a közösségek fontos összetartó ereje, kovásza. A húsvéti tojás sokrétű jelentése között talán az egyik legfontosabb, hogy az egység, az összetartás szimbóluma. A most bemutatandó kiadvány terjedelmében nem nagy, de illusztrációival és elemző leírásaival annál hasznosabb. Felhívja a figyelmet arra, hogy érdemes nyitott szemmel járni Kárpátalján, mert igazi kincsekkel vagyunk körülvéve. Ilyen a salánki viaszos hímestojás is, mely a salánki boroshordóhoz, a beregi szőtteshez hasonlóan került be a Kárpátaljai Magyar Értéktárba – fogalmazott a diplomata.

A kötetet, Kész Réka eddigi munkásságát Gál Adél néprajzkutató, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem Filológiai Tanszékének docense értékelte. Kiemelte, hiánypótló és szívhez szóló kiadványt mutathat be, amely a Debreceni Egyetem Néprajztudományi és Muzeológiai Intézetének gondozásában, a *Népszerű néprajz*-sorozat első köteteként jelent meg. – A könyv értékét emeli a rendkívül gazdag illusztrációs anyag. A kötet tele van közösségi és családi fotókkal, amelyek bemutatják a hímzés folyamatát, a közösség életét és a hagyomány átadását. A hímésekről készült részletes felvételek és rajzok lehetővé teszik a motívumok alapos tanulmányozását és akár újratereztését is. Ez a vizuális gazdagság teszi a kiadványt nemcsak tudományos forrássá, hanem esztétikai élménnyé is. Az érdeklődő tehát egy olyan könyvet tarthat a kezében, amely szívvel és szakértelemmel készült. Ajánlom ezt a kötetet mindazoknak, akik érdeklődnek a magyar népi kultúra, a tojás-hímzés művészete és Kárpátalja történelme iránt – jegyezte meg Gál Adél.

Hogy milyen ötlet alapján született meg a könyv, arról Kész Réka ifjú néprajzkutatót kérdeztük.

– Nagymamám volt a legnagyobb inspirációm és támogatóm ebben. Ő volt az, aki húsvéthoz közeledve tojás-hímzés közben maga köré gyűjtött minket; minden évben több tucat hímest készítettünk. Ez a szép hagyomány rám maradt örökségül, nagymamám több mintát is lerajzolt nekem, illetve leírta a jegyzetfüzetébe, hogy melyik mintát kitől tanulta. Halála után kezdtem el a többi idős salánkit felkeresni, hogy ők is rajzoljanak, meséljenek nekem a viaszos tojás-hímzésről. Ezt követően az egyetemen több éven keresztül egyfajta szerelemtéma-

ként kutattam ezt, végül a Debreceni Egyetem Néprajztudományi és Muzeológiai Intézete úgy döntött, hogy elindítja a *Népszerű néprajz*-sorozatot, ennek az első köteteként jelenhett meg a *Viaszos hímések Salánkon* című könyvem. A megírásával az volt a célom, hogy a néprajz iránt érdeklődőknek közérthetően és hiteles forrásként nyújtsak ismereteket, illet-

ve hogy a téma gyakorlati alkalmazását is támogassuk. Mert aki például meg szeretné tanulni a tojás-hímzés ebbéli technikáit, vagy meg akarja ismerni, hogy a hímestojás milyen szerepe van a helyi néphagyományban, akkor ezt a kötetből megtudhatja. A könyvben 19 salánkit, többnyire asszonyokat szolgáltattam meg, akik hatalmas türelemmel válaszoltak a kérdéseimre.

– Aki ismeri a Kész családot, nem lepődik meg azon, hogy te is a néprajzkutatás irányában indultál el, hiszen édesapád történész, édesanyád néprajzkutató. Elmondható, hogy ezt te már az anyatejjel magadba szívta?

– Valóban belenevelődtem a néprajzba, gyermekkoromban az egyik legmeghatározóbb élmények közé tartozott, amikor a szüleim magukkal vittek a terepkutatásukra. Persze én akkor még csak a diktafont vagy a fényképezőgépet kezeltem, fel sem fogtam, hogy tulajdonképpen egy kutatóúton vagyunk, csak hallgattam, ahogy a nénik és bácsik mesélnek, énekelnek, történeteket mondanak. Végül ez formálta az én életemet és érdeklődésemet is, így váltam én is a néprajz szerelmesévé. Az eddigi életemért és a könyv megjelenéséért is elsősorban a családomnak tartozom köszönettel, a nagymamámnak, édesanyámnak. Köszönöm a Debreceni Egyetem Néprajztudományi és Muzeológiai Intézetének, Keményfi Róbert professzornak, hogy lehetővé tették a kötet megjelenését. Végül, de nem utolsósorban hálás vagyok azoknak a salánkiaknak, akik szívük teljes szeretetével fogadtak és a segítségemre voltak.

H. Cs.

A nemesség vallási hovatartozásának aspektusai Északkelet-Magyarországon a 16–17. században

A „gens hungarus”-hoz – mint uralkodó osztály – való tartozás igénye főleg a XVI. század elején erősödött meg és Werbőczy István megfogalmazásában nyert végső formát. A korabeli nemzetfogalom szerint a gens Hungarica része volt mindenki, aki a regnum Hungarica (Magyar Királyság és társországai) alattvalója volt. Természetesen ebbe mindenképpen belefért az a tény is, hogy az illető személy vagy csoport más eredetű, nyelvű vagy szokású (lingua et moribus) volt. A „nemes nemzet”-hez való tartozás egyben valamely privilegizált kategóriát is jelentett, eközben az illető személy (egyben a magyar király alattvalója) beszélt a román (oláh), szláv (rutén, tót) nyelvet, ugyanakkor büszkén vallotta magát magyar nemesnek. A régióban fellelhető kevés lélekszámú oláh és rutén nemesség az országos vagy vármegyei boldogulás érdekében igyekezett beolvadni a magyar nemesség soraiba, átvéve annak nyelvét, szokásait és vallását is. A rutén nemességgel kapcsolatban a témában járatos A. Petrov megjegyzi: „Ennek a népnek nem volt befolyásos és gazdag nemessége. Az az egy-két ember, aki a jobbáysorból felküzdötte magát, a magyar nemességbe olvadt. A kurtanemesek, katonai személyek, az egykori várjobbágyok, szabadosok (jobbágyones castri, libertini) stb. és a kenézek-soltészek lassanként paraszttá, közbágyokká lettek.” A középkori Magyarországon való boldogulás egyik alapvető feltétele az uralkodó római katolikus valláshoz való tartozás volt. Az 1056-os nagy egyházszakadást követően Magyarországon jelentős számban éltek a görögkeleti (ortodox) felekezethez tartozó népek (vlachok, rutének), őket a középkori katolikus vallásfelfogás skizmatikusoknak (szakadároknak) tekintette, akiket csupán egyetlen hajszál választott el az eretnekektől. Ezeket a népcsoportokat a területileg illetékes egri püspök, illetve a területen működő szerzetesrendek (pálosok, domonkosok, ferencesek) megtérítésre váró embertömegnek tekintették, s így is kezelték.

Éppen ezért nem véletlen, hogy a jelentősebb birtokokkal rendelkező (vagy azokra szert tenni kívánó) nemesek valamennyien katolikussá lettek, s kegyuraként részt vettek kolostorok, templomok, oltárnokságok alapításában és támogatásában. A Bereg és Máramaros megyében birtokos Bilkey család tagjai például előbb a bilkei Szent-Kereszt, illetve Komoródon a Boldogságos Szűz Mária görög szertartású (ortodox) kolostorok alapítói voltak, majd később a katolikus hitre tértek, a XVI. század második felében az Erdélyi Fejedelemség alattvalóiként újra hitet cseréltek, ezúttal a protesztáns vallásra tértek át. A

velük rokon Dolhay család is hasonlóképpen járt el: Dolhay Szaniszló előbb, miként ősei, a keleti egyház híve volt, majd római katolikus hitre tért, s mint Zsigmond király udvartartásának tagja elkísérte az uralkodót a konstanzi zsinatra is.

A XV–XVI. század fordulója Európa történetének egyik legellentmondásosabb korszaka. A reneszánsz, a világot jelentősen kitágító földrajzi felfedezések és az Európát fenyegető törökveszély mellett az emberekben jelentős igény alakult ki a valóságosság, az erkölcsös élet iránt. A magyar királyok főkegyúri jogának gyakorlása közben a főpapi székek betöltésénél nem a megfelelő tudás vagy vallásos buzgalom volt a meghatározó elv – az uralkodók sokszor aktuálpolitikai döntéseket hoztak, illetve gazdasági megfontolásokból egy-egy egyházmegye vagyonának kormányzását világi személyekre bízta.

A korabeli Magyarországon ennen a szellemiségnek a hordozója volt a ferences rend szigorúbb, obszerváns ága – nem véletlenül közülük kerülnek ki a Dózsa-féle parasztháború lelki támogatói, illetve a későbbi református prédikátorok. Az új vallási igények szükséglete, az erkölcsös, példamutató papság hiánya volt a legújabb kutatások szerint a reformáció elsődleges kiváltó oka.

A mohácsi csatavesztés nem csupán a középkori magyar állam szerkezetét rendítette meg, de végzetes csapást mért az egyházra is, hiszen a csatatéren maradt a klérus vezető rétege is (az esztergomi és a kalocsai érsek mellett elesett 6 püspök). A reformáció terjedését a mohácsi csata, majd a török előrenyomulás következtében kialakuló kaotikus politikai viszonyok és a katolikus egyházi struktúrák pusztulása nagyban elősegítették. A kettős királyválasztás, majd az azt követő polgárháborús helyzet következtében a lutheranizmus jelentős főúri pártfogókra talált, és főleg a városi polgárság (szepesi és erdélyi szászok) körében terjedt el. Igazi diadalmenetet azonban a Svájcban kiáradó református – vagy közneven a kálvinista – vallás nyert. A reformáció első szakaszában a tanítás még nem vált felekezetformáló erővé, hiszen a hívek meglehetősen szabadon válogattak a teológiai tanítás elemeiből és az egyházi cselekményekből. Erre utalnak majd a beregszászi zsinatok határozatai is, amelyek gyakorlatilag megalapozták a kálvinizmus alaptanításait (a fülbegyónás elvetését, az úrvacsora vételének szabályait stb.).

Az 1526-ban bekövetkezett mohácsi katasztrófa után a helyzet megváltozott. A magyar egyházi élet számos vezetője elesett, ez pedig azt jelentette, hogy irányítók nélkül maradt az egyház. A

főpapi réteg elvesztése miatt keletkezett úr és a fennálló zavaros helyzet miatt az egyházmegyék lakossága, valamint az alsópapság egy része még fogékonyabb lett az új tanok és a vallási megújulás eszméi iránt. Habsburg Mária királyné, illetve Brandenburi György örgróf voltak a lutheranizmus legelőkelőbb pártfogói. A mohácsi csatavesztést követően kialakult kettős királyság szintén bonyolította a helyzetet, hiszen sem Habsburg Ferdinánd, sem pedig Szapolyai János nem tudtak, de nem is akartak erőszakosan fellépni az új vallás iránt. A nemesség a maga részéről a zűrzavaros helyzetet saját vagyona gyarapítása érdekében próbálta meg kihasználni – jelen esetben a védtelenné vált és elöljárók nélkül maradt egyházi vagyon rovására. A mohácsi csatából menekülő Báthori István nádor például sikeresen kifosztotta a pécsi káptalan kincstárát.

Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyékben a különböző kolostorok és azok birtokai kivételével alig találunk jelentősebb egyházi vagyont.

Az egyházi vagyon szekularizációjában elsősorban azok alapító kegyurai jártak elől, Ungban a Homonnai Drugethek, Beregben a munkácsi uradalom tulajdonosai, Ugocsában pedig a Perényi család. Az erőszakos foglalások, illetve anyagi létbiztonságuk megszűnése az amúgy is erkölcsi válságban lévő szerzetesrendekre végső csapást mért, s közülük csupán a ferencesek és a pálosok tudtak fenntartani néhány kolostort. A vizsgált térségben kivételt képezett a premontrei rend leleszi Szent Kereszt konventje, amely Ung megye reformációja után is képes volt fennmaradni – az általuk végzett hiteleshelyi feladatok elvégzése társadalmi elfogadást képezett.

Az Északkelet-Magyarország vármegyei fölötti egyházi joghatósággal rendelkező egri püspökség is elvesztette korábbi befolyását. A kettős királyság időszakában hol nem volt főpásztor, hol pedig egyszerre kettő is megpróbálta érvényesíteni hatalmát. Időnként a királyok világi földesuraknak adományozták el a püspökség birtokait. A felvidéki protestantizmus terjedését nagyban elősegítette, hogy a Perényiek (Abaúj, Zemplén, Ugocsa), a Homonnai Drugethek (Zemplén, Ung) és a Drágffyok (Szatmár, Szilágy, Kraszna) is az új hit mellé álltak. 1543 után a püspöki szék is betöltetlenül maradt, majd az 1548-ban kinevezett Oláh Miklós a háborús helyzet miatt nem tartózkodott székhelyén.

Eger 1552-es ostromát követően a többségében protestáns főkapitányok (Mágochy Gáspár, Rákóczi Zsigmond) nagyban hozzájárultak a kálvinizmus megerősödéséhez. A reformáció

igen hamar elterjedt az Északkeleti Felvidéken, előbb annak lutheri, majd a kálvini ága. Ezzel párhuzamosan a katolikus egyház szervezete gyakorlatilag teljesen megszűnt. Ung megye és Ungvár 1546-ban reformálódott, Bereg megye és Munkács 1532-ben, Máramarosban Tecsőn 1547-ben, Visken 1523-ban terjedt el a reformáció.

A kettős királyság időszakában, majd pedig az erdélyi állam kialakulásának korában katolikusnak, lutheránusnak vagy kálvinistának lenni politikai hitvallást is jelentett, társadalmi világnézetet is, illetve egyéni-családi érdekek érvényesülését is. 1555 korszakossá vált az európai vallásgyakorlás szempontjából, mivel az augsburgi birodalmi gyűlés törvényben szabályozta, hogy a fejedelmek szabadon választhattak a római katolikus és az evangélikus felekezetek közül, alattvalóiknak pedig követniük kellett a fejedelem vallását, vagy elköltözhettek egy másik fejedelemségbe. A dokumentum arról is rendelkezett, hogy a fejedelmek nem folytathatnak hittérítő tevékenységet más államok területén, határaikon túl élő hittestvéreiket nem védhetik meg, felekezeti indokból nem lehet háborút indítani. A cuius regio, eius religio elv azonban csak a katolikus és a lutheránus felekezetekre tért ki, a kálvinista felekezet képviselői nem élveztek birodalmi védettséget.

A felvidéki reformáció Eger, Sárospatak és Debrecen kisugárzásának volt köszönhető. Fráter György bíboros, nagyváradi püspök, helytartó 1551-es meggyilkolását követően a Szapolyai-országgrészben is megszűntek azok az utolsó akadályok, amelyek a protestantizmus terjedése előtt álltak. A gyilkosság – amely mögött megrendelőként maga I. Ferdinánd állt – a hitújítás mellé állította a tiszántúli és az erdélyi nemesség jelentős részét. Mivel a Habsburg-vezetés tétlenségével bebizonyította, hogy képtelen megtartani és megvédelmezni a térséget, a keleti országgrész 1556. április 26-i Kolozsváron megtartott országgyűlése kimondta a száműzetésben élő Izabella királyné és János Zsigmond (II. János) visszahívását. Ennek megszervezésével és katonai biztosításával helytartóként Petrovics Péter lugosi bánt, a Szapolyaiak rokonát bízták meg: „(A rendek) most öfelségiek képébe tették Petrovics Péter urat, kinek minden birodalmat, a királyi méltósághoz illendőket, kezébe engedtek a római király és püspök az országban levő minden hadával.”

Petrovics a protestantizmust a kialakuló önálló keleti országgrész (a leendő Erdélyi Fejedelemség) összekötő „cementjének” tekintette, s éppen ezért támogatta a protestáns prédikátorok működését. 1552-ben

János Zsigmond szolgálatait elismerésül (elvesztett temesi és lugosi birtokai kárpótlásaként) a munkácsi királyi uradalmat adományozta Petrovicsnak. Munkács urának pártfogása mellett nem csupán háborítatlanul működtek a protestáns prédikátorok (többek között Beregszász polgárai tiltakozása ellenére összetörték és kiszórták a templom oltárait, bemeszelték a freskókat), de 1552-ben két zsinatot is tartottak, amelyen szabályozták a protestáns hitelveket. A katolikus egyház maradékainak felszámolására 1556-ban került sor, amikor a városi polgárok megtámadták a kolostorokat és legyilkolták a szerzeteseket.



Magyarország három részre szakadása

Az ungi reformáció kétségtelenül a Homonnai Drugeth családnak a Perényi-ekkel való rokonságára vezethető vissza. A Drugethek a kettős királyválasztást követően rokonuk, Szapolyai János mellett álltak ki, amit az uralkodó megfelelő módon honorált is: Drugeth II. Ferenc Ungvár várát és az Ungvár örökös grófja címet kapta meg. Drugeth Ferenc Perényi Erzsébettel kötött házassága, illetve a vidékre érkező prédikátorok is nagymértékben hozzájárulhattak a reformáció terjedéséhez. Természetesen itt is érvényesült az „akie a föld, azé a vallás” elve, azaz a jobbágyok követte földesurát az új vallásba. S ez nem csupán az egykori katolikus vallású jobbágyokat érintette, a földesúr megpróbálta saját görögkeleti vallású rutén alattvalóit is „megtéríteni”, ami csak rövid időre, illetve formálisan sikerült.

A protestantizmus elsősorban a mezővárosokban terjedt el gyorsan, 1550-ben Nagykáposon, 1555-ben pedig már Ungváron is protestáns prédikátor működött. Eleinte a Perényiek által pártfogolt lutheránizmus, majd erdélyi hatásra a kálvinizmus hódított tért. 1570-re gyakorlatilag az ungi főesperességet teljes egészében felszámolták.

A köznemesség a maga falvaiban megpróbálta a saját szájíze szerint formálni a

vallásgyakorlást. Így például az Ung megyében jelentős közszerepet ellátó Csicsery család két ága különböző felekezetekhez tartozott: az egyik megmaradt katolikusnak, a másik protestáns lett.

Ugocsa megyében a Perényiek voltak a hitújítás támogatói. A család nádori ágához tartozó Perényi Péter (koronaőr, a szentmiklósi uradalom birtokosa Bereg megyében) és fia, Gábor a protestantizmus lutheri ágazatát támogatták. Az Ugocsában birtokos bárói ág képviselői – I. Ferenc és II. Mihály (szülei: Perényi (V.) István (1514-ben főlovász, 1525-ben főpohárnokmester) és Frangepán Isota (Erzsébet), Frangepán Kristóf országos főkapitány, horvát-szlavón-dalmát bán nővére)

– nevelőapjuk, Serédy Gáspár felsőmagyarországi főkapitány udvarában tértek át. Perényi Ferenc 1554-ben feleségül vette Bebek Ferenc lányát. Később apósával együtt elszakadt I. Ferdinándtól, és János Zsigmond erdélyi fejedelem pártjára állt. Izabella királyné visszatérését követően Perényi elfoglalta a szőlősi kolostort és kifosztotta. Az ostrom során pusztultak el Kapisztrán Szent Jánosnak a kolostorban őrzött ereklyéi. Természetesen a császáriak sem maradtak tétlenek: Telekessy Imre felső-magyarországi főkapitány előbb a kovászlói várat vette be, majd ostrom alá vette a szőlősi várat is. A több napos ostromot követően Perényi Ferenc és családja fogságba esett.

Máramarosban elsősorban a koronavárosok polgárai, illetve a magyar nemesség képviselői lettek a protestáns tanok hívei, míg a román és rutén kisenemesség megmaradt ősei görögkeleti hitén. Ennek az egyháznak a lelki gondozásában fontos szerepet játszottak a munkácsi (Bereg) és a körtvélyesi (Máramaros) monostorok kalugyerei, amelyek szerény, de biztos jövedelmet jelentő vagyonnal is rendelkeztek.

Magyarországon az egyházi téren az 1681. évi soproni országgyűlés XXV. törvénycikkelye rendelkezett a földesúri jogról, kimondván, hogy a protestánsok szabadon gyakorolhatják vallásukat az országban, de a földesurak jogainak épségben tartása mellett (salvo tamen iure dominorum terrestrium); viszont a törvénycikkely nem tartalmazta a földesúri jog meghatározását, így ezt követően több mint fél évszázadon keresztül egyes túlbuzgó katolikus földesurak erre a cikkelyre hivatkozva olyan cselekményeket követtek el, amelyeket a protestánsok erőszakoskodásnak tekintettek.

A protestáns terjeszkedés ellenhatásaként a tridenti zsinat katolikus megújulásának képviselői éppen a „cuius regio, eius religio” elvet fordították a maguk javára, amikor elsősorban a fő- és

A nemesség vallási hovatartozásának aspektusai Északkelet-Magyarországon a 16–17. században

► köznemesség rekatolizációját tűzték ki fő feladatukul. Ebben a folyamatban az uralkodói támogatás mellett fontos szerepet játszott a jezsuita rend, amely ugyanazokat a vívmányokat emelte át fegyvertárába, amelyekkel annak idején a protestáns prédikátorok is sikert arattak.

Ebben a folyamatban azonban a vizsgált térség állampolitikai-közigazgatási berendezkedése is jelentős különbségeket adott. A Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség határvonalainak első hivatalos megállapítására a spyeri szerződésben (1570. augusztus 16.) került sor, amely értelmében János Zsigmond (II. János) lemondott a választott királyi (rex electus) címéről, és cserébe a fejedelmi (princeps) címet kapta meg, a fennhatósága Erdélyre, illetve a Magyar Királyság Kapcsolt Réseire (Partium Regni Hungariae) – Máramaros, Bihar, Kraszna és Közép-Szolnok vármegyékre – terjedt ki. Ez azt jelentette, hogy a vizsgált térség a továbbiakban két állam határrégiójának számított, ahol a hivatalosan megkötött megállapodások ellenére mindennaposak lehettek a kisebb-nagyobb incidensek. A helyzetet mindenképpen bonyolította, hogy a felső-magyarországi nemesség egy jelentős része mindkét uralkodó alattvalója is lett, hiszen birtokaik a határ mindkét oldalán feküdtek.

Szapolyai János Zsigmond 1571. március 14-én bekövetkezett halálát követően az erdélyi rendek éltek is szabad választói jogokkal, és somlyai Báthori Istvánt választották fejedelmükké. Ugyan Báthori István titokban azonnal hűséget esküdött, I. Miksa király a korábbi fejedelem főtanácsosát, Bekes Gáspárt támogatta, akinek seregében számos felvidéki nemes – Chapy Kristóf, Perényi György, Lónyay, Melith Pál – harcolt. A döntő ütközetre a Maros menti Kerelószentpálnál került sor, ahol Báthori csapatai győzelmet arattak. Innen datálhatjuk egy viszonylagos békés korszak kezdetét, amely a Báthoriak „aranykora” néven vonult be a történelemben, és egészen a tizenöt éves háború kezdetéig (1591) tartott. Báthori István több, a lázadásba bekapcsolódott nemes, így rokonát, Telegdy Mihályt is teljes vagyonvesztésre ítélte, aki családjával Erdélyből a Bereg megyei Szentmiklósról költözött.

A tizenöt éves háború, majd az azt követő Bocskai-szabadságharcot lezáró bécsi béke (1606) nem csupán a szabad protestáns vallásgyakorlatot engedélyezte Magyarországon, de Bocskai Istvánnak élete végéig tartó használatra átengedte Ugocsa, Bereg, Szatmár vármegyéket, ezzel ismételtén átrajzolta a politikai térképet, mivel Ung megye továbbra is a királyi Magyarország része maradt.

Bocskai István végrendeletében – amelyben az önálló erdélyi fejedelemség fenntartásának szükségességét is megemlíti: „valameddig pedig a Magyar Korona ott fen nálunknál erősebb nemzetségnél, a németnél léssen, és a magyar Királyság is a németeken forog, mindenkor szükséges és hasznos egy magyar fejedelmet Erdélyben fen-tartani, mert nekik is oltalmokra, javokra léssen” – fővezérért, az ugyancsak protestáns Homonnai Drugeth Bálintot jelöli meg utódának: „ifjúságához képest megért jó erkölcsű, Istenfélő természetiért, józan életiért, és Magyar Országban régi Tekintetes és Nagyságos uri nemzetéért ezzel az Orzággal is Erdélynek hasznos szövetségéért, hogy innen nagyobb gyámola lehessen, mindenkor javalljuk, hogy a Nemes Ország mi utánnunk nem mást, hanem a Tekintetes és Nagyságos Homonnai Bálintot Uramat vegyék, válasszák és esmérjék fejedelmeknek.” Az erdélyi rendek másként döntöttek, azonban a szabad fejedelemválasztó jog gyakorlása egyet jelentett a külső, olykor katonai jellegű beavatkozásokkal is, amelyek több alkalommal felső-magyarországi fejedelmjelölteknek az országba való bevitelét is jelentette.

A már régóta esedékes és a hitújítás kérdéseire válaszolni hivatott tridenti zsinat (1545–1563) céljai között szerepelt a katolikus tanítás szabatos megfogalmazása, az egyház belső reformja, szervezeti és egyházfegyelmi megerősítése, valamint a további egyházszakadás meggátolása és a katolikus misszió felkarolása. A zsinat reformhatározatainak végrehajtásában Magyarországon élen járt a Hunyadi családdal rokon Oláh Miklós esztergomi érsek (1493–1568), korábbi egri püspök, aki jól ismerte Felső-Magyarország gondjait, ezért értő kézzel látott hozzá a problémák orvoslásához. Ebben a munkájában a jezsuita rend jelentett számára nagy segítséget, amelyet 1561-ben telepített le az érseki székhelyként működő Nagyszombatban. A rekatolizáció folyamatában fontos szerepet játszott a Szentírás magyar nyelvre való fordítása Káldi György jezsuita páter által, aki 1626-ban Bécsben adta ki Szent Bibliát, az egész kereszténységben bevett régi deák böttübl című munkáját. Ugyancsak jelentős előrelépés volt, hogy az uralkodó a felső-magyarországi főkapitányi tisztséget többnyire katolikus személyekkel töltötte be, akik támogatásukról biztosították a jezsuita missziókat.

A felvidéki nemesség rekatolizálásában az első jelentős sikereket Pázmány Péter érte el, aki számos nemeset is megtérített, akik közül többen is döntő befolyást gyakoroltak a térség vallási és politikai életére.

Közülük is kiemelkedik Galántai Esterházy Miklós, a család vagyonának megalapozója, Bereg megye főispánja, a későbbi nádor, illetve Homonnai Drugeth György, Zemplén és Ung megyék főispánja, országbíró.

A Bereg megye területének több mint felét birtokló munkácsi uradalom birtokosai (Mágóchy Gáspár, Rákóczi Zsigmond, Mágóchy Ferenc) többnyire protesztánsok voltak, így bármiféle rekatolizációs törekvésnek útját tudták állni, a Szentmiklóson és Podheringen birtokos katolikus Telegdy család a maga részéről nem volt képes jelentősebb befolyást gyakorolni a megyében. A helyzet gyökeresen megváltozott, amikor Mágóchy András felső-magyarországi főkapitány özvegye, Dersffy Orsolya 1612. november 22-én feleségül ment a rekatolizált Esterházy Miklóshoz, majd követte férjét a vallásban is.

A lengyelországi száműzetésben felnőtt, majd unokatestvérét Bocskai István táborába is követő Drugeth György 1610 körül (Nádasdy Katalinnal, a törökverő „fekete bég” Nádasdy Ferenc és Báthori Erzsébet lányával 1610. január 6-án való házasságkötésének valószínűleg még protesztáns) Pázmány Péter hatására tért át a katolikus hitre. Kortársai szerint „középszerű tehetségű férfiú, kit inkább a hiúság, mint a nagy tetteket sugalmazó ambíció vezérelt, ki alkalmas eszközül kínálkozott mások által kitűzött célok elérésére”, ezért valószínűleg az érvényesülés útját látta a katolikus valláshoz való visszatérésben. A főúr azonban nem csupán saját maga tért vissza az anyaszentegyház kebelébe, illetve protesztáns híveit sarkallta erre, de hozzáállott a görögkeleti egyházhoz tartozó rutén jobbágynak a megtérítéséhez is. A görögkeleti és a római katolikus egyház közötti szakadás (skizma) megszüntetésére több kezdeményezés is volt a XVI. században, különös tekintettel a szomszédos Lengyelországban. Az ottani 1596-os breszti unió sikerén felbuzdulva Drugeth György 1612-ben Krupecky Athanáz przemysli püspök segítségével elindította az első lépéseket az unió felé. A megállapodás helyszínéül a Zemplén megyei krasznibrodai monostort választották, amelynek a Drugethek voltak a kegyurai. A papság és a szerzetesek hajlottak a megállapodásra (mivel ezáltal kikerültek volna a jobbágysorból), azzal a feltétellel, hogy görög szertartásrendjük sértetlen maradjon. Az unió kimondására pünkösdi ünnepén került volna sor, amelyre meghívták Krupeckyt és papjait. Azonban a jobbágyság még nem készült fel a váltsváltásra.

Zubánics László
történész

Újraindult az élet a Magyarok Kijevi Egyesületében

Május 22-én a Kijevi Magyar Házban taggyűlést tartott a Magyarok Kijevi Egyesülete (MKE), amelyen többek között a további munkáról, tervekről volt szó. Sajnos a háborús időszak a korábban igen élénk egyesületi életre is rányomta a bélyegét, mivel a főváros szinte napi jelleggel van kitéve a különféle harci eseményeknek, légiicsapásoknak. A fiatalok többsége elhagyta az országot, és valahol külföldön próbálták meg új jövőt építeni. Ettől függetlenül a „kemény mag” nemcsak helyben maradt, de kifejtette az irányú igényét, hogy az egyesületi élet újrainduljon.

A találkozó keretében Petneházy Gyula elnök tartott rövid tájékoztatót, beszámolt az egyesület kapcsolati rendszereinek jelenlegi helyzetéről, az anyaországban végbement változásokról. A MKE Ukrajnából egyedüliként tagja a Magyar Diaszpóra Tanácsnak, s az, hogy a külföldi magyarsággal foglalkozó társadalmi kapcsolatokért és kultúráért felelős minisztérium kiemelt szerepet szán a diaszpóraszervezetekkel való együttműködésének, fontos lehet a további munka szempontjából.

Az 1989. december 17-én (37 évvel ezelőtt) létrejött egyesület, illetve annak tagjai azért is fontosak, mivel közvetlenül be tudnak kapcsolódni, részt tudnak venni azokban a folyamatokban, amelyek a kisebbségi érdekvédelem során az ukrainai magyar közösség és a központi kormányzatok között zajlanak.

Erről dr. Zubánics László, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) elnöke beszélt. Hangsúlyozta, hogy a kijevi magyar közösség következetes kiállása és segítsége nélkül nem jött volna létre az UMDSZ sem. Mint kifejtette, az országos szervezet számos ernyőszervezetben, koordinációs testületben van jelen, s felkérte az egyesületi tagokat, hogy ebbe a munkába lehetőség és érdeklődés mentén kapcsolódjanak be. A maga részéről elmondta, minden lehetséges anyaországi fórumon fel kívánja vetni az Ukrajna különböző régióiban működő magyar diaszpóraszervezetek hangsúlyos támogatásának szükségességét.

Magyar Árpád István hozzászólásában kiemelte: fontos, hogy az a hozzáadott érték, amellyel az egyesület tagjai egyenként és közösségenként is rendelkeznek, ne menjen veszendőbe. Bár az elmúlt években sikerült számos fontos projektet megvalósítani, még mindig vannak olyan témák, amelyekre érdemes (mi több, szükséges!) lenne odafigyelni. Az egyetemes magyar történelmi múltnak – a honfoglalástól a XX. század második feléig – olyan szellemi

és tárgyi értékei vannak Kijevben, illetve környékén, amelyekről vétek lenne megfeledkezni. Többek között ilyen a kijevi Aszkold-dombon létezett, honfoglalás kori magyar falu felkutatása és megőrkítése.

Az egyesület számos szociális programot is megvalósított, például: a Nemzetpolitikai Államtitkárság támogatásával a Magyar Máltai Szeretetszolgálat (Schumicky András) az elmúlt években több alkalommal juttatott el tartós élelmiszerekből és tisztálkodási szerekből álló csomagokat az egyesület idősebb, szociálisan rászoruló tagjaihoz.

Mint Lőrinc Judit egyesületi titkár elmondta, a Kijevben maradtak körében nagy népszerűségnek örvendett a vasárnapi

veteli alkalmak folyamatos megtartására, jelen esetben havi rendszerességgel, ami szükség szerint gyakoribbá tehető. Ugyancsak döntés született arról, hogy egy népszerűbb közösségimédia-felületen vagy telefonos applikáción létrehoznak egy állandó csoportot, amelyben a fontosabb híreket, felhívásokat, programokat tennék közzé. A szervezeti munka megerősítése céljából a jelenlévők arról is döntöttek, hogy Marcsenka Vera alelnöknek egyéves határidővel ügyvezető elnöki hatáskört delegálnak, ezzel is segítve az elnök, Petneházy Gyula munkáját.

Az esemény végén az elnökség döntése értelmében a Magyarok Kijevi Egyesülete



iskola, amely főleg a fiatalabbak számára jelentett fontos kapaszkodót, hogy a egyes családokban is biztosítsák a gyerekek magyar nyelvtudását. A magyar kormány a Kőrösi Csoma Program keretében garantálta egy állandó tanár ösztöndíját, a projekt folytatására a továbbiakban is szükség lenne. Jelenleg folyik a társadalmi igény felmérése, és remélhetőleg az új tanév kezdetéig sikerül elegendő számú jelentkezőt találni.

A megbeszélés során felszólaló Marcsenka Vera alelnök, Hegyi István és Brenner Sándor fontosnak tartották kifejtetni, hogy szükséges lenne ismételtlen szorosabban fogni az együttműködést Magyarország Ukrainai Nagykövetségével, hiszen egy ilyen közös munka révén az eredmények is megsokszorozódhatnak.

A jelenlévők abban is egyetértettek, hogy szükség van az egyesületi összefo-

a szervezet elismerését – az Etelköz-díjat – 2026-ban dr. Zubánics Lászlónak, az UMDSZ elnökének adományozta az ukrainai magyarság fennmaradása, identitásának megőrzése, nyelve, kultúrája, hagyományai továbbélésének érdekében kifejtett kimagasló tevékenységének elismeréseként 55. születésnapja alkalmából. Az Etelköz-díj egy oklevélből és egy ezüstplakettből áll. A plakett alapmotívuma a kijevi Magyar-domb és a rajta lévő honfoglalási emlékjel, a szegélyén pedig a krónikairó Nesztor szerzetes híres idézete olvasható, amelyen hírt ad a magyarokról: „Az ugorok a ma Magyar hegynek nevezett kijevi hegy alatt vonultak és a Dnyeper partján ütöttek táborot. (Nesztor, II. k., 236. old.)” Az ósláv és magyar szöveg mellett a plakett hátlapján rovásírással az Etelköz-díj megnevezés olvasható.

Tudósítónk

Határtalanul koncert Beregszászban

A Határtalanul zenekar 2018-ban alakult, tagjai így vallanak magukról: „Mi nem határon túli magyarok vagyunk, hanem határtalanul magyarok.” Ebből született a zenekar elnevezése is, s valóban nevezhető határtalanul, hiszen Magyarországot Juhász István és Pad Richárd képviseli, Délvidéket Török Tilla, Erdélyt Fábíán Zoltán, s végül, de messze nem utolsósorban, Felvidéket Vadkerti Imre, aki a Kormorán együtteséből ismert énekes. Vele már többször volt alkalmam beszélgetni, most sem hagytam ki, hogy érdeklődjek az alakulásukról, s arról, a koncerttel mit szerettek volna üzeni a kárpát-aljai magyaroknak.

– Kányádi Sándornak volt a híres mondása, s elve is, hogy mi nem határon túli magyarok vagyunk, hanem határtalanul magyarok. Mi is – Pad Ricsin és Juhász Istvánon kívül – mindannyian külföldről származunk. A hangmérnökünk, Kovács László felvidéki, mátyusföldi, jómagam szintén Felvidékről, Csallóközből érkeztem, Fábíán Zoltán marosvásárhelyi, Tilla pedig Adáról (Vajdaság) jött. Ez a formáció, bátran mondhatom, hogy véletlenszerűen állt össze. Jó néhány

éve Gömörpéterfalán volt egy koncert, Kopecsni Gábor, az ottani barantacsapat és magyar ház vezetőjének ötlete volt, hogy mi, határon túliak, álljunk össze, csináljunk egy közös zenekart. Meg is csináltuk, s



annyira megkedveltük ezt a formációt, hogy most már lassan nyolc éve vagyunk együtt, s lépünk fel a Kárpát-medence minden szegletében – emelte ki Vadkerti Imre.

– A háború kitörése óta nem adtatok koncertet nálunk. Most milyen érzésekkel léptétek át az ukrán határt?

– Nem féltünk jönni, s nagy örömmel tettünk eleget a meghívásnak. Jómagam

már többször jártam itt, s szeretek visszatérni. A kárpátaljai magyar testvéreinket viszont féltjük, imádkozunk értetek, hogy mihamarabb vége legyen az esztelen háborúnak, és minden rendben folytatódjon.

A zenekar közel kétórás, fantasztikus koncertet adott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem átriumában. Mint azt Vadkerti Imre elmondta, mindenki hozta a saját vidékén honos dalokat, jómaga a Kormorán legismertebb dalait, többek mellett a mindenki által ismert *Ki szívét osztja szét* címűt adta elő. Török Tilla saját dalait énekelte el, illetve vajdasági népdalok feldolgozását hozta, Fábíán Zoltán szintén saját szerzeményeit adta elő, de több ismert megzenésített verset is hallhattunk. Számos akusztikus hangszer is felcsendült: a gitár és billentyű mellett koboz, hegedű, tilinkó.

Az együttes felejthetetlen délutánt szerzett a kárpátaljai közönségnek, akik az ismert dalokat együtt énekeltek velük. S hogy mi volt az üzenetük a koncerttel? Mindannyian arra biztattak minket, kárpátaljai magyarokat, hogy soha ne adjuk fel, őrizzük meg saját kultúránkat, hagyományainkat, mint ahogy ők is megtartják és ápolják Csallóközben, Marosvásárhelyen, Adán. Hogy erősítsük egymást (beleértve az anyaországiakat is) hitben, összetartásban és kitartásban.

Tudósítónk

Kárpátaljai citerások is részesei a Guinness-világrekordnak

Összeállt a világ legnagyobb citeraegyüttese

Történelmi pillanat részesei lehettek a kárpátaljai citerások is május 30-án a Budai Vár Oroszlános udvarában, ahol sikeresen felállították a „Legnagyobb Citeraegyüttes” Guinness-világrekordját. A Kárpát-medence különböző tájairól érkező zenészek közösen szólaltatták meg a hangszerüket, méltó módon tisztelve a magyar népzenei örökség és a citera évszázados hagyományai előtt.

A nagyszabású eseményen vidékünkéről részt vett a Salánki Laptarózsza citera- és énekegyüttes Csehily Mária vezetésével, valamint a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola „Dobronyi Rózsák” citerazenekara Mészár Katalin irányításával. A kárpátaljai muzikusok nagy örömmel és büszkeséggel kapcsolódtak be a közös zenélésbe, amely nemcsak zenei, hanem közösségi élményt is jelentett számukra.

A rekordkísérlet előzménye egy 2024-ben felállított magyar rekord volt, amikor 250 citerás muzikált együtt. Az idei vállalkozás azonban minden korábbi eredményt felülmúlt: összesen 688 zenész szólaltatta meg

egyszerre a hangszerét, így sikerült teljesíteni a szervezők célkitűzését, és megszületett az új Guinness-világrekord.

A rekordhitelesítéshez szükséges előadás során szatmári népzene csendült fel a közel hétszáz fős citeraegyüttes tolmácsolásában. A közös zenei anyagot a szervezők már januárban nyilvánosságra hozták, hogy a résztvevők hónapokon át készülhessenek a különleges alkalomra, határon innen és túl.

Az alkalomra Magyarország szinte

valamennyi régiójából, valamint a határon túli magyar közösségekből – Erdélyből, a Felvidékről, a Muravidékről és Kárpátaljáról – érkeztek citerások Budapestre. A résztvevők több mint nyolcvan települést képviseltek, bizonyítva, hogy a népzene ma is élő közösségi nyelv, amely képes összekötni generációkat, közösségeket határok nélkül.

A május 30-i esemény egyszerre volt a magyar népzene ünnepe, a közösségi összefogás látványos példája és annak bizonyítéka, hogy kulturális örökségünk a mai napig élő, továbbadható érték. A szervezők kiemelt célja volt a citera népszerűsítése és a fiatal generáció megszólítása is. A hangszer egyszerű felépítésének és könnyű elsajátíthatóságának köszönhetően már a kezdők számára is gyors sikerélményt nyújt, így kiváló eszköz arra, hogy a gyermekek közelebb kerüljenek a népzene világához.

A Guinness-világrekord felállítása nem csupán kiemelkedő zenei teljesítmény volt, hanem maradandó közösségi élmény is. A résztvevők egy olyan kulturális összefogás részeseivé válhattak, amely méltó módon hirdeti a magyar népzene erejét, valamint a hagyományörző közösségek összetartozását szerte a Kárpát-medencében.

-kósa-



Az irodalom és a képzőművészet találkozása

A beregszászi Na'Conxypan Galériában május 28-án tartották meg a *Tavaszi tárlat* elnevezésű kiállítás záróalkalmát, amelyen az irodalom és a képzőművészet különleges egymásra találásának lehettek tanúi az érdeklődők. A szezonzáró rendezvény egyben irodalmi tárlatvezetés is volt, amely a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) és a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) együttműködéséből született. Az irodalmi tárlatot Shrek Timea író, pedagógus, a KVIT tagja vezette.

A tárlaton 23 képzőművész alkotásait tekinthették meg az érdeklődők festmények, grafikák, szobrok, valamint fotóinstallációk formájában, amelyek a természet újjászületésének, örök körforgásának és az emberi lélek megújulásának témái köré szerveződnek. A rendezvény ötletgazdája Kulin Agnes, a RIT elnöke és a galéria kurátora, aki a tárlatot megnyitó köszöntő-

jében arról beszélt, hogy a kezdeményezés lényege: megmutatni, mire sarkallja az író



egy-egy képzőművészeti alkotás, milyen párhuzamokat, hasonlatokat fedez fel a képek és szobrok előtt állva.

A tárlatvezetés során Shrek Timea saját benyomásain túl irodalmi alkotásokat fűzött az egyes művekhez, így kalauzolva végig a közönséget a kiállítótéren. A vezérfonal a tavasz jelképrendszere volt: az újjászületés, a virágok törékenysége, a víz örök mozgása és a színek világa. A jelenlévőket arra biztatta, hogy ne csupán szemmel, hanem érzésekkel is közelítsenek az alkotásokhoz.

Néger Krisztina keramikus, iparművész, aki maga is kiállító művészként vett részt a tárlaton, a záróalkalom hangulatáról szólni elmondta: mindig különleges élmény látni, hogyan közelít egy alkotáshoz egy más művészeti ágból érkező szemlélő. Talán Shrek Timea búcsúszavai foglalták össze a legjobban a tárlat üzenetét: „Kívánom, hogy amikor legközelebb meglátnak egy virágot, egy tó tükkrét vagy egy tavaszi napsugarat, egy pillanatra jusson eszükbe: a művészet ott kezdődik, ahol megtanulunk igazán figyelni.”

Kun Viktória

A Tavaszi tárlat üzenete

A művészet mindig többet jelentett puszta látványnál. Egy festmény nem csupán színek összessége, hanem érzések, emlékek, gondolatok és kérdések lenyomata. A művész ecsetvonásai mögött ott rejlik az emberi tapasztalat: az öröm, a veszteség, a remény, az elmúlás és az újrakezdés.

A tavasz témája különösen közel áll az emberi lélekhez. Talán azért, mert minden évben emlékeztet bennünket arra, hogy a természet képes újra és újra megújulni. A tél hideg csendje után egyszer csak megjelenik egy apró rügy, egy halványzöld levél, egy virágba borult ág – és vele együtt megérkezik a remény. Ahogyan Petőfi Sándor írta: „A virágnak megtiltani nem lehet, / Hogy ne nyíljék, ha jön a szép kikelet”. A tavasz a képzőművészetben nem csupán évszak. Jelképe az újjászületésnek, az emberi lélek megújulásának, a változásnak. Sok festő számára a természet nem háttér, hanem főszereplő. Gondoljunk csak az impresszionistákra, akik a fény rezdüléseit, a színek vibrálását akarták megragadni.

A művészetben a víz sem puszta természeti elem. A víz, amely visszatükrözi az eget, a fákat, a fényt... Ahogy nézzük ezeket a képeket, saját belső világunk tükröződését is felfedezhetjük. A víz az emberi kultúrában mindig különleges jelentéssel bír. Az élet forrása, a megtisztulás jelképe, ugyanakkor az idő múlásának szimbóluma is. A folyók sosem ugyanazok, mégis örökké léteznek.

Hérakleitosz ókori görög filozófus híres gondolata szerint: „Nem léphetsz kétszer

ugyanabba a folyóba.” Ez a mondat igaz a művészet befogadására is. Egy festményt sem látunk kétszer ugyanúgy. Más hangulatban, más élethelyzetben új jelentéseket fedezünk fel benne.

A tárlat virágmotívumai szintén sokféle jelentést hordoznak. A virág egyszerre az élet diadala és az elmúlás emlékeztetője. Rövid ideig virágzik, mégis teljes szépségében tárul elénk. Talán éppen mulandósága miatt olyan megrendítő.

József Attila egyik legismertebb sora így hangzik: „Aki szegény, az a legszegényebb, / Fázósságát odadja a télnek, / Melegét meg odadja a nyárnak...”

Bár ez a vers nem közvetlenül a természetről szól, mégis fontos üzenetet hordoz számunkra. A művészet befogadásához érzékenység kell. Meg kell tanulnunk észrevenni a virág törékenységét, a színek finom átmeneteit, a víz halk mozgását.

A színek pszichológiája rendkívül izgalmas terület. A tavaszhoz gyakran társítjuk a zöldet, amely az élet, a növekedés és a remény színe. A kék a víz és az ég nyugalma idézi. A sárga a napfényt, az energiát és az örömet hordozza. A festőiskolákban gyakran úgy tanítják, hogy a színeknek saját lelkiük van. A színek képesek zeneként hatni az emberre.

A tárlat alkotásai között vannak olyan művek, amelyek első pillantásra könnyen értelmezhetők, és vannak olyanok is, amelyek hosszabb szemlélődést igényelnek. Ez teljesen természetes. A művészet nem mindig akar egyértelmű válaszokat adni. Néha inkább kérdéseket tesz fel. Mit jelent számunkra a természet? Mit jelent a szépség? Mit jelent az elmúlás? Mi marad meg egy pillanattól?

A romantika művészei hittek abban, hogy a természet képes spirituális él-

ményt nyújtani. Egy viharfelhő vagy egy naplemente több lehet egyszerű látványnál: kapcsolat az ember és a végtelen között. A tavasz azonban nemcsak a szépségről szól. A természetben jelen van az elmúlás is. A virágok lehullanak, a víz továbbfolyik, a fény megváltozik. A művészet egyik legnagyobb ereje éppen az, hogy képes megállítani a pillanatot. A festők ezt a csodát próbálják megőrizni. Egyetlen ecsetvonással képesek megállítani az időt.

A tárlat képei között járva észre vesszük, hogy a természet mennyire összekapcsolódik az érzelmekkel. Egy eső utáni táj lehet melankolikus. Egy virágzó rét lehet felszabadító. Egy csendes tó lehet meditatív. A művészet különleges módon tanít bennünket figyelni. A modern világ rohanásában gyakran elsiklunk az apró szépségek felett. Nem vesszük észre a leveleken megcsillanó vizet, a virágok árnyalatait, a fény változását. Pedig a természet mindig beszél hozzánk.

A japán kultúrában létezik egy különleges fogalom: „mono no aware”. Jelentése nagyjából így fordítható: a dolgok által keltett érzés. Ez az érzés nagyon közel áll ahhoz, amit sok műalkotás kivált belőlünk. Amikor egy hervadó virágot látunk, egyszerre érzünk szomorúságot és gyönyörűséget. Az elmúlás tudata felerősíti a szépség értékét.

A modern művészetben a természet ábrázolása sokszor elvontabbá vált. A művészek nem feltétlenül pontos másolatot akartak készíteni, hanem inkább hangulatot, érzést, belső élményt közvetítettek. Ezért fordulhat elő, hogy egy kék fa vagy vörös vízfelület is igaznak hat egy festményen.

(Folytatása a 40. oldalon)

Gránitba faragott hit a breton Szentek Völgyében

„Az a megtiszteltetés ért engem és kisebbik fiamat, Szilárdot, hogy Franciaországban, ebben a gyönyörű környezetben kifaraghattuk korai magyar kereszténységünk egyik legfontosabb szentjének, Szent Erzsébetnek a szobrát” – fogalmazott Matl Péter Munkácsy Mihály-díjas szobrászművész a franciaországi Szentek Völgye (La Vallée des Saints) szoborparkban, ahol május elején ünnepélyes keretek között avatták fel Árpád-házi Szent Erzsébet monumentális gránitszobrát.

Különleges, magyar vonatkozású esemény helyszíné volt május elején Bretagne: a Carnoët település mellett található híres La Vallée des Saints, vagyis a Szentek Völgye monumentális szoborparkjában felavatták Árpád-házi Szent Erzsébet gránitszobrát. A négy méter magas rózsaszín gránitszobrot Matl Péter fiával, Szilárddal közösen készítette el rendkívüli gyorsasággal, mindössze másfél hónap alatt. Az alkotás nemcsak művészeti, hanem kulturális és nemzeti szempontból is jelentős mérföldkő: Szent Erzsébet az első magyar szent, akinek szobra helyet kapott a breton identitás egyik legfontosabb spirituális központjában.

A Bretagne félszigeten található, alig több mint 650 lakosú Carnoët mellett fekvő 38 hektáros terület Európa egyik legkülönlegesebb és leglenyűgözőbb szoborparkja. A breton nép saját szentjeinek állít itt monumentális gránitszobrokat – olyan személyiségeknek, akik hitükkel, önfeláldozásukkal és emberségükkel mélyen beépültek a breton népi emlékezetbe.

A térségben ma is közel negyedmillió ember beszéli az ősi breton nyelvet, a helyiek pedig különösen fontosnak tartják kulturális gyökereik megőrzését. Nem véletlen, hogy Árpád-házi Szent Erzsébet alakja is közel áll hozzájuk: Bretagne-ban mintegy húsz templom és kápolna viseli a nevét. A most felavatott szobor így egyszerre lett a magyar és a breton kultúra találkozásának jelképe.

Az avatási ünnepségen mintegy száz vendég vett részt, köztük magyar diplomaták, breton kulturális vezetők és számos magyar érdeklődő. A szobrot Kálmán Imre soproni plébános áldotta meg.

Jean-René Cougard, a Vallée des Saints

egyesület elnöke beszédében méltatta Matl Péter munkáját: „Az első szó, amely eszembe jut, amikor Szent Erzsébet szobrát nézem: az érzelem. Önök ma egy csodálatos alkotást ajándékoznak nekünk, tele alázattal, eleganciával és kegyelemmel” – fogalmazott, majd hozzátette: a munkácsi szobrász „párbeszédet folytatott a kövel”, és sikerült egyszerre megmutatnia Szent Erzsébet (királynői) méltóságát és mély emberségét.

miközben a híd szerepét tölti be a magyar és az ukrán kultúra között. Munkásságát több rangos kitüntetéssel ismerték el.

Az ünnepség legmeghatóbb pillanatait Matl Péter beszéde jelentette. A művész nyíltan beszélt kárpátaljai magyarként megélt identitásáról és a háború árnyékában végzett alkotómunkáról. „Kárpátaljáról jöttem, egy háborúban álló országból, kisebbségi magyar vagyok Ukrajnában, s mindkét nemzet kultúráját képvisel-

lem” – fogalmazott. A művész hangsúlyozta: célja, hogy alkotásával jobba tegye a világot „az emberek javára és Isten dicsőségére”. Szavai különös súlyt kaptak egy olyan történelmi időszakban, amikor Kárpátalja magyar közössége egyszerre próbálja megőrizni identitását, kulturális értékeit és lelki erejét. Matl Péter a szobrászat fizikai és szellemi oldaláról is beszélt. Mint mondta, a kemény gránit megmunkálása „embert próbáló feladat”, amely nemcsak tehetséget, hanem rendkívüli fizikai állóképességet is igényel.

A breton szoborparkban dolgozó művészeket az alpinistákhoz hasonlította: „Úgy érzem, hogy az itt alkotó művészek egy bajtársi közösséget képeznek, mint az alpinisták, akik egymásra vannak utalva.” A munkafolyamatot meditációként írta le, amely a művészt és az anyagot egyszerre formálja.

Az avatáson Tromler Miklós, Magyarország franciaországi nagykövete arról beszélt, hogy a szobor egyszerre kapcsolja össze az emlékezetet, a hitet, a kultúrát és a művészetet. Az esemény a magyar és a francia kultúra találkozását jelképezte, és a szolidaritás, valamint az együttérzés egyetemes értékeit állította középpontba.

A rendezvény végén magyar nyelven elénekelték Szent Erzsébet himnuszát, majd felcsendült a magyar himnusz, melyet breton dudazene követett.

Az esemény egyszerre volt ünnepélyes és meghitt: Bretagne szívében, egy ősi kelta kultúrát őrző vidéken felavatták egy kárpátaljai magyar művész alkotását, amely mostantól Árpád-házi Szent Erzsébet emlékét is őrzi a Szentek Völgyében.

A völgy vezetősége már újabb megbízást is adott Matl Péternek: a tervek szerint jövőre Szent István király monumentális szobra is elkészülhet Bretagne-ban.

Csuha Alexandra



Matl Péter az elmúlt évtizedekben a nemzetközi szobrásztársadalom egyik ismert alkotójává vált. Rendszeresen szervez nemzetközi alkotótáborokat, kiemelkedő a magyar kultúra és a kárpátaljai magyar közösség érdekében végzett tevékenysége,



Élménybeszámoló a csíksomlyói búcsúról

A csíksomlyói búcsú minden magyar hívő ember számára sokkal többet jelent egyszerű zarándoklatnál. Egy ismerősöm szavaival élve: „Ott közelebb vagyunk Istenhez.” A salánki görögkatolikus egyházközségnek, valamint Csirpák József atyának köszönhetően mi is megtapasztalhattuk ezt a különleges lelki élményt.

2026. május 21-én negyvennyolc zarándok indult útnak két lelki vezető, Csirpák József és Pösze Roland atyák kíséretében a csíksomlyói búcsúba. A résztvevők több település egyházközségeit képviselték: Salánk mellett Mátyfalváról, Csomaról, Gecséből, Macsoláról, Bégányból, Balazserről, Jánosiból, Beregszászból, Nagyberegéről, Nagymuzsalyból, Csepéből és Péterfalváról is érkeztek hívek. Az együtt töltött napok során nemcsak közös élményekkel gazdagodtunk, hanem új ismeretségek és barátságok is szövődtek.

Mivel a búcsúra május 23-án, szombaton került sor, lehetőségünk nyílt arra is, hogy Székelyföld több nevezetességét megtekintsük. Ellátogattunk a Gyilkos-



tóhoz is, ahol Csirpák Viktória tisztelendő asszony ismertette a tó kialakulásának történetét, valamint a hozzá kapcsolódó mondákat és népi hagyományokat. A Békás-szoros lenyűgöző sziklafalai és páratlan természeti szépsége mindenkit magával ragadott. Utunk során láthattuk Parajdot, Korondot és Farkaslakát, Tamási Áron szülőfaluját is. Többen emlékül helyi kézműves termékekkel és parajdi sóval tértek haza.

Szállásunk egy festői szépségű, erdőszéli vendégszálláson volt, amely ideális környezetet biztosított a pihenéshez. A hosszú napok után jólesett megmártózni a dézsafürdőben és csendes környezetben feltöltődni.

A kirándulás és a természeti szépségek élménye mellett a legnagyobb ajándékot a lelki feltöltődés jelentette számunkra, hiszen zarándoklatunk elsődleges célja az Istenhez való közelebb kerülés volt. József atya és Roland atya vezetésével közösen imádkoztunk, énekeltünk és készültünk a búcsúra. A hosszú utazás során a Szűzanyához fordultunk imáinkkal, és többször is lehetőség nyílt elcsendesedésre, lelki beszélgetésekre, gyónásra. Különleges kegyelmi élményt jelentett számunkra, hogy szentmisén vehettünk részt a csíksomlyói kegytemplomban, valamint személyesen is megérinthettük a híres Mária-kegyszobrot, amely évszázadok óta a zarándokok tiszteletének középpontjában áll.

A zarándoklat csúcspontját természetesen a csíksomlyói búcsú jelentette. A Nyeregben összegyűlt több százezer zarándok látványa felemelő élmény volt. Megható volt megtapasztalni azt az összetartozást, amely a Kárpát-medence különböző részeiről érkező magyarokat összeköti. A közös ima, az énekek és a szentmise különleges lelki erőt adtak mindannyiunknak.

Hálás szívvel gondolunk vissza erre az útra, amely egyszerre volt zarándoklat, közösségi élmény és lelki megújulás. Köszönettel tartozunk Csirpák József atyának, Pösze Roland atyának és mindazoknak, akik hozzájárultak ahhoz, hogy részesei lehettünk ennek a felejthetetlen élménynek.

Pösze Andrea, Nagymuzsaly

In memoriam Deschmann Alajos

Mély megrendüléssel értesültünk róla, hogy életének 86. évében elhunyt Deschmann



Alajos, a rendíthetetlen műemlékvédő. Földink 1941. január 25-én született Csapon. Élete egy részét Kárpátalján töltötte. 1966-ban család-egyesítés révén települt át Magyarországra.

Rendkívül fontos volt számára a keresztény értékrend. Boldog embernek tartotta magát, mert egész életében

azzal foglalkozott, amit nagyon szeretett: műemlékvédelemmel. Elsősorban a templomok voltak fontosak számára, hiszen azt vallotta, hogy az istenhit a magyarság megtartó ereje. A csillaghegyi református egyházközségben gyülekezetének megbecsült tagja volt.

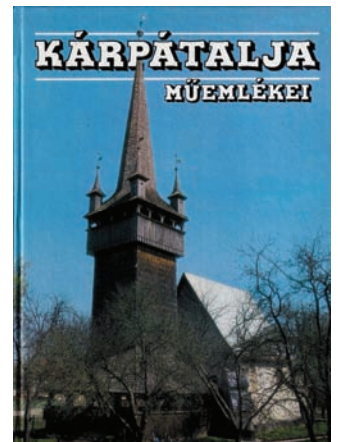
Kapcsolatát soha nem szakította meg a szülőfölddel, szívén viselte az anyaországtól elszakított magyarság sorsát. Identitása megőrzésének gyümölcse az 1990-ben napvilágot látott *Kárpátaljai műemlékei* című kötet, amely napjainkban is saját műfajában alapműnek tekinthető, és amely a 90-es évek elejétől ott van szinte minden Kárpátalján élő, ott született vagy az elszakított területhez érzelmileg kötődő család könyvespolcán.

A múlt század 80-as éveinek végén elérkezett az idő, hogy végre valaki hírt adjon a szülőföldünkön az olyan sok viszontagság után is fennmaradt történeti vagy művészeti

jelentőségű építményekről. Sem a két évtizedes csehszlovák uralom alatti időszakban, sem Kárpátaljának a Szovjetunióhoz kerülését követő évtizedekben nem születtek olyan szakmunkások, amelyek méltóképpen mutatták volna be a vidék műemlékeit. Büszkéek lehetünk arra, hogy földinknek volt bátorsága és kitartása ahhoz, hogy a XX. század műemlékvédői közül úttörőként teljesítse ezt a fontos feladatot.

Emlékét megőrizzük. Emberként és magyarként beírta a nevének Kárpátalja jelenkori történetébe.

Barátai és tisztelői



MÁRCIUS

Március 5. A Munkácsi 3. Számú II. Rákóczi Ferenc Középkola Kolibri csapata idén is részt vett a *SzékelyKapuk-ZöldKapuk* vándorkiállítás-versenyen. A diákokat Sztankovics Anna-Mária készítette fel. A Kolibri csapat ezúttal a *Környezetbarát háztartás* témát választotta, amelyen keresztül a fenntartható gondolkodás mindennapi, gyakorlati oldalát mutatták be.

Március 10. A Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeum kiállítóterme adott otthont a *Visszatükröződések. Reflexek. Rezonanciák* című tárlatnak, amely Magyar Árpád István, Magyar Olha és Olena Kovalevszka alkotásait vonultatja fel. A tárlatmegnyitón elhangzott: a kiállítás nemcsak vizuális élményt kínál, hanem érzékeny lenyomata annak a történelmi és lelki térnek is, amelyben Ukrajna az elmúlt tizenegy évben élt és él ma is.

Március 14. A Hagományok Háza Hálózat – Kárpátalja (HHHK) anyaországi oktatók közreműködésével negyedszer szervezett Népzeneoktató Módszertani Képzést a helyi pedagógusok számára a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem bázisán. A programra hegedű, brácsa, nagybőgő, citera, népi ének, harmonika, furulya és tárogató szekciókba várták a jelentkezőket. A foglalkozásokon nemcsak tanárok, hanem tanulók is részt vettek, akik a Viski Folkműhelyből, a BorzsaVári Tehetséggondozó Műhelyből, a Tulipán Tanodából, illetve a Beregszászi Rezeda Folkműhelyből érkeztek.

Március 14. A Kárpátaljai Néprajzi és Népi Építészeti Múzeumban jubileumi tárlat nyílt, amely Belény Magdolna, a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének tagja 75. születésnapja előtt tiszteleg, és egy olyan alkotót állít a figyelem középpontjába, akinek munkássága évtizedek óta meghatározó része Kárpátalja képzőművészeti életének. A látogatók kerámiákkal, festményekkel, grafikákkal, gobelinekkel, kispasztikákkal és domborművekkel találkozhattak.

Március 15. Kárpátalja-szerke emlékeztek az 1848–49-es forradalom és szabadságharc történéseiről. A történelmi események 178. évfordulóján Petőfi Sándor szobránál gyűltek össze az ungvári magyar közösség képviselői, ahol Bacskai József, Magyarország ungvári főkonzulja felolvasta Orbán Viktor miniszterelnök külhoni magyarokhoz intézett üzenetét. Ezt követően Balogh Lívia, a KMKSZ ungvári járási szervezetének elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. Az eseményen Györkené Csámany Marianna előadását is hallhatták a megjelentek.

* A nap során Beregszászban is lerótták tiszteletüket az emlékezők Petőfi Sándor szobránál.

* Nagyszőlösön, a Perényi Zsigmond Középkola kertjében, a mártír Perényi Zsigmond mellszobránál Kudron Zoltán,

a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Nagyszőlösi Középszintű Szervezetének ügyvezető elnöke és Jusztin Miklós beregszászi magyar konzul köszöntötte a jelenlévőket.

Március 15. Az Ungvári Magyar Házban filmklubot rendeztek az Ungvári Magyar Olvasóklub, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet szervezésében. A nézők a *Most vagy soha!* című filmet tekintették meg.

Március 17. Magyarország Ungvári Főkonzulátusán megnyílt az *Életem játék volt csupán* című emlékkiállítás, amely a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet Munkácsy Mihály Emléklapokjával ki-tüntetett, 2024-ben elhunyt Nigriny Edit kárpátaljai festőművész, grafikus életművéből adott ízelítőt. A kiállítást a művész születésének 75. évfordulója alkalmából rendezték férje, hagyatékának gondozója, Nigriny Szabolcs közreműködésével.

Március 19–20. A beregardói Perényi Kultúrkúriában a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet a Jövő Nemzedéke Program jóvoltából hangszerbemutatót szervezett a Beregszászi Kossuth Lajos Líceum és a Beregszászi Bethlen Gábor Líceum közel 200 tanulójának. Az előadást Holozsai Imre zenész vezette, aki különböző fűvös hangszereket mutatott be a gyerekeknek, Halász Nikolett és Halász Bertalan a billentyűs és vonós hangszereket ismertették, Markó Veronika a citerát szólaltatta meg közösen énekelve a gyerekekkel, Nagy István pedig több vonós hangszer működését prezentálta.

Március 20. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház nagytermében ez alkalommal a *Lélektánc* című darab került színpadra, amelyet Gál Natália színművész álmodott meg és rendezett, s az előadó szerepét is ő vállalta el. Segítségére volt két táncos, Pércsi Lajos és Turóczy Antónia, akik lépéseit Orosz Péter és Orosz Enikő tánctanárok tervezték meg és igazgatták. A közönség egy lírai, irodalmi szövegekből álló alkotást láthatott, amelyet a rendező a költészetten keresztül próbált átadni, az irodalmat a táncsal, a mozgással, a zenével és a látvánnyal ötvözte.

Március 23. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetemen által szervezett Rákóczi-napok ünnepi megnyitója az egyetemi szenátus ünnepi ülésével kezdődött, ahol átadták az intézmény által alapított kitüntetések, valamint a rektori és elnöki okleveleket. A tartalmas kulturális műsort követően Ferenc Viktória, az Európai Parlament képviselője videóüzenetben osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel. Köszöntőbeszédet mondott Vida László, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja. Csernicskó István, a Rákóczi Egyetem rektora beszámolt az elmúlt időszak munkájáról.

Március 25. Megrendezték a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek

Révész Imre Társaságának (RIT) *Tavaszi tárlatát* a Na'Conxypan Galériában. A kiállítás immár harmadik alkalommal kapott helyet az egyetem új kiállítóterében, amely ezúttal húsz alkotó műveinek ad otthont. A megnyitón köszöntőbeszédet mondott Kovács Gyöngyi, a beregszászi egyetem tanára, beregszászi kézműves és Kulin Agnes, a RIT elnöke, a galéria kurátora.

Március 27. *Zászlók alatt, változatlan elvek mentén: 385 éve született a szabadság fejedelme* – ezzel a címmel hangzott el dr. Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnökének évfordulós előadása Gyváron, a Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeumban tartott megemlékezésen.

Március 27. II. Rákóczi Ferenc fejedelem, a Rákóczi-szabadságharc vezéralakja születésének 350. évfordulója alkalmából megemlékezést tartottak Beregszászban. A rendezvény kezdetén a megjelentek a Rákóczi-indulót hallhatták Holozsai Imre, a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola, valamint a Beregszászi Kodály Zoltán Művészeti Iskola oktatójának előadásában. Az ünnepséget Molnár Krisztina, a Fodó Sándor Kulturális Központ igazgatója nyitotta meg. Ezt követően az egybegyűltek megkoszorúzták a fejedelem lovasszobrát a Budapest-parkban, majd a Rákóczi Egyetem Felsőfokú Szakképzési Intézetének kórusa kuruc kori énekeket adott elő, az egyetem kamarakórusa a ruszin regrutadal hagyományát keltette életre. A program az egyetemen folytatódott, ahol megkoszorúzták Zrínyi Ilona mellszobrát. Az eseményen kuruc kori nóták csendültek fel az intézmény kamarakórusának előadásában.

Március 27. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetemen ünnepélyes keretek között avatták fel az intézmény hivatalos szimbólumait (talár, akadémiai lánc, jogar). Ezek az európai egyetemi hagyományokhoz hasonlóan immár a Rákóczi Egyetemen is jelen vannak, elsősorban a hagyományteremtés és az intézményi identitás erősítésének szándékával. A rendezvényt kulturális műsorok színesítették.

Március 28. Magyarország Ungvári Főkonzulátusának szervezésében nagy sikerű koncertet adott a Cantus Akadémia Kamarakórus az ungvári Szent György római katolikus templomban. A *Bach Mindenkinél Fesztivál* keretében az egyetemes zeneművészet egyik legnagyobb hatású alakjának, az egyházi zene jeles képviselőjének művei csendültek fel, amelyeket az ungvári zenekedvelő közönség mély átéléssel hallgathatott.

Március 31. A Munkácsy Mihály Magyar Házban megrendezték Borisz Kuzma, az Ukrán Képzőművészek Nemzeti Szövetség kárpátaljai részlege elnökének egyéni kiállítását. A tárlatmegnyitón többek között elhangzott: Borisz Kuzma a kortárs ukrán képzőművészet kiemel-

kedő alakja, Ukrajna kiváló művésze, aki pályafutása során a képzőművészet meghatározó alakjává vált, s munkássága határon átvelő értékeket képvisel.

Március 31. Magyarország Beregszászi Konzulátusa megrendezte a beregszászi Rezeda Folkműhely népzenei és néptáncbemutató műsorát a konzulátus Munkácsy Mihály Termében.

ÁPRILIS

Április 2. Magyarország Beregszászi Konzulátusának Munkácsy Mihály Kiállítótermében megnyílt Gogola Zoltán beregszászi képzőművész *Beregszászi kilátás* című egyéni tárlata. A kiállítást Kulin Agnes, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának elnöke nyitotta meg.

Április 9. Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház nagyterme ezúttal Ady Endre viharos szerelmi élete bemutatásának adott helyszínt. A Sensum Arts társulat *Ady szerelmei – több nő egy részben* című előadása a Déryné Program keretében, Magyarország Beregszászi Konzulátusa, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség társ szervezésében valósult meg.

Április 10. Idén filmvetítéssel méltatta a magyar költészet napját a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház. Nagy Anikó Mária *Útban hazafelé* című, Füzesi Magdáról szóló portréfilmjével ajándékozta meg a nézőket. A filmben Tarpai Viktória Jászai Mari-díjas színésznő beszélget a József Attila-díjas költővel, és végigkíséri őt a számára fontos helyszíneken.

Április 10. A beregszászi Rákóczi Egyetem átriuma idén is a közös szavazás központjává vált. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet által szervezett *Vers a tér(b)en* elnevezésű villámcsődület idén tizenkettedik alkalommal szolgáltatta meg Kárpátalja iskoláit és a költészetkedvelő közösséget. A program-sorozat minden évben egy, az adott évben jubiláló költő kiválasztott művére épül. Ezúttal Szalai Borbála *A Kárpátok* című verse került a középpontba. A közös szavazást Vass Magdolna, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház színésze vezényelte. Végül Szabó Balázs magyarországi előadó szólókoncertje zárta a rendezvényt. A költészet napja alkalmából összeállított műsorában elsősorban versmegzenésítések hangzottak el.

Április 10. A Nagyberegi Dobrai Péter Középközpontjában a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség szervezésében idén is méltó módon ünnepelték meg a magyar költészet napját a XVII. Beregi Magyar Költészeti Napok keretében. A diákok két fordulóban mutatkoztak be: először egy szabadon választott művel, majd a száz éve született kárpátaljai költő, Szalai Borbála *Csodálatos beszéd* című kötelező versével léptek a zsűri elé.

Április 17–18. Kiemelkedően gazdag szakmai programmal rendezték meg azt a lovas képzést, amely a lovastúrák és a lovasterápia témára fókuszált. Az eseményre a Nagyszőlősi Szelíd Lovas Népfőiskolán került sor, ahol a résztvevők két napon át mélyíthették el tudásukat és építhettek szakmai kapcsolatokat. A program során nyolc előadó különböző témákban tartott előadást. A rendezvény megszervezését a Margitics család vállalta, akik elkötelezett munkájukkal jelentősen hozzájárultak a képzés magas színvonalához és sikeréhez.

Április 18. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség a 36. tisztújító közgyűlésén újabb hároméves ciklusra választotta meg elnökének Brenzovics Lászlót, akinek ez lesz az ötödik ciklusa a szervezet élén. A tisztújítás során a szervezet alelnökeiről is szavaztak. A közgyűlés bizalmat szavazott a tisztségét továbbra is betöltő Sin Józsefnek. Változás történt ugyanakkor a másik alelnöki poszton: a tisztséget eddig betöltő Gulácsy Géza helyét Kulin Zoltán veszi át.

Április 19. A „Szól a Fülemüle” – XII. kárpátaljai népzenei és néptánc tehetségkutató idén is hatalmas érdeklődés mellett zajlott. A „GENIUS” Jótékonsági Alapítvány által szervezett rendezvény célja továbbra is az, hogy a felnövekvő nemzedék minél szélesebb körben ismerje meg és ápolja a hagyományos magyar kulturális értékeket. A rendezvény szakmai partnere a Hagyományok Háza Hálózat kárpátaljai kirendeltsége, védnöke pedig a Pál család.

Április 21. A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye szervezésében konferencia keretében emlékeztek meg a beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Központban az 1646. április 24-én aláírt ungvári unió évfordulójáról.

Április 24. A Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Helytörténeti Múzeum adott otthont a *380 éves az ungvári unió: történelmi fenomén és kulturális örökség* címmel megrendezett nemzetközi tudományos-gyakorlati konferenciának. A köszöntőket követően többek között dr. Zubánics László, a történelemtudományok kandidátusa, docens tartott előadást a szociális-politikai és egyházi helyzetről Magyarország északkeleti részén az unió idején.

Április 24. Újabb miniszoborral gazdagodott Ungvár, amely már a 82. a megyeszékhely védjegyévé vált alkotások sorában. A szobor a vár kertjében kapott helyet, és az 1646-ban aláírt ungvári uniónak állít emléket. Alkotói Roman Murnik és Román János Pál szobrászművészek.

Április 27. Igazi népnüppellyé kerekedett az immár második alkalommal megrendezett citerás találkozó Sárosorosziban. A kis faluba Kárpátalja számos településéről érkeztek hagyományörzők, népdalénekesek és -táncosok, de főképpen citerás

megszólaltató gyerekek és felnőttek. Közülük ötven citerás lépett színpadra.

Április 28. A Mathias Corvinus Collegium (MCC) Beregszászi Képzési Központjában különleges, elgondolkodtató estre invitálták Vári Fábrián László Kossuth- és József Attila-díjas költőt, aki őszintén mesélt életútjáról, munkásságáról, s közben kedvenc verseiből is felolvasott néhányat.

Április 29. A tavasz egyik legszebb népszokását idézték fel Gál Adél néprajzos, projektgazda vezetésével a Nagyberegi Tájházban, ahol a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet szervezésében májusfaállításra került sor. Az eseményen a Zápszonyi Gimnázium mintegy harminc tanulója vett részt, akik tartalmas és élményekben gazdag napot tölthettek el a hagyományok jegyében.

MÁJUS

Május 1. Kárpát-medence legnagyobb kegyeleti parkjában megtartotta soros ülését a Szolyvai Emlékparkbizottság. A park bejárását követő munkamegbeszélésen dr. Tóth Mihály, a bizottság elnöke tartott rövid értékelést, majd dr. Dupka György számolt be az emlékparkkal kapcsolatos tevékenységéről.

Május 9. Ünnepeles keretek között nyitották meg a lovasoktatási programot a tiszacsomai Árpád Vezér Látogatóközpont és Lovardában. A rendezvényen a gyerekek mellett szüleik és hozzátartozóik is részt vettek. A jelenlévőket Mester András projektgazda köszöntötte, aki ismertette a program menetét, valamint a lovasoktatás szabályait. Elhangzott, hogy minden jelentkező számára tizenkét alkalmas, ingyenes kezdő lovasoktatást biztosítanak.

Május 9. Anyák napi ünnepi műsorral köszöntötték az édesanyákat és a nagymamákat a Munkácsy Mihály Magyar Ház dísztermében megtartott rendezvényen, amelyen a munkácsi Szent József Óvoda növendékei, a II. Rákóczi Ferenc Középközpont tanulói, valamint a Szent Márton Plébánia hittanosai és kiskórusa léptek színpadra. Az ünnepi rendezvény műsorvezetője Popovics Piroska volt.

Május 10. Hálaadó ünnepség keretében emlékeztek meg a Nagydobronyi Irgalmas Samaritanus Református Gyermekotthon fennállásának 30. évfordulójáról. Az eseményen részt vettek az intézmény egykori alapítói, támogatói, fenntartói, korábbi és jelenlegi munkatársai, valamint az otthon lakói is.

Május 11. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem Egészség- és Sportcentrumában több mint 400 fiatal részvételével rendezték meg a GENIUS Jótékonsági Alapítvány szervezésében a XIII. Zupkó József Kézilabda Emléktornát.

Május 12. A Viski Tájház udvarán második alkalommal rendezték meg a II. Medvehagyma-fesztivált a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Felső-

■ Tisza-vidéki Középszintű Szervezetnek kezdeményezésére. Az ügyes háziasszonyok a medvehagyma felhasználásával számos hagyományos ételt készítettek. Köszöntőbeszédet mondott Sari József elnök. A szervezők bíznak abban, hogy a medvehagyma-fesztivál hagyománnyá válik, és a jövőben is sikerül életben tartani azokat a gasztronómiai és közösségi értékeket, amelyek hosszú ideje a Felső-Tisza-vidék mindennapjainak részét képezik.

Május 14. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem a „GENIUS” Jótékonsági Alapítvánnyal együttműködve megszervezte a IX. Tudományos Vitadélutánt. A jelenlévőket dr. Váradi Natália, a rendezvény szakmai szervezője, az egyetem docense köszöntötte, majd előadás-sorozatra került sor. Az előadásokat a Pro Talentis Universitas Alapítvány ösztöndíjátadója követte. A nap zárásaként a jelenlévők a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban megtekintették a *Lélektánc* című előadást.

Május 15. 20. alkalommal rendezték meg a Kárpátaljai Tudományos Diákköri Konferenciát a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetemen a „GENIUS” Jótékonsági Alapítvány szervezésében. A jubileumi rendezvényt Váradi Natália, a konferencia szakmai szervezője nyitotta meg. A konferencia során nyolc szekcióban zajlottak az előadások. A hallgatók a földrajz, társadalomtudomány, gazdaságtudomány, nyelv- és irodalomtudomány, pedagógia, természettudomány, történelem, valamint turizmus és regionális fejlesztés témaköreiben mutatták be kutatásaikat. Összesen 42 előadás hangzott el, amelyeket 57 szakemberből álló zsűri értékelt.

Május 16. Második alkalommal osztották ki a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ) által létrehozott Szent Margit Program Plusz ösztöndíjait a beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Központban. Az ösztöndíjat a tavalyi évhez hasonlóan 29 fiatal nyerte el. A támogatásokat Demkó Ferenc, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye magyar helynöke és Lődár Jenő, a GISZ elnöke adta át.

Május 18. A Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeum és Magyarország Ungvári Főkonzulátusa közös szervezésében *Budapesti kávéházak története* címmel nyílt kiállítás Ungváron a vármúzeumban. A vándorkiállítás 11 nagy méretű plakátot tartalmaz, amelyeken Saly Noémi, a híres magyar kutató tudományos koncepciója szerint 9 kulcsfontosságú témát emelnek ki: az ital megismerésétől a leghíresebb kávéházak történetén át a közéleti szerepükig.

Május 20. Jótékonsági koncertet rendeztek az egyedül maradt szépkorúak támogatásáért a péterfalvai kultúrházban, összefogásra buzdítva a kistérség magyar ajkú egyházi, kulturális, oktatási és szociális intézményeit, szervezeteit. Az eseményt

Seres Debóra, a Mathias Corvinus Collegium (MCC) hallgatója kezdeményezte. A jótékonsági koncert kiemelt támogatója az Ars Longa Alapítvány, fővédnöke pedig Oroszi József, a Péterfalvai kistérség polgármestere volt.

Május 20. A Pro Cultura Subcarpathica megtartotta évadzáró programját a Nagyberegi Tájházban. A pünkösdi foglalkozásra ezúttal a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola beregszászi és kaszonyi növendékei, valamint az MCC diákjai kaptak meghívást. A rendezvény a Tulipán Tanoda Búzavirág és Kék Ibo-lyácskák citeraegyütteseinek előadásával vette kezdetét. A fiatal zenészeket Markó Veronika készítette fel. A megnyitón Gál Adél, a tájház koordinátora köszöntötte a résztvevőket. A program folytatásaként a Tulipán Tanoda kaszonyi növendékei Lőrinc Zsuzsanna vezetésével népi gyermekjátékokat mutattak be. A továbbiakban kézműves-foglalkozások zárták a programot

Május 21. Mezővári és Beregszász közössége együtt hajtott fejet a Rákóczi-szabadságharc kezdete előtt tisztelegve. Az eseményre annak apropóján került sor, hogy 323 évvel ezelőtt, 1703-ban Tarpa és Mezővári mellett Beregszászban is fellobogtak a kuruc zászlók, amikor Esze Tamás seregei II. Rákóczi Ferenc brezáni kiáltványára válaszul fegyvert ragadtak az elnyomás ellen, az „Istennel a hazáért és szabadságért” jelszóval. Az évfordulót Mezőváriban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Beregszászban pedig a Pro Cultura Subcarpathica szervezésében koszorúzással egybekötött megemlékezéssel ünnepelték meg.

Május 22. A beregszászi színházban léptek fel a Ficseri Gyermekstúdió (vezetője Vass Magdolna színésznő) tagjai. A színjátszó csoport bemutathatta, mennyit fejlődött a tanév során. A gyerekek szeptember óta minden csütörtökön lelkesen gyakoroltak, készültek és egyben jól érezték magukat.

Május 24. Tiszacsomán a helyi görögkatolikus egyházközség kezdeményezésére idén is megszervezték a pünkösdi családi napot. Az esemény szent liturgiával vette kezdetét, amelyet Demkó Ferenc esperes, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöki helynöke celebrált, majd ünnepi körmenettel folytatódott. Ezután a jelenlévők közös ebédre gyültek össze a templom kertjében, ahol családok, fiatalok és idősek együtt tölthettek néhány nyugodt órát a kellemes környezetben. Majd kulturális programmal fejezték be a családi napot. Reskó-Papp Angéla, a helyi kultúrház és a Bokréta hagyományörző csoport vezetője szerint a rendezvény egyik legfontosabb küldetése a hagyományok és a népviselet népszerűsítése volt.

Május 24. II. Rákóczi Ferenc születésének 350. évfordulója alkalmából tartalmas történelmi és kulturális eseménynek adott

otthont a Kárpátaljai Megyei Egyetemes Könyvtár Idegen Nyelvű Osztálya. A szép számban összegyűjtött érdeklődőket Szlucky Éva osztályvezető köszöntötte. Ruszin Valéria vidám, de tartalmas előadást tartott II. Rákóczi Ferenc életéről, családjáról, barátairól, politikai és kulturális örökségéről, valamint a kuruc szabadságharc jelentőségéről. Az esemény nagyszerű hangulatát színesítette Schreiner Sándor klarinét- és tárogatóművész előadása, aki korabeli kuruc dallamokat játszott tárogatón.

Május 24. Huszonhatodik alkalommal szervezte meg a KMKKSZ a Guti Pünkösdi Napokat, amelynek programja a hagyományokhoz híven ünnepi istentisztelettel vette kezdetét, majd a kulturális rendezvények a Guti Gimnázium területén folytatódtak. Az intézményben a látogatók ezúttal Gogola Zoltán beregszászi festőművész lenyűgöző képeit, valamint Sin József Gut község és a Pünkösdi Napok történetét bemutató fotókiállítását tekinthették meg.

Május 25. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház adott otthont annak az előadásnak, amely a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Gulágokban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány, az *Új Közelebb Produkció*, valamint a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház közös szervezésében valósult meg. A *Magyar hősök – „Szabadulj ki a múltból”* című színházi előadás a 20. századi magyar történelem sorsfordító eseményeire és azok emberi következményeire irányította a figyelmet.

Május 25. Ungváron megrendezték a nemzetek közötti egyetértés és a kulturális sokszínűség napját. A Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeum belső udvarán műsoros programmal méltatták a nemzeti kultúrák sokszínűségét. Az eseményen felszólalt Jurij Huzinec, a megyei közigazgatási hivatal elnökhelyettese. A kultúrák sokszínűségét a nemzeti közösségek – a magyar, szlovák, román, német, grúz – népi együtteseinek fellépései illusztrálták. Külön köszönet illeti meg az eszenyi Ritmus néptáncegyüttest (művészeti vezető: Szabó Tibor) a fergeteges produkciójáért.

Május 27. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Hungarológiai Központjának munkatársai szervezésében tudományos előadással méltatták a múzeumok nemzetközi napját. A rendezvényt a Központ munkatársai nyitották meg. Röviden ismertették, hogy a Múzeumok Nemzetközi Tanácsa 1977-ben hívta életre ezt a napot azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a múzeumok társadalmi szerepére. Ezután átadták a szót a meghívott előadónak, Ruszin Valériának, a Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeum tudományos munkatársának. A jelenlévők érdeklődéssel hallgatták a múzeum megalapításának története témájú tudományos-ismeretterjesztő előadást.

Összeállította: Dupka György és Szemere Judit

Angyalossy Sándor jubileumi kiállítása

A 75. születésnapját ünneplő Angyalossy Sándor *A hely, ahol élünk című kiállításának megnyitójára került sor a Munkácsy Mihály Magyar Házban. „Egy rendkívül sokoldalú és tehetséges művészt ünnepelünk ma, aki építészként, grafikusként, festőként és zenészként is maradandó értékeket hozott létre” – hangzott el az alkalmon.*

Üdvözlőbeszédében Petrusevics Nikolett, az intézmény projektmenedzsere arra hívta fel a figyelmet, hogy Angyalossy Sándor hosszú pályafutása során jelentős mértékben hozzájárult a térség városképének és kulturális életének alakulásához. Munkács és Kárpátalja főépítészeként végzett munkája és számos szakmai elismerés is bizonyítja kiemelkedő alkotói és közéleti tevékenységét. Művészeti munkásságában pedig a kezdeti részletgazdag, valóságű ábrázolásmód fokozatosan kiegészült egy mindinkább letisztult, absztraktabb és expresszívebb látásmóddal.

Tarpai József, a Munkácsy Mihály Magyar Ház igazgatója arra emlékeztetett, hogy a Latorca-parti város és a megye sok települése is rengeteget köszönhet Angyalossy

Sándornak, aki sokat tett a településeinken található monarchiabeli épületek megőrzése és megmentése érdekében. Életműve példaként szolgálhat arra, hogy milyen sokoldalú tevékenységet fejthetünk ki az értékkeremtés, a hagyományok továbbadása terén. A



kiállítás pedig lehetőséget kínál arra, hogy Munkácsot, szűkebb és tágabb környezetünk egy építész szemével lássuk újra.

Kopriva Attila képzőművész arról szövegezte, hogy Angyalossy Sándor szellemi fejlődésére miként hatottak a reneszánsz alkotói, akik nemcsak koruk kiváló művészei, hanem egyben nagyszerű mérnökei is voltak. Ez a kettős látásmód tükröződik

vissza a kiállított műveken is. Emellett Gaudi és Makovecz hatása is érzékelhető. Alkotásaiban a hagyomány és a modern szemlélet találkozik, miközben a sajátos, egyéni formanyelv mindinkább érvényesül.

– *A hely, ahol élünk*, a mostani kiállítás címe egy ismerős, mégis elgondolkodtató eszmét fogalmaz meg – emlékeztett rá Igor Lucenko művészettörténész, a Kárpátok Művészetéért és Kultúrájáért Egyesül elnöke – Ráirányítja a figyelmünket arra a környezetre, amely mindennapjaink része, és amelyet a kiállításon keresztül talán új szempontból is felfedezhetünk.

Az együtt töltött időket, a tartalmas beszélgetéseket és az izgalmas kirándulások emlékét idézte fel köszöntőbeszédében a rokon, Angyalossy Márton.

Végül maga az ünnepelt kapott szót, aki megköszönte a szervezőknek azt a lehetőséget, hogy a legutóbb készült munkáit bemutathassa a nagyközönségnek, majd arról szövegezte, hogy a tehetség olyan isteni adomány, amelyet nem szabad elvesztegetni. A világra való nyitottság ugyanolyan fontos, mint az embertársaink tisztelete, a segítőkészség és az alázat – hangsúlyozta a sokoldalú művész.

A megnyitót a Rusznaki együttes által előadott zeneszámok tették hangulatossá.

Eszenyi Gábor

Soltész Péter-emlékkiállítás az ungvári főkonzulátuson

Magyarország Ungvári Főkonzulátusa a közelmúltban egy emlékkiállításnak adott otthont: a 2025-ben elhunyt Soltész Péter Magyar Ezüst Érdemkereszttel kitüntetett, Hollósy Simon-díjas festőművész alkotásait mutatták be a külképviseleten.

Az ünnepélyes megnyitón Albertné Simon Edina konzul üdvözlölte a megjelenteket. Bacskai József főkonzul köszöntőbeszédében megjegyezte: nagy öröm számára, hogy a tárlaton a külképviselet tavaszi kulturális rendezvénysorozatának részeként ismét egy olyan kiváló művész festményeit csodálhatjuk meg, aki valami különlegeset alkotott.

– Soltész Péter az egyik legismertebb ungvári festőművész, akinek az alkotásaiból immár harmadik alkalommal nyílik tárlat a külképviseleten. 2019-ben és 2021-ben már volt szerencsénk bepillantást nyerni a művész munkásságába. Képei minden alkalommal újabb és újabb élményt nyújtottak számunkra – mondta a főkonzul, majd felidézte, hogy Soltész Péter aktív résztvevője volt a kárpátaljai és nemzetközi művészeti életnek, tehetségét számos díjjal és kitüntetéssel ismerték el. Tavaly október 11-én ünnepelte volna 80. születésnapját, és e kerek évforduló kapcsán határozták el az özegegyével, Gabriellával és fiával,

Andrással, hogy közösen megszervezik a mostani tárlatot. – Az emlékkiállítás a gazdag és sokszínű alkotói pályát idézi fel, méltó tisztelegés egy olyan művész előtt, aki egész életében szívén viselte szülőföldje sorsát, annak művészeti örökségét, s akinek alkotásai tovább élnek a magyar és a kárpátaljai művészetben – emelte ki, és köszönetet mondott a családnak azért, hogy rendelkezésre bocsátották a festményeket.

Jevhen Tiscuk, a megyei művelődési főosztály vezetője a művészi emlékezet jelentőségéről beszélve elmondta: a művész az alkotásaiban él tovább, és ameddig ezek a munkák megvannak, addig az emléke is él.

Borisz Kuzma, az Ukrán Nemzeti Képzőművészeti Szövetség Kárpátaljai Megyei Szervezetének elnöke felidézte pályatársa emlékét:

– Soltész Péter nagy és csodálatos örökséget hagyott maga után, amely nemcsak Kárpátalja, hanem egész Ukrajna számára értékes. Karakteres művész volt, az Ungvárt ábrázoló festményein olyan hangulatos helyeket láthatunk, amelyek részben már nem léteznek, mára csak az emlékezetben



és az ő műveiben élnek tovább. Soltész Péter nagyon jó kolléga volt, érdekes volt vele lenni a plein aireken, együtt utazni, beszélgetni. Őszinte, egyenes, szenvedélyes ember volt. A festő mindig nyíltan, olykor nagyon élesen mondta ki a véleményét, de éppen emiatt volt közkedvelt a kollégái és barátai körében.

A család nevében a művész fia, Soltész András (Bandi) mondott köszönetet mindenkinek.

– Apám már nincs közöttünk, de a festményeknek köszönhetően továbbra is lehetőség nyílik arra, hogy az emberek találkozzanak vele és örömeiket leljék a művészetében. Emlékszem, apám számára mindig különleges eseményt jelentett, ha a főkonzulátus falai között mutathatta be alkotásait. Elismerésként tekintett erre a lehetőségre, amely nem adatik meg mindenkinek.

R. V.

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

Tavaszi tárlat



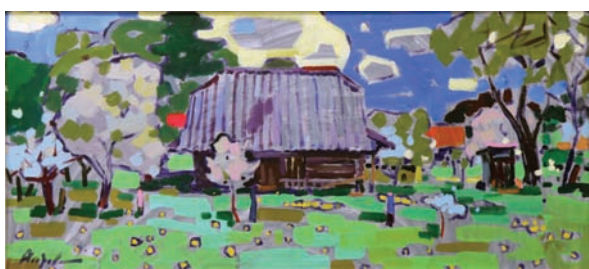
Erfán Ferenc: Gyümölcslé



Homoki Gábor: Tavaszi motívum



Soltész István: Ungvári vár



Kopriva Attila: Tavaszi kert

(Folytatás a 33. oldalról.)

Mert nem a valóságot látjuk, hanem a művész belső világát.

A művészetben a szépség gyakran nem a tökéletességből fakad, hanem az őszinteségből. Egy repedezett váza, egy hervadó virág vagy egy borongós vízpart is lehet mélyen megindító. A művészetben minden részlet jelentést hordozhat. A színek könnyedek, élők, vibrálóak. A virágok szimbolikája kultúránként is eltérő. A rózsza gyakran a szerelem jelképe, a liliom a tisztaságé, a pipacs az emlékezésé. A cseresznye virág Japánban az élet rövidségének és szépségének szimbóluma. Talán éppen ezért olyan izgalmas egy tárlatvezetés. Nemcsak képeket nézünk, hanem történeteket olvasunk ki belőlük. Minden ecsetvonás mögött ott van egy ember, egy korszak, egy érzés. Nagy László soraival élve: „*S ki viszi át fogában tartva / a Szerelmet a túlsó partra!*” A művészet talán maga a híd. Összeköt múltat és jelenet, embert és természetet, látványt és érzést.

A természet örök inspiráció marad az ember számára. Mert benne egyszerre van jelen az élet és az elmúlás, az erő és a törékenység, a káosz és a harmónia. A tavasz pedig minden évben emlékeztet bennünket arra, hogy mindig létezik újrakezdés.

Zárásként hadd idézzem Weöres Sándor néhány sorát: „*Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.*” Talán a művészet is ilyen létra. Összeköt bennünket önmagunkkal, egymással és a világgal.

Shrek Tímea

(Publikációnk a beregszászi Na'Conxypan Galériában rendezett kiállítás május 28-án tartott záróalkalmán elhangzott irodalmi tárlatvezetés szerkesztett változata – a szerk.)



Villásek Tibor: Íriszek



Néger Krisztina:
Színes gondolatok a kertben



Tóth Róbert: Virágzó almafa